

Encum. 188 — 189

Bibl. Jag.

Vana opera vi. patet et indice

Theocritus et Hesiodus Poetae.

Gratius Augustus Marconi Poetae

Pomponius Aspinus Romanus

Valerius Rufus de interpretandi Romanorum ueritate

Gratius Poetae Epigrammata.

X. XI. II b-g

Opera a = Inc. 2969

Johannis Somerfeldt su

11

ROMANAE HISTORIAE COM-
PENDIVM AB INTERITV
GORDIANI IVNIORIS
VSQ VE AD IVSTI
NVM.III.
PER
POMPONIVM LAETVM.

CVM PRIVILEGIO

Mani 9830

Handwritten text, possibly a signature or title, written in reverse (bleed-through).

ROMANUS HISTORICUS
PINDARUS
GORDIA
VIRGILIVS
IVM III
ROMANVM IAVVM

LIBRARY STAMP

PRAEFATIO

FRANCISCO BORGIAE EPISCOPO TEA-
 NEN. ET PONTIFICALIS AERARII PRAE-
 FECTO POMPONIVS LAETVS.

SOLET quæri ab studiosis uiris uti-
 lis ne sit historia. Nos uero non mō
 utilem & frugiferam: sed necessariā
 mortalibus esse cōtēdimus: & quē
 admodum agriculture corpora:
 sic monimētis rerum animi fouen-
 tur. Vitæ cupido pharmaca pellendis morbis inuenit.
 Series rerum ne una cum eo qui gerit interiret historiā
 excogitauit. Quantoq; nobilior corpore animus: tanto
 cæteras dotes præcellit historia: potissimāq; sibi sapiē-
 tiæ partē uendicat. In ea enim est imitatio uiuendi ui-
 cia detestatur: uirtutes ardore quodā imitationis effert:
 & cum rebus omnibus tempora uetustatem adferant:
 historia numero annoꝝ admirabilior est: & sanctior ha-
 betur. Scripserūt multi de eius utilitate deq; eius obser-
 uatione: quæ præterire negligētia nō est. Ab historicis
 abesse debent fœdum crimen adsentationis: & amor ac
 beniuolentia metu sꝑ & similtas: quibus corrumpitur
 narratio: uti sæpe numero contigit. Aiunt enim scribe-
 securus quod lubet: & quod uelis narres: habiturus mē-
 dacioꝝ comites. Principes historiarum cur dissentiuūt?
 Cur uaria tradūt? Quod iudicium quo solemus in re-
 bus uti sæpius decipit. Itaq; scribere quæ ipsi uidimus
 unde nomē esse memorāt errore liberi uera fateremur.

PRAEFATIO

Sed quoniam ad ea quae ab saeculis nostris remota sunt adcomodatur narrandi materia: Iudicio opus est simul & memoria. Adcuratius legere potest. Laudatur etiam in historia breuitas: quae sit aperta ac lucida ut illa Crispi Sallusti. Liuius modo breuis modo copiosus plus eloquentiae addidit. Sunt & alii candidi: alii nimis falerati & tumidi. Veterum simplicitas ut fuit. M. Catonis & Q. Fabii interit. Nos uero breues esse uolumus: & sapius digressi sumus ornatus gratia. Verum si candor ille simplicitatis antiquae aberit: ueniam oramus: quam cum sciamus minimè mereri: praecipue nobis danda ab hiis qui legerint: aut audierint arbitramur: praeterea historia quouis modo scripta delectationem adfert. Natura ipsa ad rerum notitiam prouocatur: resque auidius quam eloquentia petitur: ut qui qualibet nuda rerum cognitione etiam anilibus fabellis capiamur: Nihil hiis commentariis falsi quantum perspeximus ausi sumus. Exorsi ab interitu Iunioris Gordiani usque ad exilium Iustini Heracliorum: multa dispersa in unum corpus collegimus: ab Philippis uero usque ad caedem Aemiliani: quia Trebonii Pollionis labor sine capite est: & monumenta illorum temporum desiderantur nimis circumsise narrauimus: ut cuncti certi sumus proculdubio libellos tibi Borgia placituros: qui memoria saeculorum plurimum delectaris & ob id a publicis negociis seuocaris: alii uero: si cetera nobis deessent: quoniam titulus tuae humanitatis index est satis sunt probaturi.

VALE.

LIBER PRIMVS
ROMANAE HISTORIAE COMPENDIUM
AB INTERITV GORDIANI IUNIORIS VS/
QVE AD IVSTINVM. III. PER POMPONI/
VM LAETVM.

BALBINVS. PVPIENVS. GORDIANVS.

Maximino p̄fligãdo qui primus post
habita Senatus auctoritate ab exer
citu imperator Aug. adpellatus est
ex cõcione Vectii Sabini patres im
periũ duobus uiris decreuere & po
pulus Ro. cõcordi ad sensu ac lati
tia sciuit: hii fuere Decius Cælius Balbinus & M. Clo
dius Pupienus. Hic quamuis homo nouus per gradus
dignitatis satis inlustris erat & grauitate: ac seueritate
uenerabilis. Balbini maiores ex gadibus Hispaniæ cũ
Pompeio magno uenerant: & ciuitate donati: horũ pri
mus Theophanes Balbus. Romæ adpellatus Corne
lius: quẽ M. Tullius defendit. Igitur Balbinus nobili
tate familiæ fortunisq; & clementia satis cognitus: hic
Cæsaris: ille Catonis moribus comparatus ille contra
Maximinos hostis iudicatus copias eduxit: hic urbis
gubernationẽ suscepit: illius auspiciis cæsi Maximini:
huius bonitate tumultus in urbe inter ciues ac præto
rianos exortus est: tandẽ neq; illi seueritas neq; huic cle
mentia profecerũt: ambos milites occiderunt. Gordia
num natum A. XIII. qui modo Cæsar erat: Impera

LIBER PRIMVS

torem fecerunt: non abnuente Senatu. Cuius successibus cum posset Persicum nomē deleri insidiæ Philippi uetuerūt. Quibus circumuētus adolescens occisus est. Et enim occultæ proditiones ad excidium bonoꝝ excoꝝ gitatæ scelera audientium prodigioꝝ augent: non fuit in ultra iuuenis Gordiani cædes: quicūq; in eum cōiurauerunt crudelibus suppliciis afflicti interierunt.

MARCVS ET SEVERVS OSTILIANVS.

Senatus de morte Gordiani factus certior Marcū quēdam uirū gratem ac sapientē imperatorē legit: qui subita morte ī palatio: ubi habitabat: decessit: nec successor dilatus est: statimq; lectus a patribus Severus Ostilianus: qui repente cū incidisset in morbū: Medicis male uenam soluentibus: occubuit: interea littere Philippi ad senatum adferuntur: in hiis scriptum erat Gordianū graui morbo adfectum obiisse: & Philippum ab exercitu imperatorē factum: rogareq; uti patres probarēt. Senatus qui rem nondū nouerat Augustū Philippum confirmauit. Gordianū inter diuos rettulit.

DE IMPERIO PHILIPPI.

.M. IUL. PHILIPPVS Voltris Arabiæ urbe obscuris parentibus natus est: cuius fortunæ humilitas generis non obfuit. Ab teneris annis relicto patrio solo militare cepit: nec difficile hoc puero fuit. Nam Arabes optimi sunt eqtes: & militiā Romanā noscere cæperūt: in oriente res gerēte Pompeio. Philippus haud parum diligens per gradus promotionis ascendit: comes ordinis deinde dux. Post præfectus prætorio. Tandem in

LIBER PRIMVS

Perfide post mortē Misithei exercitui a Gordiano præficitur: & loco parētis iuuenis Imp. eum habuit. Misitheus q̄ & idē Timestocles uir modestus ac frugi reip. & militibus moderādis tanta dexteritate usus: ut utrisq̄ carissimus fuerit: propter cuius bonitatem simul & ingenitam eloquentiam: eius filia adolescenti Gordiano nupsit: præfectusq̄ urbi factus: tanti uiri cōsilio imperium ex omni parte augebatur: bello Persico senis prouidētia fugatus est Saporex rex Artaxerxis. F. Erat autē Saporex statura procerus & corpore horribilis. Recuperatæ urbes Antiochia quæ est Nisibis & Carre: exercitui com meatus nunquā defuit. In eo exigendo prouincialibus minime molestus. Senatus hominem quædrigis & titulo honestauit.

MISITHEO PARENTI PRINCIPVM. P. R.
TVTORI REIP. S. P. Q. R.

Sunt qui scribunt & hunc cōsilio Philippi obiisse: nam cum medici poculum decreuissent uentris p̄fluuij cohibendo: aliud fraude porrectum quo magis solueret. Post huius obitum factio Philippi plurimum creuit: frumentariæ naues eius opera interceptæ sunt. Exercitusq̄ exuriæ cū laboraret ad loca difficiliora traductus ad quæ per Euphratem com meatus aduehi non posset amici Philippi neglegentia principis id adscribebant. Cæteri cum exurirent facile crediderunt. Iamq̄ palam princeps adculabatur: adolescentia culpabatur: q̄ non digna imperio esset: tandē fames impulit pene omnes imperium comendare Philippo: qui una cum iuuenē

LIBER PRIMVS

imperaret: quod diu durare nō potuit: nam & Philip-
 pus fraudolenter omnia agebat: per clādestinos amicos
 noua crimina fingebat. Et iuuenis Scipionum proles,
 & Augustorū heres: æquatum sibi imperiū cum indi-
 gnitate Philippi egreferebat. Ea res cædē Gordiano fe-
 stinauit: adcessit etiam ne amor. S. P. Q. R. & militū
 intellectus hominis Arabici fraudibus imperium abro-
 garet: hac uia iam Aug. Philippus proficiscendi ad ur-
 bem concionem habuit: percussorū cum Persis foedere
 Mesopotamiā & Assyriā hostibus reliquit: passus ui-
 ctricium armorum dedecus: ut ad urbem e Syria ad-
 uolaret: in natali agro urbem sui nominis condi iussit
 Philopopolim: & nequis ambigat aut nominis similitu-
 dine decipiatur: altera est in Thracia Philopopolis: quā
 Scythæ diripuerūt regum Macedoniæ opus: in itinere
 consortē imperii fecit Philippum filiū: reuersus ad ur-
 bem iam uoti compos plura largitus est: sed ipsius ad-
 uentu lætitia haud ingens quod puñcias amiserat stu-
 dens sedare animos omniū: inducto cum Persis decre-
 to: illis bellum indixit: sperans ignominiam abolere.
 Res sine sanguine peracta est Persis puñcias restituere
 pollicentibus: huius imperii anno secūdo ante. xi. Kal.
 Maii ingenti pompa magnorū sumptu & adparatu sæ-
 culares ludi. An. A. V. C. M. celebrati sunt: beluæ tri-
 umpho Persico & hiis ludis a Gordiano adseruatæ. Nā
 iuuenis Natali urbis triumphare decreuerat: hæc fuisse
 memorant. Elephāti. xxxii. Halces. x. Tigrides. x. Leo-
 nes māsuetti. lx. Leopardi cicures. xxx. Hienæ. x. Hip-

LIBER PRIMVS

popotamus unus. Rhinoceros unus Arcoleontes. x. Ca
 meleopardi. x. Onagri. xx. Equi feri. xl. Gladiatorum
 paria mille: quæ omnia in circo Maximo exhibita &
 scenicos ludos in Pompei Theatro: tribus diebus: toti
 demq; noctibus: mirum dictu: peruigil populus spe
 ctavit: funalibus atq; lyncis tenebras uincens: & cū
 multitudo solemnibus ludis intenta esset: incendiū aut
 ex luminaribus: aut ex ignibus coalitū in Curia diua
 gatum est: Theatrum Pompei arsit: & ei propinquum
 Hecatonstylon Centum columnarum in campo Mar
 tio: opus Centenariam porticum adpellabant: Circen
 ses dati in quibus certamine currendi quadragesimus
 equorū e carcere missus numeratus est. De ludis secu
 laribus pauca referre haud ab re est. Eos instituisse fer
 tur exactis regibus. M. Val. Publicola: & adpellatos
 quod plerūq; hominis ætas semel intueri pōt: idq; ali
 quādiu seruatum est: postea ambitione Cæsarum cu
 pientiū id solemne suis temporib; exhiberi: ordo cor
 ruptus est: & pro libidine seculares ludi habiti. Interea
 Scythæ qui Misitheo fidem præstiterāt: & illius nutu
 quieti erant: facta inruptione limites transgressi urbes
 & agros imperii Romani uastare: prædas abducere:
 cædes undiq; facere: incēdia suscitare: domos uillas tu
 guria euertere: metum haud inanem inferebant. Expe
 ditioni propere præficitur Marinus quidam dux limi
 tis Sarmatici ab exercitu Illuricorū imperator est ad
 pellatus: quod cum nūtiatum esset Romæ. Philippus
 aduocato senatu: plurimum de Marini ingratitude

LIBER PRIMVS

questus est. Decius uir clarus hortatus est principem ne timeret. Quod Marinus penas daturus esset: qui post paulo cæsus seditione militari potestas luit. Cōfirmatus imperator Vatinio Decii contra Scythas cū supplemento copiarum ipsum Deciū misit: qui cum ad exercitum peruenisset concordia ad sensu milites Illuriciani imperatorē fecerunt: reuentem ac repugnantem strictis ensibus coegerūt. Dux experientia rerum cautus: ne a principe adulari posset: neue locū calumniis præberet: fidissimo nuntio litteras ad Philippum dedit: quibus se excusabat suppliciter exorans: ne turbato animo ferret: permittens abdicaturum se dignitate: ad quā inuitus tractus esset. Philippus uero homo punica fraude deterior qui: ut scelera tegeter: cultum christiani nominis simulabat: expeditionē scriptis etiā nouis legionibus contra Decium parauit: & cum posset per duces bellum gerere: ipse: eductis copiis: profectus est: minis ingentibus palam adserens se Decium cum toto scelerato exercitu perditurum. Hac mente turbatus uelut furore concitus ferebat. Itaque a militibus ipse Veronæ cæsus est. & Romæ filius a prætorianis. Is traditū fuisse Agelastos & ludis secularibus ridentem patrem se uero uultu inspexisse: uelut illum corrigeret: Ambo Philippi uixerunt An. V. & immerito inter diuos relati.

DECIVS.

IMP. CAES. M. Q. TRAIANVS. DECIVS. Au.
DECIVS bibali inferioris pannoniæ urbe natus claris parentibus ab ineunte ætate spem optimæ indolis

LIBER PRIMVS

prebuit: in quo uirtutes cū ætate creuerūt: ad amplif-
 simas dignitates: non ambitio: non empta suffragia:
 nō corruptæ amicitia: sed boni mores perduxere. Igif
 qui a militibus Illuricianis ante imperator factus fu-
 erat: ab senatu Augustus est adpellatus. Is cum magni-
 tudinem imperii contemplaretur. P. Cor. Liciniū Va-
 lerianū: qui postea imperauit exercitui præfecit. Virū
 militarem & bonis moribus nutritū: tum sexagesimū
 sextū agentē annū: & cum de Censore eligendo pote-
 stas senatui data esset ab Decio. Valerian⁹ absens Cen-
 sor lectus: in æde Castoris & Pollucis: in parte fori Ro-
 mani uersus palatium: cuius uestigia effodi uidimus.
 Ea censura probata Decio patre ac filio cos: modestia
 Decii hoc passa est. Nam postq̄ res. p. unius nutu gu-
 bernari cæpta est. Ipsi imperatores censores erant. De-
 cius cuius uita sanctissimis institutis nunquā aduer-
 sata: cupiens nihil agere nisi quantum senatus iuberet:
 censuram amplissimo ordini permisit: huius impera-
 toris uita quæ & ciuilis & militaris fuit multos habuis-
 set laudatores: si ab christianorum cruciatibus se tem-
 perasset. Nam ius quintæ relationis & proconsulare
 imperiū: unde Augusti omnes pro consulibus nec noti
 & ius Trib. pot. Quod Augustus primus sibi ppetuo
 uindicauerat arbitrio. S. P. Q. R. permisit: patris pa-
 tris cognomen adæpit. Sed priusq̄ ad urbē rediret ci-
 uiles in Gallia motus sedauit: parū in urbe cōmoratus
 cogente senatu filiū suū Deciū Cæsarē fecit. Patribus
 rem. p. comēdauit: & una cū filio ad liberandas Thra-

LIBER PRIMVS

cias pfectus est. Nā Scythæ & Naualibus & terrestri-
 bus copiis omnia infestabāt. Victor in primis cōgres-
 sibus hostes in angustias locoꝝ quæ in Dardaniis sunt
 compulit: & obsedit: expugnassetq; fame: ni proditus
 ab suis fuisset. Hostium dux per legatos petiit uti reli-
 cta omni præda sineret cū suis abire trans Istrum: Ro-
 manus impator negauit auidus illos perdendi: q; toties
 fractis federibus intruperant: & qui puincias Romani
 imperii quiescere nō sinerent: & sua strage uix domiti
 amisso rege Decibalo Neruæ Traiano illuserint: Iaq; fere
 uoti Cōpos Trebonianū Gallū ducē limitis My-
 siae ad obsidendos aditus ne fugerēt: cū bona parte co-
 piarū misit. Gallus cōsiliū barbaris patefecit: & eos mo-
 nuit ut se diuiderēt: & alii cōsisterēt in insidiis ppe pa-
 ludē: alii in primo cōgressu fugā simularēt paludē uer-
 sus. Barbari nō nihil addētes cōsilio Galli rē peragūt.
 Cū in pugnā descenderent admiratus est Decius quod
 qui modo percussi metu erāt iam arma poscerēt:igna-
 rusq; proditionis: certus uictoriæ copias educit. illi sta-
 tim terga dant: imperator insequit̃: cū uentū est ad in-
 sidias atrocissima fit pugna. Vtriq; magnæ cædes. De-
 ciani difficillime præliabantur: luto palustri adferente
 cladem: tamē non moriuntur inulti: & loco & fato ad-
 uersantibus pereunt. Decius pater cū filio occubere.
 Senior forte equo sedens: ne uiuus aut contra in ma-
 nus hostium perueniret insiliit in uoraginem paludis.
 Nam quesitum eius cadauer nusq; repertum est. Re-
 gnauerunt biennio nō dum finito: Hic fuit Deciorum

LIBER PRIMVS

finis: qui: ut credibile est: se pro futura uictoria deuou-
 runt. Ita enim Decioꝝ nomen facere consuevit. Decii
 mares duo prioribus seculis: alter bello Etrusco: alter
 bello Latino: constanti animo inter confertissimos ho-
 stes pro uictoria patriæ se deuouentes occubere. Hūc
 deuouendi morē primus creditur introduxisse Linus
 Codri. F. qui pro p̄ria bello Dorico se deuouit. Hic mi-
 letum Coloniā Atheniensium deduxit in Ionia. Qui-
 dam scribit Decium cupientē Philopopoli ferre opem
 cito petiisse Berceam & inde fugatum ab Echina rege
 Gothorum: reparatisq; in Mæsia uiribus redisse ad ho-
 stes: qui Philipopolim cæperāt: & Priscum ducem sibi
 cōciliauerant. In ipso congressu ictum sagitta Decium
 filium decessisse: & patrem: uel ut cædem filii ulcisce-
 retur: uel ut morte sua finē dolori inueniret: in confer-
 tissimos se immisisse hostes: & nusq; adparuisse: & diis
 ante cōgressum imolasse: ad Abritum Mœsiæ urbē.
 Inde factum loco nomē: Ara Decii adpellatur. Decius
 pater bonitate Traiano adequatus: nomenq; optimi
 p̄cipis iudicio senatus meruit: adpellatusq; est. IMP.
 CAES. M. Q. TRAIANVS DECIVS AVGV.
 Exercitum Illuricianū mire dilexit: quia ab eo primū
 impatoris nomē adcepit. Senatus Decii nomine De-
 cianas Thermas in Auentino ædificauit.

GALLVS.

IMP. CAES. C. Vib. Trebonianus Gallus Aug. patri-
 ciorū familia ortus in quo plus fortunæ quā fidei fuit.
 Quāuis: cum Augustus esset; in nummis matibus ex-

LIBER PRIMVS

primi iusserit. Virtus augustorum de se ac filio quasi
 uirtute non dolo principatum adsecutus: in tanta no-
 strorum strage legio quæ integra Scytharum fide re-
 manserat Gallum imperatorem fecit: qui super fuerant
 ad hunc cõfugerunt: uelut seruatorem relliquiarum Ro-
 mani exercitus: quo rumore adductus senatus Augu-
 stum adpellauit. Licet & ipse scripserit: cū Scythis fa-
 dus percussit nõ sine Romani nominis ignominia. Tunc
 primum diuturno & libero potentatu populo Ro. tri-
 buta pendit. Tunc primum res. p. iugum Scythicæ
 seruitutis adcepit: tantaq; est imperandi auiditas: ut qui
 præesse cupit: & ad id fastigium legi: urbes & prouin-
 cias sine discrimine donet. Hadrianus ab aliis occupa-
 tas restituit: quod principis liberalitate uideri actum
 potest. Sed qui tributo p̄dendo obnoxia fecerit urbē:
 præter Gallum: fuit nemo. Tributum fuit dragmarū
 aurearum. CC. Secus euenit q̄ sperabat impator. Bar-
 barus cum uincit insolentior est. Itaq; cõtemplatus di-
 uitias. Ro. imperii: q; & sua fide ille imperaret: ac per
 hoc tributum pro meritis non esset: incursiones facere:
 prædas abigere: ingentiq; agmine terra mariq; sæpius
 irrumpere. depopulatur Dardaniam: Thracia: Thessa-
 liam: Macedoniãq; & Hellada: & pars infestabat Asia
 Vndiq; cum pluriū urbiū uastatione & excidio. Scy-
 tharum exemplo alii hostes surgunt: armaq; capiunt:
 iam in uiscera Syriæ penetrat Parthi: & Armenias fu-
 gato rege Tyridate occupant: cuius liberi hostibus se
 dederunt. Scythæ magna honesti præda in Dardanos

LIBER PRIMVS

uelut regni sedem redeunt. Interea Gallus cum Romā uenisset. C. Vib. Volusianū filium Confortem imperii fecit. Scythæ rursus nō contenti pretio iam Italiæ minabantur. Sic Barbaricæ gentis animus nostris opib9 inhiabat. Itaq; opa Aemiliani ducis limitis Mysiæ rapacissimi hostes: nō sine magna cæde: in suas solitudines redire coacti sunt. Ita imperiū Galli infaustū atq; infelix rex gestarū monumentis obscurum. Vex clade generis humani memoriæ traditū est. Siquidem eo imperante pernitiōsa pestis undiq; uiguit. Tabes initium fuit: ab Ethiopia forte ex nimio solis ardore. Pestilitas primo cōsumptis fere meridianis p oriētē diuagata est. Inde cæteras orbis partes inuasit. Vbiq; maximā partem incolentium exhaustit. Pleraq; loca inhabitata reliquit. Ea labes uix intra decem annos finē inuenit. Prouenisse ex scelicibus Galli auspiciis uisa est: ut qui pditione imperiū adripuit: christiani etiam dogmatis hostis qui cum copias contra Aemilianum duceret: Victus: & ab suis militibus desertus: una cum filio cæsus est: Imperauit An. ii.

IMP. CAES. AIMILIANVS AVG.

AIMILIANVS Lybicus nāq; in Mauritania ortus a pueritia cæpit stipēdiā mereri: & cū pro ætate honores promotionis non deessent: dux limiti Sarmatico in Mœsia a Decio prepositus & a Gallo minime submotus: cū Scythæ solertissimū latrocinandi genus cōtenti pretio nō essent: Aimilianus pro cōcione suis militibus id pollicit9 est: si hostes uicissent. Nostri premio ad cēsi

LIBER PRIMVS

ad cōferēdas cū barbaris manus incitatiōnes facti: cūq;
 nimius ardor insisteret aptis castroz portis auidū pu/
 gnādi militē educit: q̄ tāto impetu in hostes inlatus est:
 ut nō fugauerit modo: sed bona ex parte cæciderit: illo
 rūq; regiones abactis prædis pene exhauferit. Reuer/
 sus in Mysiā premia adsecutus est. Aimilianus persol/
 uit qui hoc successu adeo gratus Victori exercitui fuit
 ut ab eo sit imperator adpellatus: ad hos motus oppri/
 mendos Gallus una cū filio proficiscitur: nec profecit.
 Ambo in primis præliis cæsi sunt: & milites Aimilia/
 no hæserūt. Qui statim ad senatū scripsit docens se im/
 peratorē lectum esse: promittens se liberaturū Thra/
 cias & Mesopotamiā: & Armenias recuperaturū: & de/
 pulsurum undiq; hostes nominis Romani. Sed priusq;
 opus aggredere: Milites: qui in alpibus erāt: Valeria/
 num imperatorē faciūt: quo nunctio adcepto: qui sub
 Aimiliano erāt: ne ciuili bello: & cognatoz sanguine:
 se inuicē inficerent. Contemplantes præterea humili/
 tatem generis Aimiliani: & nobilitatem Valeriani: si/
 mul & laudatissimos mores: eo interfecto: Censorio ui/
 ro se tradiderūt. Imperauit autē mensibus tribus. Vixit
 An. xl. Ita res solo ducis capite peracta est.

VALERIANVS.

P. COR. LICINIUS VALERIANVS Succes/
 sit homo maioris spei ac opinionis q̄ fortunæ. Captus
 ab Sapore rege Persarum in captiuitate cōsentiit. In/
 terea eius frater. Licinius Galien⁹ ab initio Cæsar mox
 Augustus præclara gessit: deinde ad delicias lapsus: dū

LIBER PRIMVS

popinæ studet: imperium dilacerare non curat: & nisi in Gallis occidentē. A. Postumius: & orientem in Syria Odenatus Palmirenus defendissent: imperiū Ro. sudore ac uigiliis fortuna & uirtute fauentibus adquisitum: Germani: Persæ Scythæq; & surgētes ubiq; hostes perdidissent. Verū & Tyranni. xxx. sibi bona ex parte occupauere. Porro Galienum cū fratre Valeriano mi ites Aureoli qui dux erat Illuriciani exercitus prope Mediolanum interfecerunt.

CLAVDIVS.

M. AVRELIUS CLAUDIVS deinde suscepit imperium: uir ad barbaros delendos natus: quos statim multis in locis & uicit fudit atq; cæcidit: præliis ac rege penuria Sarmatas Getas Scythas Quados cōsumpsit Daciam recuperauit: Victor Sirmiū Pannoniæ petiit: ubi in egritudinem incidit: & priusq; decederet: conuocatis ducibus: Tribunis: & præfectis: concionatus est: præsertim de eligēdo Imp. & longa orationis serie Aurelianum probauit. Senatus nunctiata Claudii morte eius fratrem Aur. Quinctilium Italici præsidii ducem Cæsare Aug. adpellauit. Exercitus interea Aurelianū imperatorē legit. Postq; nunctium ad urbem peruenit illius conatibus se imperatorē cum uideret: maleq; expertus concione militū uoluntatem: qui omnes fauebant partibus Aureliani: uenas soluit: & post paulo decessit. xvii. imperii die: Aurelianus solus imperat: qui imperium multiplici Tyrānide liberauit: & eius terminos auxit: rebus gestis magnis principibus non modo

LIBER PRIMVS

æquandus. Verū etiam anteferendus: interfectus medio itinere: quod ducit ab Heracleo bizantiū: non longe ab Zenophoro ministri a libellis manu.

TACITVS.

.P. ANNIVS TACITVS Post hunc imperat Vir Egregius & rei. p. Commodus sine exercitu ab Senatu imperator & Augustus adpellatus. Tunc primū res. p. uelut lōgo post liminio reducta suo iure ac iudicio usa est. Utinam nec militaris furor aut nimia erga nutrices cura bonos mores perdidissent. Nam quādiu sua gravitate Senatus decernit: tam diu res. p. uiribus suis consistit. Quæ tunc renascens Tacitum sui corporis legit: & militibus principem dedit: non adæpit ab legionib⁹: aut a prætorianis iugum: sed inuidit tanto facinori cælū: Dum fama tanti principis ad suos limites producitur fata successorem dedere. Is fuit.

PROBVS.

.M. AVRELIVS PROBVS Vir gloria rerum gestarum inlustris: nec potuit obesse. M. Annius Florianus Taciti frater: qui cū suo iudicio ad tantū uelut herediū properaret: imperiū & inuasit & adripuit. Itaq; cum uix duobus mensibus præfuisset Tarsi a militibus occisus est. Probus igitur uere Probus. Ita se & in toga & in militia gessit: ut res ipsa nomen sequeretur. Sarmatas contudit: Tyrannos extinxit: orbem pacauit: iudicia bonorum de se admirabili uirtute confirmauit: pace terra mariq; parta dicere solebat milites

LIBER PRIMVS

minime necessarios fore cum desunt hostes: quæ uox plurimum obsuit in Sirmiensi agro natali solo dum moram trahit tumultu militari occisus est: imperauit An. vi. Mensis. iiii.

CARVS.

M. AVRELIVS CARVS Narbone genitus molem subiit: Exercitus Imperatorem adpellauit. Is cum Probi adparatu in Persas profectus Mesopotamia recepta Cthesiphontē peruenit: & nisi fulmine ictus contidisset regnum Persicum subuertisset: traditæq; sunt eorum habenæ eius filio.

NVMERIANVS.

NVMERIANO Cui Mars in armis familiare numen præbuit. Minerva peculiarius adfuit: & cytharam præbuit Apollo: Miles: orator simul & poeta: oculis eger: forte aer & uigiliæ in bello Persico nocuerant: occlusa lectica ferebatur. Erat in castris Arrius Aper: cuius filia nupserat Numeriano. Huius igitur cupientis inuadere Imperium factione Modestus & frugi iuuenis occisus est: Nec eius mors in ulta concionantem Aprum Diocletianus confodit. Imperium

CARINVS.

CARINO Moranti in Galiis ubi erat a patre relictus obuenerit. Hic primū florem pueritiæ quem fruendum dederat: Cum adoleuisset ab adolescentibus repetit. Pater si uixisset abrogare sæpiù cogitauit filio Cæsaris nomē & cōferre Cōstantio uiro claro: sed hoc fata Herculio seruatu statuerat: Carinus diu præesse nō potuit.

LIBER PRIMVS

Piorꝝ sanguine madefactus totius ubiqꝫ iuuentutis corruptor. Victor tamen exercitus in Perside.

DIOCLETIANVM Imperatorem legerat qui Carinum multis præliis uicit. Non defuit Carino Vigor occupandi orbem multūqꝫ progressus fuisset si nō incidisset in Diocletianum. Cum exercitu recenti uictoria ferocem. occubuit Carinus ultimo prælio ad Margum Commisso: a militibus fortissimis quos habebat desertus. Percurri gesta. xi. imperatorum ne interrupta temporum series admirationem legentibus faceret: Ad destinatum opus redeo professus initio me scripturum de hiis imperatoribus quorum gesta magna ex parte fere interierant.

Explicit Liber Primus.

Incipit Secundus.

LIBER SECVNDVS
C. AVRELIVS VALERIVS DIOCLETIANVS.

OLONIS Dalmatiæ ortus: utroq;
parente ignobili & obscuro. Quidã
scribunt Libertino anulli Senatoris
genitũ. Quidam scribã filium: mi/
litare a pueritia cæpit. Cumq; Gre/
garius miles in Gallia esset: Diuer/
sorio cuiusdam Driadis utebatur: ab qua cibaria eme/
bat: debebatq; plurimum Vetulæ: Cum illa pretiũ po/
sceret: dicere solebat: soluam cum imperator fuero: At
illa subiunxit. eris imperator cum Aprum interficies:
hac uoce augurium futuræ felicitatis adcæpit: et stu/
debat Venatum ire: sæpius contra Apros congregiẽs
plurimos interfecit: Tandem cum Arrium Aprum sua
manu cõfodisset: & imperator ob id factus esset: intel/
lexit uocem Driadis haud uanam fuisse. Profligato &
Cæso Carino Augustus adpellatus: & ab. S. P. Q. R.
magno honore excæptus est: In quibusdam imperii re/
gionibus facti sunt motus: & Tyranni non deerant.
Diocletianus animaduertens Cõsorte imperiũ opus esse
ut citius pacem ubiq; redderet Maximianũ legit: tan/
taq; fuit in gubernãda re. p. inter principes Concordia:
ut alter alteri: quãuis semper honesta cupiebant: nunq;
repugnauerit: Verũ Maximianus ut filius patri Dio/
cletiano optemperabat. Felicissima Cognomina sibi in/
didere. Diocletianus Iouius: Maximianus Hercules
adpellati sunt. Velut ille Iouis: hic Hercules heres. Iup/

LIBER SECVNDVS

piter Gigantes ut cæli regiã defenderet perdidit. Dio-
 cletianus ut orbi terrarum regiam tueretur Tyram //
 nos surgentes: ut Centimanos: diligenti cura: perdidit
 ac deleuit: & ut Iuppiter turbata pacauit elementa:
 Sic Diocletianus domitis ac cælis: seditiosis homini-
 bus imperium turbatum Tranquillum reddidit. Iup-
 piter ab sua arce undiq; suum numen diffundit. Dio-
 cletianus quãuis uno esset in loco sua puidentia præ-
 sens ubiq; esse uidebat: Hercules αλεξικακος: a no-
 stris custos generis humani cognominatus. Urbis: op-
 pida: agros: regiones siluas horrendis & pernitiolis mó-
 stris: & aerem infestis alitibus liberauit: simul & ge-
 nus humanum tutatus est: Maximianus post salu-
 bre temperamentū uirtutis & Imperii adsertor: nun-
 quam nisi reddita toti orbi securitate quieuit. Cona-
 tus contra rem. p. dispulit. Hercules qui magna gel-
 sit materiam præbuit Camenis concinendis: harumq;
 comes habitus est. Vnde Musagetes adpellatus: Ma-
 ximianus laborum Herculis emulus niuosas alpis ma-
 iore conatu tutior calcauit. Latrones plurimos toto
 Imperio exegit: superiora secula gestis adæquauit: pe-
 stilentem aerem in perpetuam salubritatem restituit:
 immissis in perpetuas foueas paludibus materiam ca-
 nendi poetis exhibuit. Hercules Iouis. F. Maximia-
 nus Diocletiani. Veram igitur cognominis adoptio-
 nem duo Cæsares augg. meruere: Inter quos quidam
 clarior ac præcipuus amor usq; ad sapiētiã finem per-
 durauit. Eam sic adpello cum imperiū deposuere: Ita

LIBER SECVNDVS

cognomine patris: ac filii unanimes nihil orbi pacando præ-
 termisere: Maximianus tumultus in Galliis quos Amā-
 drus & Elianus excitauerant sub specie Tyrānidis cum
 tota factioe bugaridarum: hoc nomine se appellauit. Turba-
 rusticorum cōpressit mira celeritate: statimque deleuit. Ita
 pax Galliis restituta est. Inde trāslatus in Africā gen-
 tianos deuicit: qui uix pacē impetrauit. Quinquage-
 narii & supra eum numerū annorum: hi milites fuere: qui
 Africā diripiebant: cupientes sibi regnum uindicare:
 pululantibus per uaria loca nouis bellis cōcordes augg-
 duos adoptauere Diocletianus Galerium Maximium Ma-
 ximianus Constantium cognomine Cloron, Cæsaresque
 fecerunt: & præter adoptionem adfinitate iunxerunt.
 Nam coacti repudiare primas uxores: nouas duxerunt:
 ille Valeriam Diocletiani. F. Hic Theodorā priuignā
 Maximiani. Erat in Gallia Hercules: Iouius uero in
 Aegypto: ille Gallicas ut diximus: hic euerfis duabus
 urbibus superato Achilleo pacauerat Aegyptum urbes
 prope ueteres Thebas positæ erant dites ac populose.
 Busiris & Copos: spem rebellionis augebat Achilles:
 cuius cōsilio fere tota dissenserat Aegyptus: tandē cæ-
 sis ubique auctoribus defectionis intra nouē menses quie-
 uit prouincia Seminariū religionum in qua Archis-
 nagogi plurimū auctoritatis habebāt. Alexādreā uero
 obsessa & .viii. mense capta est. Impator contentus op-
 timatum cæde abstīnuit a multitudine: Achilles uero
 meritas luit pænas: feris oppositus & dilaniatus: Terra
 uero ubique cædibus potentium maduit. Frustra contra

LIBER SECVNDVS

Craussum Britannia insulam occupantem arma ca-
 pimus per duces Maximiani qui anno .vii. ab socio p-
 insidias petitus occisusq; est. & is Tyrānidem sumpsit.
 Qui tertio post anno ab Asclepiodoto præfecto pr. ui-
 ctus est. Britannia. x. post anno q̄ defecerant recepta
 sunt. Britanniam circūfluam oceano aborigines tenu-
 ere: nomen indiderunt Brittāni cōtinentis: qui sunt in-
 tra Gallos & Hispanos: uocati post Brittones: & hii ac-
 colæ oceani insula potiti. Eo deinde cōcessere Hispani:
 Galli: & Germani. Primus Romanorū. C. Cæsar insu-
 lam ostendit: Vespasianus imperāte Claudio captis re-
 gibus domuit. Huc cū frequentes irent Romani pau-
 latim nostros inbibit mores. Constantius uero multa
 præclara gerēs in Galiis semel cum esset apud Lingo-
 nas populos eodem die uarietatē fortunæ expertus est.
 Alamanni magno impetu inrumpunt Constantium in-
 fugam uerterunt. Is ad propinquā urbem fessus se cō-
 tulit. Cuius portæ hostili metu occultæ fuerant: & nisi
 demisso fune per muros sublatus fuisset eū hostes ca-
 ptium abduxissent. In urbe hortatus est robur suorū:
 qui eo ante cōfugerant: ne talem ignominia paterent:
 Post concionatus est ciuibus ut arma caperent & dede-
 cori abolendo auxilium præstarent. Ita apertis por-
 tis erumpunt: hostes fugant: & prope .lx. milia cedunt.
 Ea uictoria liberata Gallia: ad trita Germania: suas
 uires omisere: quas reparare nisi non sunt Alamāni. At
 in Egypto erat Diocletianus: ut res turbatas in oriente
 sedaret. Narfes, n. modo Armenias modo Mesopota-

LIBER SECVNDVS

miã acri bello quatiebat: & cū eo conuenerant propin/
 qui reges: ac duces præcipui. Rex Scionitarum: & rex
 Albanorū: priusq̃ bellum contra Persas explicemus: nō
 alienum forte erit acerrimi progeniem hostis aperire.
 Regnauit in Perside Artaxarxes quidã ex genere illius:
 qui per seditionem a militibus regnum adcepit: Persis
 præfuit. Huius filius fuit Sapore: Saporis Hormis/
 das Hormisde Vararanes. Huius uero Vararaces: Va/
 raracis Vararanes secūdus qui Narsen filiū regni suc/
 cessorem reliquit. Contra hunc ab Diocletiano missus
 est: Galerius: & n. ipse expeditionē parare cupiebat in
 ethiopas: Si res in oriente prospere succederent. Gale/
 rius iuuenili ardore ausus est contra multitudinē con/
 gredi: & æquo Marte discessit: Inde fact⁹ animosior nō
 longe a carris iterum congressus: paulo inconsultius q̃
 antea: dū sperat uincere supatur: amisso fere toto exer/
 citu: itaq̃ repulsus redit in Syriam: & inde ad Diocle/
 tianum: occurritq̃ Augusto in itinere: ad quē antea ad/
 uersi belli fama uenerat. Galerius purpura indutus. Nā
 Cæsar erat mille passus ante Carpētū indignati præcipis
 pedes cucurrit: ueluti homo Gregari⁹: & auditus nō ē.
 Tandē præceps post minas iussit uti ex lectissimo sup/
 plemento exercitū reficeret: & in Persida rediret igno/
 miniãq̃ aboleret. Is ex militibus Daciæ Illuriæ ac My/
 siæ pugnacissimas copias & robustissimas coegit: & cō/
 tra Persas meliore auspicio profectus hostem inuenit.
 In Armeniã maiore: qui ex recēti uictoria sumptis ui/
 ribus prouincias imperii Rō. secundo Marte uexabat.

LIBER SECVNDVS

Maximinus uero iratū principē placare studēs abolen
 dæq; ignominiaē ad census: priusq; manus cōfereret: ho/
 stiū stationes ipse habitu gregari diligentissime explora
 uit. Interea Diocletianus cū firmissimo subsidio Meso
 potamiā cōcesserat. Vt nostris animū & hosti terrorem
 præberet. Ibiq; Cercusiū oppidū spatio ampliavit: me
 nibus & turribus inexpugnabilibus muniuit. Galerius
 cū. xx. milibus equitū ex improviso hostilia castra no/
 ctu adgressus innumerabiliū Persarū strage: decus no/
 strum non modo ultus est: sed felici usus uictoria: fines
 imperii longius p̄duxit. Vetus oraculum falsum esse
 ostēdit. Antiquissimi Vates cecinerāt. Romana arma
 Cthesiphontē transire nefas esse: & duces qui ausi fuil/
 sent p̄nas darēt: Putant. M. Crassum id cogitantē cū
 exercitu periisse. M. Vlpiū Traianū transgredi ausum
 Italiā nō repetiisse: & qnq; puincias trans Tygrim sta
 tim amisisse: satiusq; fuisset iter nō tentasse: legiōes lon/
 go labore adtriuuit: & fere cōsumpsit: & quis Victor lon/
 gius produxerit terminos tamē nō multū profecit: ne/
 scio an sic uolentibus fatis: an culpa successoris Ha/
 driani. Cthesiphontē cupiens trāsire superato Tygride
 Valerianus ab Sapore rege Persarū captus est. Verum
 Odenatus Palmiren⁹ Victor Romanæ maiestatis Cthe
 siphontē usq; trans Tygrim peruenit. Carus Impera/
 tor exercitū Probi Sarmatico bello late uictorē duxit
 in Persida: hostile regnū uastauit. Seleuciam cinctam
 Euphrate quā olim cæperat Helius Verus Antoninus
 expugnauit. Deinde Cthesiphontē & longius p̄gredi

LIBER SECVNDVS

uolentem uel morbus uel ictus fulmine cælo turbido
 & corruscãte absumpsit. Galerius de quo nũc sermo est
 totã Assyriã expugnata Cthesiphonte cæpit: & quinque
 puincias Transygritanas: quæ statim redeunte ad nos
 Traiano defecerant: subegit & impio adiunxit. Victor
 rediit ad Diocletianũ: & post impauit Augustus: illud
 sane constat numinũ oracula bona ex parte uana: & si/
 dem raro implere: & si quando euenerit uix intelligi &
 sapius eludere credẽtes: adeoq; præstat rōnibus & ex/
 perimentis atq; consulto res adgredi: & si in rebus bel/
 licis fortuna plurimũ sibi uindicat. Tamẽ credibile est
 etiã uirtute augeri atq; ampliari: ut in p̄pagando Ro.
 imperio facile animaduertere licet. Nam si de rebus fu/
 turis certa starent Vaticinia. Virtus pro nihilo esset:
 Non eo inficias celitus nostra gubernari. Verũ sapiens
 non uano consilio multa aduersa effugere potest: incō/
 sultum & insipientem prosperi successus prætereunt:
 illos uero non audio: ut in uita Maxentii post dice/
 mus: qui ad magarum monitus ac diuinationes res
 omnes componunt: præter hoc quod diuulgatum iam
 erat aliud occurrit Auguriũ: Aciem explicanti contra
 Narsẽ Maximino Leo & Aper trucidati oblati sunt:
 Tages aruspiciũ princeps uisum Leonẽ exitialem pu/
 gnaturis putat: Verum & hæc ut oracula sapius uane/
 scũt. In Maximini uictoria fugatus & uulneratus Nar/
 ses: quẽ uictores usq; ad inuios parthiæ montis p̄secuti
 sunt: regis proles fere omnes & uxores & sorores captæ
 sunt: pleraq; Persarũ nobilitas abducta: Reguli ducesq;

LIBER SECVNDVS

& triumpho tam inlustri reſeruata:& quīs per legatos
 ab rege conualeſcente petita: ꝑmiſſa tamen: ſed nō ſta-
 tim reſtituta. Ictum uero eſt ſædus ut Perſæ ab Arme-
 niis Mæſopotamia Aſſyria & quinqꝫ nouis prouinciis
 abſtinerent. Diocletianus rebus toto oriente cōpolitis:
 Europam reperiit: ubi iam Scythæ Sarmatæ Halani
 & baſtarnæ iugum ſubiuerant una cum Carpis Cattis
 & Quadis. Admonendi ſunt qui legerint ꝑ Maxi-
 miano in quibuſdā Codicibus Maximianū eſſe:& hoc
 qui e marmoribꝫ epigrāmata exſcripſere ſatis indicāt:
 ſcilicet ſimul imperaſſe Maximianū & Conſtantium
 & deinde Maximinū & Seuerum: errorqꝫ eſt: aut ab li-
 brariis: aut ab hiis qui ex lapidibꝫ ad cæpere. Nos uero
 cōfuſi decernere non audemus: Aera lapideſqꝫ indica-
 bunt ſed in eo ſummope heremus: quod priori Maxi-
 miano præponitur Herculiꝫ: poſteriori Galeriꝫ: dūqꝫ
 incerta aura ferimur: ſit hic Conſtantii Conlega Maxi-
 mianus: Anno poſt qꝫ hæc ſcripſeramꝫ Seraphinꝫ An-
 tiſtes ſancti Petri a uinculis. & Vilelmꝫ Heda Alfi-
 niꝫ comertio litterarum mihi ualde familiares & anti-
 quorꝫ monumentorum diligentiffimi indagatores cum
 urbem Ro. repeterent ſecum attulere epigrāma in agro
 foro ſempronienſi ex ſaxo quadrato exſcriptum. Aeter-
 ni Imperatores Diocletianus & Maximianꝫ Auguſti:
 Perpetui Cæſares Cōſtantius & Maximianus pontem
 Marauro. Romæ in tēplo ueste nuper reperto ad forꝫ:
 Ro. in quadam marmorea baſi. Dedicata. xiiii. Kal.
 Ian. Conſtantio. iiii. Et Maximiano. iiii. Cæſſ. Coſſ. Cu/

LIBER SECVNDVS

rante. Aur. Niceta. alias plures. Qm̄ hac uia multum profecimus studiosis consulendū arbitramur uti p̄qui-
rendo hiis uestigiis insistant. Quod si fecerint sciāt ue-
lim & se nostræ linguæ plurimū conlaturos & laboris
gloriam cōsecuturos. Ex barbaris multi adducti capti
ui: qui non fuere securi cæsi: sed post triumphū in Ro-
mani imperii finibus positi: ut una cum ueteribus in-
colis habitarent. Rgiones enim adsiduīs incursionibus
uastatæ fere in solitudinem ierant. Rediere ex diuersis
partibus orbis ad urbē principes seniores: quoz̄ auspi-
ciis limites imperii Romani lōgius p̄ducti atq̄ plati.

MAGNITVDO IMPERII ROMANI.

Ab ortu usq̄ ad Indos propagati imperii fines: nō Eu-
phrates: non Tygris uetūere: non superbæ regum Per-
sæ minæ: A meridie Aethiopes per legatos adcer-
sere: ab Aquilone barbaræ feræq̄ nationes Sarmatæ
domitæ: ab occasu Genforiacus oceanus admirabilis
uictoriæ testis est: simul & Brittānicus. Igitur toto ter-
rarum orbe undiq̄ Romana arma inlustres uictorias
adsecuta sociis lætitiā præbuere: rebellibus mætū ter-
roremq̄ pugnare cupientibus: porro Persæ armis Ro-
cedere cōfessi itra positos terminos se tenuerūt. Post tot
uictorias maximus triūphus ab Senatu decretus & in-
dylta cognomina principibus indita ab deuictis popu-
lis. Diocletianus uero Romanoꝝ principum uictorio-
sissimus diuinos honores Impatoribus augustis haben-
dos præcepit. Nam cū priores ut consules salutarent:
primus ipse uoluit adorari: uelut in eo esset celestis ma-

LIBER SECVNDVS

iestas: Perfarum iste mos: quorū princeps Rex regum
 adpellatur & adoratur: fratrem solis ac lunæ se nuncu-
 pans: imperatores antea manus exosculandas nobili-
 bus præbebant. Post suis manibus subleuabāt ad oris
 osculū. Vulgus Genua exosculabat: Diocletianus edi-
 cto sanxit uti oēs sine generis discrimine pstrati pedes
 exoscularentur: quibus etiā uenerationē quandā adhi-
 buit exornans calciamenta auro gēmis & margaritis:
 quod fecisse ante. C. Caliculā memorant: eundē ornatū
 inmiscuit uestibus ut augustior esset: & cum cōtentus
 esse debuisset quibus priores fuissent insignibus: quæ
 Priscus Tarquinius ad cæpta ab Etruscis induxit: rep-
 perit ex ipso habitu uti deus haberetur: maioreq; sum-
 ptu uanam Arfacis gloriā superaret. Itaq; ueste gem-
 mata & aureo gemmatoq; curru cum imperii consorte
 triumphauit: ingenti ferculoꝝ pompa: ante precinen-
 tibus & saltantibus lætitia militibus: quibus libertas
 erat scōmata in ipsos effundere triumphantes: ipsa qui-
 dem fercula primus ostēdit Romulus qui ramū quer-
 num manu caput: in quo cæli Acronis regis Ceninen-
 sium opima Ioui Feretrio in Capitoliū tulit: Ferculis
 apud ueteres ferebant spolia cæsoꝝ hostiū sanguinolē-
 ta: postq̄ arma Romana longius puecta uicere fabrica-
 ta fuere cū signis & monumentis uictoriæ: quæ possent
 manibus militū ferri: inferebant fere omnes triumphū
 uia Appia: porta Capena. Ea. n. uia ampla & .viii. mil.
 pas. ab urbe frequens ex utroq; latere habitata: & inde
 in Capitoliū rectū & amplū iter. In quo lignei primū

LIBER SECVNDVS

cōtinuūq; arcus: post marmorei colūnis suffulti. Vnde
 multitudo satis cōmode triumphum spectare posset.
 Cuius ordo non semp̄ idem: uerū qui tum fuerit talem
 ad cæpimus qualem Diocletianus cū consorte habuisse
 memoratur. Temp̄la deorū imortalium tota urbe pa-
 tebant ornata fertis ac floribus spirantia arabicos odo-
 res: itinera ubiq; repleta pinguibus mensis & lætis po-
 culis: ut fessi uictores se recrearent: præferebantur in
 uehicalis tabule: signa: Collossi: hostium Galeæ: Tora-
 ces: Ocreæ: Peltæ: Scuta: Vexilla: Pharetræ: Tela: ar-
 cus: enses: frena: & Equorum picturata strata: opes: ta-
 petes: & quæ prætiosa & digna spectaculis deuictis ho-
 stibus adlata erant: & modo ex oriente: ut puta Assy-
 riis: ac Persis: Tentoria & ex Babilonico opere multa.
 Post ingens hominū grex qui in uasis ferebāt aurū ar-
 gentūq; & purū & signatū: singula uasa ualidi iuuenes
 humeris ferebāt. Post argentei crateres: pelues: phialæ:
 calices: uestes: & tota regia suppellex: & uasa ex solidis
 gemis: hinc ferculoꝝ multitudo: & hos sequebant̄ Tu-
 cines bellicū clangorē intonātes: deinde boues auratis
 cornibus quoꝝ medios uictæ cingebāt: nec nō & fron-
 tib; uictatos ad sacrificiū succincti popæ hoc est mini-
 stri agebāt. Sequebant̄ & alii ministri cū argēteis pati-
 nis: regia dehinc ples uxoresq; & nati & sorores cū pin-
 cernis seruisq; ac nutricib; & pleraq; Persarū nobilita-
 te patrio more uestiti oēs sed pullati: spectatiū oculos:
 & si hic impleuit numerus: Tamen læctiores reddidere
 tabulæ duæ: altera ipsam Persida ostendēs suppliciter

LIBER SECVNDVS

tollentem manus & exorantem a populo Ro. gentium uictore ueniam: altera Narsen regem fugientem conspiciendum præbebat. Post ingens captiuorum turba satis mæsta: in qua fuerunt Scytharum & uariarum gentium duces: qui lacrimas effundebant: præferebantur aureæ coronæ & munera uictori dono data. Propius currum præcedebant homines stipitibus sudibusque ad censis qui turbam submouerent. Post triumphantium currus ex auro & lapillis prætiosis quæ trahebant quatuor equi candore certantes cum niue. In quo sellæ curules duæ ornatae gemmis: in quibus sedebant principes terrarum triumphantium: capitibus imminebant uictoriæ alatae: Diocletianus ut cæteri antea una fuit corona ex lauro cõtentus simili & conlega. Reges uero Persarum Thiarum qua utebantur tribus coronis exornabant: currum sequebantur captiuitate liberati raso capite & pileati: deinde equites laureati. Illud etiam lectorem ne fingat arma uictorum fuisse in triumpho laureata & qui triumphabat ex lauro coronam cū peruenisset in Capitolium post sacrificia ponebat in Iouis gremio. Primi triumphi fuere currus: clypei: arma horrida: & spolia perfusa sanguine. Bello Punico secundo. M. Marcellus deuictis Syracusis ostendit: opes & signa intulit & deorum simulacra: in quo reprehensus est ab. Q. Fabio Maxi. quod relinquere debuisset deos suis iratos: ut ipse prius fecerat de Tarentinis. Verum inualuit cõsuetudo Marcelli. Nam lōge antea captis uehis. M. Furius Camillus Vehientanā Iunonē intulit urbi.

LIBER SECVNDVS
DE TRIVMPHO. ET OVATIONE:

Operæprætiū est cognoscere hoc in loco quid sit triū-
phus: quid Ouatio: & unde sint factæ uoces: nō solum
Corographia sed etiam interpretatione uerborū historia
ornatur. Licet primū simplex fuerit narratio & nuda:
tamē non caruere laudibus qui exornauerūt. Triūphū
primus mortaliū post indicam uictoriam ostendit bac-
chus: nomenq; ab re inditū est: milites eius foliis ficoꝝ:
quæ Ἰπία dñr uultus cooperuerunt: Iambos: & Scō
mata canentes: quæ sunt licentiose dicta mixta salibus
in eū qui triūphat. Post uero milites usi fuere rythmis.
Scribunt alii triumphum dictū ἐκ τοῦ τριώφ hoc est
tribus uelut ordinibus: senatorio: populari: & militū:
ab quibus celebris est triumphus, Cognomētū baccho
triumphanti inditum. M. Varro tradidit. Vnde clama-
bant omnes io Thriam Βε bacche Io nos cōuertim⁹ in
triumphum: & Romani milites dicebant Io triumphe
Io triumphe. Tradunt & Scenicos priuſq; ora fecibus
tegerent foliis ficoꝝ ufos fuisse. Triumphus uero non
idem ualet quod ouatio. Domitī multa cæde hostib⁹
habebatur triūphus: & boues cornibus auratis macla-
bantur: & bos ipse qui maclabatur in triūpho Thriam
bos etiā dictus. Cum uero hostes sine pugna & sangui-
ne cum ducibus nostris conuenissent. Qm̄ res peracta
sine cæde esset ouatio erat. Pedes ingrediebatur urbem
qui sic uicisset sine ferculoꝝ pompa: myrto coronatus:
una cum militibus: quia ea arbor dicata Veneri quie-
scere ab armis ostendit. Tibicines ouantē præcedebāt:

LIBER SECVNDVS

quæ paciferæ choreæ instrumenta sunt. In sacrís ma/
ctabantur oues: unde ouationis nomen. Modo de triũ/
pho centuriæ decernebant & comitia erant centuriata.
Modo senatus. Primus Romanorũ qui quadrigis ur/
bem inuectus est fuisse Priscus Tarquinius memorat.
Sunt qui malint. P. Valerium Publicolam. Prima oua/
tio data est. P. Postumio Tuberio: qui fuit conlega Me/
nenii Agrippæ Lanati: & huic triũphus datus. Ille pri/
mũ cõtra Sabinos re male gesta liberatus est ab Agrip/
pa in altero prælio causa uictoriæ fuit. Ita cũ ambob9
honus haberet senatus huius laudis decus excogitauit:
ut nõ sella curuli: sed pedes cũ exercitu exciperet. Ver9
sanguis in ea uictoria & nostrorũ & hostiũ effusus est.
Post uero ouationẽ hiis dedere qui conuentione uicis/
sent. In triumpho clangor tubarũ. In ouatione concen/
tus tibiarũ: ille Martis: hic Veneris est. Illud etiam huic
loco addendũ puto: quod Romani pfecturi ad bellum
Nemeli sacrificabant & munus Gladiatoriũ edebant:
quod non sine ratione factum arbitramur.

DE NEMESI DEA.

Virgo & uictrix Nemesis numẽ fuit quo q ex malefa/
ctis delinquebãt puniebant. Vnde Victores Nemelim
nõ frustra inuocabãt. Romani. n. semper iusta mouere
arma. Cæteræ nationes odio & maliuolẽtia liuoreq; qd
imperium tãtæ urbis iustitia augeret tela in populũ Ro.
capiebãt. Nemesis quã pleriq; existimauere eẽ uim for/
tunæ: alii filiã iustitiæ: alii uim quandã esse inter cele/
stes discurrentẽ: prima regũ semina: quæ fatorũ & sortiũ

LIBER SECVNDVS

uires tempat atq; emendat: rebus humanis trutinã adhibens: e cæloq; terrena despectans: nocentes punit: bonis præmia largit: & cum sit uelocissima: quia diu non permittit impios præesse: atq; crassari: alata fingitur a ueteribus: & eius pedibus supponit rota: cum citissime discurrat. Sed tãdẽ multitudinem scelex; indignata: oculos iam diu ab rebus humanis auertit: & cum genitrice in remotiore parte cæli: ultra terrar; regiones: nõ reditura: renascentẽ orbẽ expectat. Rhãnusia est adpellata ab Rhãnunte oppido Atticæ regionis: ubi templũ & simulacrũ habuit: & ab Adrasto Adrastia Roma tẽplũ huic deæ posuit in Capitolio: ut inde suã urbem posset ulcisci. Ludus uero Gladiator; ut effusione sanguinis non expauescerent. Quidã tradunt hac specie pugnar; uelut deuotionem fecisse pro futura uictoria. Triumphauerunt autẽ uictoriosi & felices Augusti Anno imperii. xviii. Post tantã felicitatem cum haberetur gloriosissimus principum Diocletianus: secum sæpe numero contemplan; fortunæ mobilitatem: decreuit imperio se abdicare: & in priuatam secedere uitã: gestorũ Pompei admonitus Veteranus princeps: cum quisq; de rebus futuris ambiguus sit: nõ expectauit incertã uicissitudinis aleam. Raro enim permanent usq; ad exitum successus: & si in primo Augusto fuisse uideatur. Tamẽ & adceptæ in Germania clades: & domesticæ libidines: hominis felicitatẽ turbauerunt: & quod minus fieri debuerat Liuiã uxor uenenatas por exit ficos: ut cũ stantem in sene animã citius educeret. Scribunt quidã

LIBER SECVNDVS

duces post triumphum solitos se ocio dare: & laudibus
 efferunt. M. Catonem postq̄ de Hispania triumphauit
 non quieuisse: sed foro & publicis negociis incubuisse:
 quod si in Diocletiano quis obiceret longe aberraret.
 Neq. n. honor triūphi: neq. ætas inbellis: sed metus rez
 humanaz: quæ aut rarissime: aut nunq̄ consistunt: im/
 periū deponere suasit. Eius etiā consilio ferum & asper
 ingenium Maximiani: qui solebat in omnibus Cōlegæ
 non repugnare: adqueiuit. Igitur eodē die: nam ita con/
 uenerant: Iouius Nicomedie: Herculus Mediolani: rē
 monimentis Romanoz incognitam: & nepotibus non
 minus dignam memoratu: q̄ admirabilem: peregerūt.
 In quo Iouii animus ueram phiam est imitatus: adfir/
 mans tūc illuxisse diem: & habuisse uitæ principium.
 Quod magnis molestiis esset liberatus. Philosophi ad/
 serūt dominatū adpetere nō est sapientis hominis: & id
 cogitasse Augustum scribunt. Sed uetitū ab amicissi/
 mis & M. Aurelius imperiū molestias uocabat. Tamē
 ambo se excusant & rem laudabilem ab amicis impe/
 ditam dicunt. Verum ille sibi uixisse testari potest: qui
 priuatus sine rez publicaz cura: & studioso ocio: & rei
 rusticæ: felicissime indulsit. Stimulis Conlegæ ut im/
 periū una repeterent contradixit. differuitq; se peste li/
 beratū nolle amplius uenena imbibere: satis se pro rep.
 elaborasse: & tempus adpetiisse ut sibi uiuat: & uixisse
 nō posse testari: nisi postq̄ in patria sua hoc est Salonis
 holera seuisset. Cum ille res angustas pro ea dignitate
 quæ præcesserat obiceret, Respōdit non esse turpe ho/

LIBER SECVNDVS

mini: qui summū bonum in animo posuerit: honestam
 profiteri paupertatem: exemploq; ueterū & præsertim
 .C. Fabrici castam opinionē confirmabat, Vocatus ab
 Cōstantino atq; Licinio excusauit per litteras senectuti
 minime licere: cumq; illi egre tulissent: rescripserunt se
 non admittere excusationē: quod fauisset Maxētio at
 Maximiano. Trebellius Pollio meminit Diocletianū
 dicere solitū cum in priuata esset uita: nihil esse diffici-
 lius q̄ bene imperare. Nam quisq; pro uoto de principe
 loquitur: Ad hæc principē cubiculo clusum uera mē-
 noscere: aures suis præbere: & horū uerbis ad cendi ac se-
 dari: magistratus creare: deniq; sit qui imperat bonus:
 sit cautus: sit optumus omnino uenditur ab aulicis: ac
 decipitur: & interrogatus quæ esset potissima in princi-
 pe dos. Respondit liberalitas & clementia: hæc cum in
 Aureliano defuisset adferebat ducem esse debuisse non
 principem: asperitateq; Conlegæ Imperator sæpius de-
 testatus. In eoq; summope studuit ut liberalitatis & cle-
 mentia cognomen adsequeretur. Vnde ut mihi uidet̄
 Iouius adpellatus: Nam qui iuuat largitur ac parcit.
 Ius uero ab quo clementia abest crucem ueteres adpel-
 lauerunt: uixit Diocletianus An. duo de octoginta: impe-
 rauit An. xx. Mansit priuatus Salonis An. x. Scribūt
 quidam stupore mentis & longa egritudine cōfectum
 animā inter suspiria efflasse. Quidam hausto ueneno
 interiisse. Quidam decreto senatus perfracta gula oc-
 cubuisse. Vt ego existimo de Herculio ad capiendū esse
 non de Iouio: Q̄ m̄ cum penitisset Herculium ad sen-

LIBER SECVNDVS

fisse conlegæ: & inde animū hominis non flexisse: con-
tulit se ad urbem simulans filio ad gubernacula auxi-
lio fore: milites indignati sunt: quod ea tētaret statimq;
subiunxit: se hoc figmento uoluisse experiri an milites
Maxentium amarēt: unde tumultum suppressit. Inde
profectus est ad Constantinum generum suum ex fau-
sta quæ in Galliis erat: & clanculum quærebat genero
insidias: Res aperta est uiro per uxorem: quæ patri ma-
ritum prætulit. Itaq; iussu generi captus Massiliæ strā
gulatusq; est: hunc finem meruit Maximianus Seue-
rus Asper & īnitis: qui ubi conlegæ obtemperauit pri-
uatū uiuendi statū sequi debuit. Diocletianus: qui ab
tāto rege culmine secesserat: nullius cōsilio adduci po-
tuit ut peniteret. Igit̄ priuatus cū esset: post mortē iter
diuos relatus est. Thermæ eius noīe Romæ sunt conse-
cratæ: & Maximiani Herculi Carthagini. Thermæ
noīs Diocletiani incoatæ fuerūt a ueterib⁹ principib⁹:
& cōsecratæ ab nouis Augustis Cōstantio & Maximi-
no. Diocletianus igit̄ incoatū opus absoluerat omni
cultu pfectū: secuti principes posuere ibi statuas & se-
niorū & nouorū impatorū: quorū capita integra & frag-
mēta reliq; corporū erui ex subterranea testudine: uelut
ibi post ruinas Thermarū cōseruata: uidim⁹: & partim
in Capitoliū delata: partim Florētīā missa. Cōstantius
& Maximianus inuicti Augusti Seuerus & Maximi-
nus Cæsares Thermas ornauerūt: & Romanis suis de-
dicauerūt. Sit ne in noībus ambiguitas diximus. Hæc
didicimus ex fractis marmorib⁹ ibi effossis: in quibus

LIBER SECVNDVS

& tituli uictoriæ Maximiani Herculi in hæc uerba:
M. AVR. VAL. Maximiano inuicto Aug. Pont.
Max. Sarmatic. Max. Gotic, Max. Imp. VIII. Cos.
III. P. P. proconsuli.

ET ITEM VIENNAE ALLOBROGVM SIC.
D. D. N. N. Imp. Cæs. C. Aurel. Valerius Diocletia-
nus. PP. Inuictus Aug. muris Curalonensib⁹ ædificiis
pudentia sua instittit Tif. atq; erectis portam
Viennensium Herculiam uocari iusserunt.

ET IN FRONTE ALTERIVS PORTAE VR-
BIS IDEM EPIGRAMMA IN FINE SIC.

Portam Romanã Iouiam uocari iusserunt. Nam Dio-
cletianus Ioui⁹ est dictus: & Maximianus Hercules.
Iouius & Herculi⁹ ab Gallis adeo dilecti: ut ab eis duo
populi noia sumpserint: Iouiog⁹: & Herculiog⁹: & Viē-
nēses duas urbis portas Iouiã & Herculiã adpellauere:
ut epigrāmata docent. Porro Diocletianus aurei sæculi
parens & Maximianus ferrei existimatus.

CONSTANTIVS CLORVS ET GALERIVS
MAXIMIANVS.

Seniores Augusti priusq; se imperio abdicarēt Augu-
stos adpellauere adnuente Senatu Constantiū & Ma-
ximianū. Ille natus est patre Eutropio: Romanæ gen-
tis nobilissimo: qui genus ab Aenea deducebat: & Ma-
tre Claudia Claudii Aug. F. ut Galliis Hispaniis Ita-
liæ & Aphricæ præesser. Hic ut Illurico Græciæ &
orienti imperaret. Cōstantius natura mitissimus & di-
uitiæ: spretor administrationē Aphricæ & Italiæ recu-

LIBER SECVNDVS

scuit. Quod existimabat ab uno tantū pōdus minime
 sustineri posse: & quotiens feriatis diebus epulum de
 disse: uasa argētea adcipiebat ab amicis ut abacū exor
 naret. Nam & ipse paucis contentus ab fictilibus non
 abhorrebat. Tanta modestia uixit: ut facilem & ama
 bilem se cunctis præberet. Vnde plurimū diligebatur.
 Eoq; regnāte in Hispaniis: Galliis: & alpibus: nulli mo
 tus fuere: & hostes populi Romani ab armis cessauere.
 In hac placida quiete ex Theodora liberos suscepit Cō
 stantinū Anaballianū: & Constantiū: ac Constantiam
 .xi. anno ex quo Cæsar est factus occubuit: morbo ab
 sumptus: Eboraci. Sic est oppidi nomen in Britannia
 & inter diuos relatus. Galerius: postq̄ Constantius Ita
 liam & Aphricā reliq̄t adoptauit duos Seuerū & Ma
 ximianū: illum præfecit Italiæ & Aphricæ: hūc oriētī.
 Romæ aut̄ prætoriani Imperatorē fecere Maxentium
 non abnuente Senatu: qui non ut Aug. sed ut Tyran
 nus imperauit: prætorianis eum ad hanc seuitiā impel
 lentibus: Aberat ab urbe Seuerus cum prætoriani Ma
 xentiū creauerunt ad urbem cito rediit. Sed Maxentii
 uires incredibile dictu statim creuerāt: Seuerus impar
 aufugit: & cū Maximianū peteret: qui in Illuriis erat:
 Rauēnæ captus cæsusq; est. Ab cuius cæde Maxētius
 gloria elatus ciues Ro. libidinibus primū inde cædib⁹
 uexare cæpit. hinc odio haberi captus est. Maximian⁹
 cum adcæpisset de morte Seueri consortem imperii le
 git Licinium Dacia oriundum: qui genus suū ad Phi
 lippum Aug. referebat. Qua de re in monumentis pu

LIBER SECVNDVS

blicis illius nomē adoptauit dictusq; est. M. Iulius Licinⁱus Licinianus: qm̄ pauus: ut ipse dicebat: fuit. M. Iulius Philippus. Licinii uirtus in re militari bello Persico contra Narsen Maximiano cognita ante fuerat. Hic Licinius fuit qui subuertit in Perside tumulū Gordiani. Quod titulus uidebatur progenitoribus suis iniuriam facere. Multa tamen præclara gessit: & priuatus & Aug. Maximianus relicto i Illuriis Licinio: Romā proficiscitur pugnaturus contra Maxentiū. In itinere cum adiceret de futura multū defectione: qui ita conuenerant si cum Maxentio conflixisset: Illuriam rediit: & iam penitebat legisse Liciniū. Incidit postea in morbū Vlcus inguinibus innatum uirilia exedit: Marcescente tota illa corporis parte. Vermes pulularunt: remedia deerant: Medici desperauere: & si erant qui noua tentassent admouere manus nō audebant: metuentes ne a seuiſſimo principe occiderētur. In hoc cruciatu cum esset suspicatus est ob sæuitiā in christianos id perpeti: Vnde reuocauit decreta & sup̄ induxit illos ad celsi iubens ut pro salute principis orarent: Sed pro truculento & sanguinolento homine præces non ualere. Si. n. conualuisset: redisset ad solitam crudelitātē. Itaq; ex eo morbo periit homo gloria rei militaris inlustris. Verū sæuitia in christianos crudelis: unde sædum exitium habuisse creditus ē. Regnauit solus annos duos: cum Cæsaribus & imperii consorte An. XVI. Aduersus Licinium Maximianus in oriente res nouas molitus oppressus est: & ne uiuus caperetur se strangulauit.

LIBER SECVNDVS

Tarsi imperauit An. VII. & is contra christianos toto oriente: si non Truculentior: tamē non inferior Maximo fuit. Interea bona pars nobilium Romanorū per clandestinos nuntios Constantinum: qui in Galliis imperabat: exorant uti urbem Romā: imperii caput: Tyrannide liberet: qui sæpius adcersitus tandem cessit præcibus: & uix quarta parte exercitus Italiam petiit: Maxentius Asperitate similis Maximiano patri: Sæuitia Domitiano & Commodō plerosq; claros uiros occidit: bona adæpit. Noua uestigalia inuenit: in occidendo & omni uia exigendo pecunias inexorabilis factus: huic etiam mulieribus stuprandis libido inextinguibilis: captus amore nobilissimæ & castissimæ sceminae misit ad eam ministros libidinum: quos solos Aulicos habere consueuerat. Quibuscum de re p. consultabat. Vir puellæ metu mortis abduci non uetabat uxorem: illa quæ christiana erat petiit se ornandi tempus: & impetrauit. Ingressa cubiculum sibi manus iniicit. Illi cum torquerentur mora inrumpunt: & rem uti euenerat ad principem referunt. Quo exemplo plures adpetere non est deterritus: sed magis adensus. Adæpto nuntio de copiis Constantini: quæ Italiæ fines tenebant exercitum educit. Quintus erat annus imperii Constantini: qui multis præliis Maxentii conatus plerisq; in locis: præsertim in foro Iulii: fudit. Postremo coacto exercitu intra mœnia urbis se continuit. Maxentius: & cum nihil unquā gesserit sine responsis muliercularum: consuluit Magā

LIBER SECVNDVS

de belli exitu. Illa omnia prospera uaticinabatur ad/
monens: ut cæsis infantibus: prius aduersa numina pla/
caret. Ad hoc diem & horam dedit quando educturus
esset exercitum: & manus conferturus: qui sacris pera/
ctis rem pro Magæ consilio egit. Victus tamen est ad
pontem moluiū magna strage. Ipse seu fugiens seu nu/
minibus magicæ uanitatis actus. In Tiberim una cum
equo insiluit: submersusq; est: & nusq; inuentus. Caco/
demonēs corpus animāq; ad perpetuos cruciatus ret/
tulere. Scribunt alii conantem euadere gurgite flumi/
nis haustum: & imis retentū harenis: ac limo. Sunt qui
referunt Tiberinū patrem indignatū deuorasse: & sta/
tim euomisse & caput recisum adhuc sæuitiam: ac libi/
dines: præferens spectaculo fuisse ante currum uicto/
ris. Hunc exitum Maxentius meruit magicis artib; q̄
imperio aptior. Sæuus in cæteros sibi non pepercit.
Quicumq; magos consulunt: & uaticinia aut auspicia
rebus gerendis querunt: semper sunt anxii: & nunquā
inter metū & spem auidi futurorum quiescunt. Si illi
prospera nūctiant inani & uana spe iam tum lætari
incipiunt: sin contra repente tristitia adfecti torpescūt.
Heu miseros mortalis ibecillitas ingenij & mens stu/
pida huc illuc distrahit: atq; suspendit. Insana sane sunt
documenta quæ nostra credulitas excogitauit: ut acri/
us torqueremur. Utinam faceretur a mentibus homi/
num tale figmentum quod esse falsum & nullius mo/
menti etiam maiores nostri tradiderunt. Maxentius fi/
lius ne Maximiani an suppositus uxori simulanti par/

LIBER SECVNDVS

tum ut carior esset marito prolem cupienti ad nos qui tam remoti ab illo sæculo sumus differere nõ pertinet. Verum & hæc sunt prætorianorum militũ semina: rapere: stuprare: necare: incendere: satis edocti: quorũ scelerata indomita abhorrendam fecerant consuetudinem. Stipatores & custodes principũ ipsos principes ad omne genus & sæuitiæ armabant. Hii primũ Venale imperium proposuerunt. Quid hiiis ducibus ausa non est insania commodi Antonini? Quod turpe atq; crudele nõ excogitabat præfectus prætorio etiã de capite principis decernens? Horũ iudicio Helius pertinax uir bonus & reip. utilis cæsus est. Quid dicam de Balbino & Pupieno quorũ armis fluctuãs res. p. constiterat. O. Romule parens urbis quid te profecturum credidisti cum auspicato hos celeres primus legisti. Male auspicas es eos constituisse qui opus tuum perdituri essent. Sed querimoniæ in alia tempora differantur.

.M.IVL.LICINVS LICINIANVS.

LICINIUS In Dacia natus parētibus agricolis & ab hiiis puer nutritus. Vtinam inter rusticos cum aratro & sarculis consenuisset: extrema pueritia militauit: promotusq; Tribunus mil. bello cõtra Narsen: qui primus Armeniã Romanis ablatam Persarum iuri adscripserat: optime se gessit: unde duci semp postea gratũ fuit. Mortuo Seuero Maximinus ab uirtute rei militaris consortem imperii fecit: & Aug. adpellauit. Prius Illuriis post orienti præfuit. Litterarũ acerrimus hostis adserens uenenũ ac pestem rei. p. esse philosophos & ora-

LIBER SECVNDVS

tores: quos odio præcipue habuit: & mirifice infecta/
 batur. Litterarum. n. adeo expers ut nomen decreti uix
 subscribere posset. Sectæ etiam simplicium christianorum
 minime parcens. Iure igitur Constantinus contra Lici/
 nium uires Gallicanas & Italicas expertus est: nec adfi/
 nitas prohibuit: & Licinii ingratitude ferenda nõ erat.
 Nam Galerii liberos ad fines iure sodalitatis & confor/
 tii interfecit. Sunt qui scribunt Licinium in nuptiis ut
 Cõstantino gratificarentur milites adpellasse impera/
 torem: & ab Constantino missum cõtra Galerium: Sed
 uerisimilius est imperatorem factum ab Galerio: ut si/
 mul & hostilitatis litterarum & ingritudinis adculari
 posset. Primi congressus fuere in Pannonia: ubi uictus
 concessit in Macedoniã: ibiq; reparantem uires: & ma/
 gnas copias cogentem in prouisus Cõstantinus adhor/
 tus fudit copias dissipauit in Thraciã fugauit in Asiã.
 Cõuenere duces federe tamẽ incerto: modo pax: modo
 bellum erat. Culpa datur ab historicis Licinio: qui sæ/
 pius tentauit fortunam: ac propterea infidus: tandem
 & naualibus & terrestribus præliis uictus deditioem
 Nicomediæ fecit: missusq; est Thessalonicen: ubi homi/
 ni maligno & mularum hosti: etiam contra sacramenti re/
 uerentiam minime fuit seruãda fides: ut deditus esset:
 & priuatus uiueret: occisus e a militibus: meritaq; luit
 pænas: homo septuagenarius: & Vecors. Impauit An.
 XIII. & nequa turpitudine careret christianis aduer/
 sabatur: sæpiusq; rogatus ab Constantino non destitit.
 Hinc semina discordiæ fuisse memorant. Scribunt qui

LIBER SECVNDVS

dam ante deditiōē Constantiā uxore cōcessisse ad fra-
 tre: & orasse pro impio mariti: deinde pro titulo tantū
 & nō impetrasse. Cum pro salute præcaret flexisse ani-
 mū fr̄is. Ita Licini⁹: qui annis. xvi. præfuerat iustus est
 sine purpura & insignibus ad Constantinū uenire: mis-
 susq; est Thessalonicen: ut illic priuatus cū uxore dege-
 ret. Impator scripsit ad senatū ut de Licinio qd agendū
 esset cōsuleret. Senatores rescripserūt ut milites decer-
 nerēt. Quod ubi nunctiatū est: pficiscentē Serras Li-
 ciniū interfecerūt. Opinio fuit imorantē Thessalonice
 Liciniū inisse cōsiliū de resumēdis armis: & ideo mis-
 sos interfectores. Ab christianis historicis quod tradit̄
 prætereundū nō puto. Ad Hadrianopolim cū pugna-
 ret cōtra Liciniū fert̄ Cōstantinus uidisse duos Equites
 cedētes legiones hostiū: & in agro byzātino uidisse lu-
 men satis coruscās supra castra: & antea: cū certamen
 fuisset ante oculos urbis cōtra Maxentiū: cōspexisse in
 aere crucē irradiantē suas legiōes: qbus signis ubiq; ce-
 litis uictoria data est. Ea uera esse q̄s est qui ambigat.
 Vetusitas. n. psuasit Castorē & Pollucē bis hostes impii
 Ro. p̄fligasse: bello Latino: & bello Macedonico. Vti-
 nā qui pugnāt certa starēt. Erga deū fide. Sed prælian-
 dum esset cōtra hostes fidei. Tunc signa certæ uictoriæ
 nr̄is turmis & cohortibus diuinitus micarent. Sed qm̄
 semp bello ciuili occupant̄ christiani: & odio intestino:
 pacē inuenire nō possunt: & quādiu hæc rabies erit nō
 cessabūt: furta: rapinæ: raptus mulierū: & puerorū: cæ-
 desq; sine discrimine ætatis: & sacerdotii reuerētia: ua-

LIBER SECVNDVS

Stationes agrorum: direptiones urbiū: atq; euerfiones:
 & tēplīs minime parcūt: uiri sacrilegi quiescentes mor
 tuos turbāt: auidi sanguinis ciuilib: ac prædæ. Mali de
 mones sic implicuere n̄as mentes: ut reliētis ueris ho
 stib⁹: quos longa pace frui permittimus: in nos nostro
 rumq; membra armatas & sanguinolentas cōuertimus
 manus. Bassarides bacchi numine cōcitate in furorē se
 inuicē nō trucidabāt. Agant quæ nō feminā bacchantē
 sed in religiosum filiū trucidauit: ubi ad se rediit seces
 sit in Antrū: & locū penitentiaē dedit: at nos nunq; cæ
 dis penitet. Immo existimamus ad laudē & gloriā ad
 cedere q̄ plurimos iterficere: ac si hostes nō ciues essent:
 culpandi ne sint principes qui ad tā p̄nitiosum facinus
 stipendia soluunt: iudicent alii. Illud uero ausim dicere
 christianos oēs sub uno signo crucis militare: & nostrā
 religionē unicā esse remp. Vnicā ipsius dei urbē: cu
 ius nos ciues sumus: & bellū inter nos esse nō posse nisi
 ciuile: iusta arma nostro sæculo inter tot rei. p. Salua
 toris nostri reges ac duces: unus Ferdinādus rex Hispa
 niæ: mouit: cuius ingenita uirtus diuinitus adiuta: ui
 ctis: fugatis: ptim cæsis: & ptim sub iugū actis hostib⁹:
 palmā diuinæ & imortalis gloriæ iuenit. Vtinā deus fe
 lices proget ānos: ut sedatis motib⁹: quos omni uia pla
 care studet: ad laudabile & sanctissimū redeat opus: un
 plures coronas q̄s meref sibi atq; uxori Lati⁹ uindicet.
 lam satis cōmode digressi sumus. Licinius laude nō ca
 ruit in eo qd̄ adpellare solebat Eunuchos & secretiores
 Aulicos qui fumos uenderēt tineas & mures palatii.

LIBER SECVNDVS

.M.FLAVIVS VALERIVS CONSTANTIVS
 NVS MAXIMVS PIVS FELIX. SEMPER
 A VG.CONSTANTII PII FILIVS.

CONSTANTINVS Natus est in Britannii:pa-
 tre Constantio:matre Helena:quã uir coactus fuit re-
 pudiare:ut Theodoram priuignam Herculii duceret.
 Extremam pueritiam quã parens litteris moribus & re
 militari fouendam præbuerat. Egit sub Galerio Maxi-
 miano in oriente:ab quo iam adolescēs missus est cum
 exercitu cõtra Sarmatas:gentem ferocissimã:cædibus
 hominũ adsueram.In ea expeditione iuuenulus plusq̃
 promitterent anni gessit:& prærer opinionẽ hostes pro-
 fligauit:atq; cecidit. Ducem Sarmatarum catenatum
 ad Galerium duxit:qui ea uictoria minime lætatus est.
 Qm̃ adolescētẽ perdere quærebat:ut olim Euristheus
 Herculem:propter eam causam hortatus ut cum leone
 in Theatro pugnaret.Cõstantinus audius gloriæ in cer-
 tamen descendit:feram pertinacissime uicit.Spectato-
 res miris laudibus efferebant. Subridens imperator co-
 gitabat maioribus periculis obiicere.Cum intellexisset
 Cõstantinus insidiis se peti:cum fidissimis quibusdam
 aufugit:& ad patrem rediit:qui iam antea de filii uirtu-
 tibus certior factus erat:& spem haud uanã de illo con-
 ceperat:mortuo patre regnum Galliarũ Hispaniarũq;
 & alpium Cottiarũ testamento relictum adcepit.Eum
 antea pater Cæsarem fecerat. Cælesti nunctio admoni-
 tus cum egrotaret:ut primum Constantinũ successorẽ
 faceret:qui esset ab Tyrannis Romanũ imperiũ libe-

LIBER SECVNDVS

raturus: & militibus dei opem laturus. Illud constat in
 initio sanxisse: ut agri uillæ oppida: quæ ad uictû eme
 ritorum contributa erant: ad heredes transirent. Vnde
 milites sibi magis obnoxios ac deditos reddidit. Prius
 ex uetere consuetudine Tribunus præfectis. Comitibus
 & ducibus: qui pro augendo imperio cōsenuerant da
 bantur agri: uillæq; ut necessaria suppeteret: quoad ui
 uerent parrochias uocabant. Cum imperasset in Gallia
 An. III. in summa laude ubiq; erat: interdû impellente
 Fausta uxore opinionibus ueterum hesit: & diis sacrifi
 cavit. Adcersitus per litteras occultis ferentibus nun
 tiiis ab senatu Italiam cum parte copiarû petiit. Cum
 Maxentio cōfligit auspicio fulgidæ Crucis uictor fuit.
 Eadēq; felicitate sæpius Liciniû superauit. Victo Ma
 xentio, S. P. Q. R. Quod Tyrannide liberatus esset
 Marmoreû arcum triumphis insignem inter palatium
 & celium posuit: qui nûc mutilatus conspicitur: adpel
 latusq; est liberator urbis: & fundator quietis. Exce
 ptusq; est insigni & triumphali pompa. Hæc Laurus
 Italiam dedit & Africam: fuisseq; huius orbis partib; 9
 contentus: nisi Licinius ultimi belli ciuilibus causam præ
 buisset. Verum iam antea christianis obesse destiterat:
 solusq; in toto imperio populi Romani cum imperaret
 cognomen induit Maximi. Quod antea duo inter tot
 duces ab rebus gestis nō adæpere & magni dicti, Ale
 xander Macedo & Cn. Pópcius. Alexāder uero Anto
 nii Pii Sobrinus ac filius adlatum a militibus reuicit.
 Alexandri uero Sobrinus & pater magnus Antoninus

LIBER SECVNDVS

Pius in monumentis ut adpellaretur mādauit. Inditæq;
 sunt & adpellationes aliæ: ut puta Constantinus resti/
 tutor humani generis: p̄pagator imperii ditionisq; Ro/
 manæ: & fundator æternæ securitatis. Ex Fausta Her/
 culii quinq; liberos suscepit: Constantinum: Constan/
 tem: & Constantiū: Helenamq; & Constantiam: & ex
 priore quæ fuit ab eo dilecta suscepit Crispum. Ante
 Licinii cædem: cum ille priuatus uiueret Cæsares tris
 fecit. Crispum Constantinum & Licinium Iuniorem so/
 roris. F. Post bella ciuilia militaris gloriæ semper ad/
 petens multis præliis uicit Sarmatas & Gothos Thra/
 ciam diripientes: & omnem fere Scythicam gentem:
 quibus & pacem dedit. Barbaræ nationes ob id Au/
 gusto deditissimæ fuere: Constantinus: dum hostes ha/
 buit: optimis principibus equandus. Postquã ex omni
 bello Lauream adeptus insolens factus est: amplo indi/
 cto Maximo cognomine: & certe non meruit cæde suo/
 rum ac plurimorum nobilium. Ferunt Faustam Cri/
 spum priuignum: cuius amore capta erat. Ad libidi/
 nem sæpius tentasse: & reuentem dettulisse ad mari/
 tum illum uoluisse uim inferre: & uirum præstitisse si/
 dem: iussisseq; interfici: cæsusq; est Polæ oppido Istriæ.
 Post aliquot annos comperta causa occidisse uxorem.
 Illud fit uerisimile insidiis Faustæ circumuentum Cri/
 spum occubuisse: ne peritia in militando filiis obesset
 & propterea post paulo sublatus est Licinius Iunior.
 Non caruit ex eo quod factum est suspitione Constan/
 tinus. Quod aliquot: quos nouerat cædis illoge miser.

LIBER SECVNDVS

reri:perdidit. Post quinquēnalia quæ Nicomediæ edi-
 dit:& deinde data sunt Romæ liber curis suspitiosis atq;
 molestiis decreuit animo urbem sui nominis edificare:
 & primū in Asia in Sardico agro:post ad Sigeū Troa
 dis:ubi fundamenta iecit. Tertio transtulit opus Chal-
 cedonem:ubi iam muri erecti erant. Sed aquilæ funi-
 culos regulares ter quaterq; architectis rapuere:& trās-
 misso mari abiecerunt Byzantiū periti augurandi illo
 transferri urbem iubent. Imperator ueluti diis monen-
 tibus mutauit mentē. Itaq; translati Byzantium Archi-
 tecti ductis rite fossis:urbem in medio spatio condi-
 dere, Condi cæpta est ante. V. Eiduum Mai. Sed post-
 quā inmortalī deo sacra rite perfoluit. Cōditam urbem
 Mariæ Virgini:quæ sola est deipara:consecratam de-
 dicauit. Valenti Mathematico cura data ut inspecto
 urbis Horoscopo nuntiaret de eius ætate:ille respōdit
 opus duraturum Annos. DC. XCVI. intelligēs quod
 tam diu futuri principes rebus imperii nihil esset detre-
 cturi:& tam diu consilio Senatus res. p. esset gubernā-
 da post quod tempus Tyranni essent imperaturi: qui
 rem. p. dissiparent: & ad priuatos Tyrannulorū usus
 transferrent. Qui totum lac ex uberibus ouium emul-
 serit agnis fraudans cibum:prædo est:non pastor. Vi-
 sumq; est propter hoc Byzantium antiquū instaurari:
 quod ab Seuero pertinace fere totum euersum fuerat:
 triēnali obsidione. Causa fuit quod Pescēnius niger ab
 Antiochemis adpellatus Augustus Byzatiū cōtra opes
 Seueri bene muniuerat:& firmis præsidiis occupaue-

LIBER SECVNDVS

rat: deinde instauratā deleuere milites Gallieni in nul-
 lus ex antiquis permaneret Incola. Vrbs est Thraciæ
 claustra pontica uocant: in angustiſſimo freto propon-
 tidis posita: uelut arx incursionibus barbarorū propul-
 sandis. Mænia antiq̄ ex lapidibus quoquouerſus. IIII
 pedum ab continente præalta: uerſus mare magis de-
 preſſa. Sed par undiq; latitudo: duos habuit portus:
 utrinq; cluſos: ferreis catenis: & in frontibus eorū emi-
 nentis turres. Coſtātinus lōge firmitus muniuit & mul-
 tis monumentis exornauit: pleraq; ornamenta tota Aſia
 & Europa & Aphrica ad eiꝰ dedicationē aduecta ſunt:
 Ex urbe Roma genetrice coclidem columnā porfiriam
 transferri iuſſit: & locari in foro lapidibus ſtrato: & ua-
 riis ſignis circumdato: & ex Troade Aeneam ſtatuam
 Apollinis mirandæ magnitudinis: ſuppoſito eius ti-
 tulo: numiniſq; ſublato capite ſuum adcomodauit: co-
 lumnæq; ſuper poſuit: nec non & clauū tormenti Sal-
 uatoris: ſtatuam poſt multos annos regnante Alexio: co-
 gnomento Comeno: cecidit uiolentia uentorū deiecta
 quod tanta moles in illa altitudine conſiſtere non pote-
 rat: in ipſo caſu fracta: multos in foro ſpatiantes contri-
 uit. Tranſtulit ex arce quæ fuerat Ilii palladium: ut cre-
 didit uana ſupſtitio: olim cælo lapſum: & Dardani mā-
 nibus exceptum. Scutum id fuiſſe quidam ſcribūt: ut
 Romæ Ancilia: aliter ſentiūt Diodorus atq; Dion. Pal-
 ladium ſignū fuiſſe ligneū & tricubitale cælo lapſum:
 in Peſinante urbe Phrygiæ: dextra tenens haſtam: leua
 colum & fulcram: & ad eum locum duce boue deueniſſe

LIBER SECVNDVS.

Dardanū: deos rogasse ut signum darent: statimq; de-
cidisse e cælo Palladium. Alii scribunt Chrysen pallan-
tis filiam in Arcadia nupsisse Dardano: & signum Pal-
ladis quod Palladiū est secum tulisse ad domū mariti:
una cū signis magnorū deorū: qui sunt penates: & hæc
translata in Samothracen: & inde in Frugiā. Nec mi-
rum est in Arcadia contigisse. Nā & ibi natus est Iup-
piter in oppido: cui nomen erat Crera: e cuius Vertice
nata fuit Pallas. Stesicorus & Euphorion tradūt subla-
tum Palladiū ab Vlyxe & Diomede opera Antenoris:
cuius uxor Theano Palladis sacerdos adseruabat. Vete-
res scribūt urbis omnes fuisse sub tutela Palladis: & eā
esse præ cæteris numinibus urbium custodem: & eius
sacerdotem Nautium comitem Aenæ cum in Latium
navigaret: eiusq; deinde posteros quoaduiguit dea ce-
rimonis præfuisse. Silius Italicus adserit ab Diomede
datum Aenæ: Nostræ historiæ narrant seruātū fuisse
Lauini: postea trāslatum Romā & adseruatum in tem-
plo Vestæ. Quid autem id fuerit cum penatibus mul-
tis uerbis differūt. Nemo tamen uidere potuit: Itaq; in
ambiguo est an Dardanus an Ilius susceperit: fuerit ne
lignum an Aeneum signum aut scutum: & remansisse
Ilii: an aduectum Romam nemo est qui adfirmet ubi-
cūq; fuerit inde Constantinus ferri iussit. Constantino-
polim & locari ī foro: credibile est fuisse simulachrū ut
uox indicat. Palladis, n. statua ubicūq; fuerit Palladiū
dicitur: Hieronymus ait Constantinum nudasse urbem
ut Cōstantinopolim ornaret: ut in foro Traiani ornādo

LIBER SECVNDVS

priores fecere principes: nec illic constitere ornamenta
 sæpius irruentibus Barbaris: præsertim Getis urbē suā
 titulis honoribus Nearomā habendam censuit: & lege
 sanxit: illuc deductis multis antiquorum Ro. familiis:
 & liberam fecit. Cum antea lege Seueri sub iure Perin-
 thiorum esset. XXX. imperii anno tricēnalīa dedit. In
 quibus mutata mente cum peniteret eius quod fecisset
 in adfines Dalmatiū Anaualiani fratris. F. Cæsare fe-
 cit: & una cū filiis heredē statuit. Hic Dalmatius cū im-
 perasset an. III. factione Cōstantii in oriente a militib⁹
 occisus est: & eodē anno multi nobiles cæsi cū Alladio
 præf. prætorio: cū libelli dati essent de errorib⁹ quorū-
 dam episcopoz manu adcepit Constantinus: & piccit
 ad ignē: adserens nolle de episcopis decernere: ut qui in
 ea auctoritate & ueneratione sint peccare non possunt.
 Helena Augusti mater quæ totā se dederat nostræ reli-
 gioni octogenaria diē obiit. Filius in tēplo. XII. apo-
 stolorū cōdidit. Ibi. n. cōmune sepulchrū sibi posterisq⁹
 suis fecerat: Iam senex Persis Mesopotamiā diripienti-
 bus bellū indixit: paratas ad hoc opus copias eduxit:
 classeq⁹ trāsuevit. Ipse Sotiropolim urbem petiit: quæ
 Pythia ante uocata est: ut aquis callidis senile corpus fo-
 ueret: uiribus pro ætate cōseruandis priusq⁹ se ablueret
 Medici Pharmachon dēdere: Ministri corrupti pretio:
 ut scribūt: ab adfinib⁹ nocua imiscuere. Ille intrepidus
 poculū ebibit: post paulo incidit in morbū: quo ingra-
 uescente ductus est in uillam publicā prope Nicome-
 diam. Interea Constantinus qui copias omnes Antio-

LIBER SECVNDVS

chix cogebat contra Partos: cum adcepisset de patris
 aduersa ualitudine: Nicomediam aduolauit. Vt pater
 diligentius curaretur. Medicorū fomenta nihil profu-
 ere. Intrinsecus absumente ueneno mortuus est: & ab
 Nicomedia Constantinopolim regale perductum est
 funus: comitante filio Constantino: & cum genetrice se-
 pultus: Iulianus in oratione de Cæsaribus scribit Mer-
 curium interrogatum a patruo Constantino quis esset
 modus boni principis: respōdisse: Regē oportere mul-
 ta possidere & multa inpendere. Constantinus in ini-
 tio bonis principibus similis: Post bella ciuilia uelut
 omni metu liber contra ius equitatis plerosq; occidit:
 minime suis parcens: & liberalitatis Augustorum ime-
 mor cepit esse parcus: & interdum nimis tenax: glo-
 riæ tamen adpetens: militaris: rebus gerendis fortuna-
 tus & felix: quod prouenisse ex eo fertur. Quoniã fi-
 dei christianæ plurimum fuerat: mirumq; est cum de-
 ditissimus fuerit lauachrum renascentis uitæ in extre-
 mum uitæ suæ tempus distulerit: ut existimo uolens id
 in Iordane: iturus contra Persas: efficere: baptizatusq;
 est ab episcopo Nicomediensi illud in eo principe lau-
 dabile memoratur: quod si quos ex uulgo priuatus di-
 lexit: opibus honestauit: non dignitate prætoria: aut
 consulari: uti priores principes: nulla habita hono-
 ris ratione: fecerunt: cumq; fuerit armorum studiosis-
 simus: eloquentiæ expers non fuit: ac philosophiæ: &
 indifferendo satis adcuratus: dicere frequenter solebat
 pro utilitate rei. p. Imp. non debere labores recusare:

LIBER SECVNDVS

& partem corporis recidendam si remediū non admit-
teret: sin contra fouendam: ea similitudine notabat ma-
los homines qui emendari nequeunt. Vix, An. LXVI.
Imperauit. XXXII. minus mensibus duobus. Quidā
tradunt Constantinum orbem heredibus testamēto di-
uisisse. Quidam filios sorte fecisse.

DIVISIO IMPERII ROMANI.

CONSTANTINO Obuenere Gallia Hispania: &
Alpes Cottia: Brittania: Orcades: Ibernia: Thyle. Con-
stanti Italia & Aphrica cum insulis Illuricum: Mace-
donia: Achaia: Peloponessus: Graecia: Constantio oriēs
& Thracia: cuius caput Constantinopolis & cū eo Dal-
matus imperauit in omni actione patruo q̄ patri simi-
lior: sed uirtus obfuit. Nā factione Constantii Patruē-
lis: ut diximus: seditione militari interfectus est. Cum
imperasset An. III. neq; prohibente: neq; iubente Con-
stantio. Sed credibilis est huius clandestino consilio
facinus peractū fuisse. Constantinus qui in Gallia im-
perabat minime contentus legatos misit ad fratres pe-
tens ut fieret noua diuisio: & cū non proficeret post lon-
gas querimonias filis opibus Gallicanis: & equitibus
Hispanis: & Alpino peditatu: bellum ciuile contra ius
& fas mouit: & primum inuasit propinquas regiones:
Constantis tunc erat in Dacia pugnans contra Getas &
Sarmatas. Constantinus ad Aquileā peruenerat. Cuius
in agro obuiam fiunt milites a fratre missi: qui conatū
repellerēt: & cum ille longe uiribus praestaret: quia per
summū nefas arma caeperat incautius cōgreditur: la-

LIBER SECVNDVS

plurq; est in insidias: quibus exercitus circumuentus in medio cæditur: Equus principis uulnere ictus sessorem Constantinum deiecit. Cum iaceret humi sine purpura incognitus multis ictibus cõfossus est. Imperauit triennio non dum finito Vixit An. XXV.

CONSTANS Post meritam cædem fratris omni conatu superatis alpib9 Galliã intrat: uarioq; euentu pugnans biennio partem fratris adsecutus est: præfuit aliquandiu ut bonus rector. Post siue debilitate naturæ: siue amicis suadentibus animũ ad delicias flexit. Ex quo in leues articulorum incidit egritudines: quæ hominẽ reddiderunt difficilem: morosum: austerũ: unde factus est prouincialibus grauis & militibus inliberalis. Ea cã seditionẽ peperit. Erat in exercitu Magnentius comes ordinum Augustæ: urbs est Germaniæ conuiuũ militibus exhibuit a mane ad uesperas more gētis. Inde cubiculũ ingressus: statimq; egressus est indutus purpura multis satellitibus cinctus: qui conscii non erant coacti sunt adsentiri: abiitq; cũ omni turba in prætorium: & donatiũ dedit. Positis custodibus cauit nequis rem aperiret aut referret. Constãs quærens mitigare tedia articularis morbi ubicũq; fuisset uenatibus operam dabat: & ad siluas diuertebat: ubiq; cum formosis Pusunculis ludebat: & bacchabatur: etiã fruens illorum tenera ætate. Ad eũ missi percussores qui insidiarentur offenderunt Constantem uenatione fessum quiescentem: ingressi tentorium nihil tale cogitantẽ interficiunt. Quĩdam dicunt eũ uigilem cognouisse parricidas: & abisse

LIBER SECVNDVS

in p̄pinquum templū: & insignia imperii deposuisse:
 & ab altaribus tractū cæsum fuisse. Scribūt eius Ho/
 roscopū inspectum a Mathematico: qui dixit periturū
 gremio genetricis. Nā Helena auia mortua Fausta ma/
 tre Constantini filios nutriuit: & ut parēs Cōstans occi/
 sus est: in oppido haud lōge ab Hispaniis: cui Helenæ
 nomen erat. Cōstans si exēplo Ciceronis didicisset non
 armasset in suam cædem Magnentiū. Opilius Lænas
 reus capitis. M. Tullio defensori caput abscidit: Ma/
 gnentius seruatori suo mortē intulit. Nam cum milites
 exorto tumultu in Illuriis occidere uellent obiecto pa/
 ludamento Impator texit at seruauit. Discant ideo qui
 legerint illoꝝ misereri & illos tueri quoz̄ uirtutes co/
 gnitas habeant: aliter p̄na quā illi propter flagitia me/
 ruere in defensorum capita resilit: pauci præterea repe/
 riuntur qui norint gratificari. Vixit Constans an. pau/
 lo plus. XXX. Impauit. XIII. Milites trucidarii & cō/
 iurati Magnentiū Imperatorē salutant: cum hæc nun/
 etiata essent Romæ Nepotianus Imperator a populo
 & mirmillonibus factus: Heraclides Senator Fautor
 Magnentianæ factionis populū decæpit: factaq; pro/
 ditione Nepotianum Augustorum sororis filium: quē
 Gladiatores cingebāt simulans uelle cum eo loqui ob/
 truncat: caput Pilo fixum per urbis itinera deportatū
 est: Imperauit dies duode. XXX.

MAGNENTIVS.

MAGNENTIVS Comes duoz̄ ordinū dolo Impe/
 rator factus Cōstantis noīe litteras scripsit sub illius si/

LIBER SECVNDVS

gno ad eos qui præerāt uel cohortibus uel urbibus: quī
 statim ad Imp. uenirent: quos in itinere cædi iussit ut
 non esset qui motū faceret: iam & Roma cesserat. Eius
 enim factio plurimū ualebat. Cōstantius tūc in oriente
 aduersam fortunā cōtra Persas experiebat. Igit̄ ingēti
 agmine Italiā petit: & Mediolani diu imoratus fratrem
 suū Decentium Cæsarem fecit: misitq; cum exercitu uti
 Gallias tueretur. Iamq; tota Italia & Africa Magnē
 tii erant. Factio Illuricoꝝ duce Brittānionē cum nouo
 Imperatore sentiebat. Ad Constantiū legatos misit cū
 litteris uti orienti & Thraciis contentus esset: qui nihil
 respondit. Constantius Gallum patruelem Cæsarem fe-
 cit: & reliquit in oriente: ipse hesperios petiit uicturus
 fratris cædem. Sed ne sua Roma bello ciuili uexaretur
 misit ad Magnentiū concedens Galliam si arma depo-
 neret. Tyrānus sperans uincere non paruit. Ideo ambo
 ad pugnam se parant: Magnentio priusq; congregaretur
 Maga cōsuluit Virginē iugulare & cruorem uino mi-
 scere: potandumq; militibus præbere. Mos est imaniū
 Barbaroꝝ cū aliquid secretius agunt. Ipsa interea car-
 mina pagebat: post hæc p̄fana sacra fit pugna utrinq;
 magnis copiæ uiribus ad Mursam. Vicit Cōstantius
 magna hostiū & suoꝝ strage: uerū hostes ad multā p̄tē
 noctis cæsi: Tyrān⁹ dimisso equo & insignib⁹ in abitu
 eq̄tis au fugit. Equū suū reliq;: ut qui uiderēt existima-
 rent sefforē esse mortuū. Victor impator die sequētī cō-
 scendit tumulū: ex quo tota planities conspici poterat:
 quā cū uidisset repletā cadauerib⁹ ingemuīt cæsa fuere

LIBER SECVNDVS

supra. LIIII. milia pugnatorꝝ: omnes cæsi iussu priaci/
 pis sepulti sunt. Qui uero uulnerati non perierant ui/
 etoris beneficio curati & conseruati. Exercitus Tyrāni
 fuit ex. XXX. milibus. Constantii uero. LXX. miliū
 pugnatorꝝ habuit. Periere illinc. XXIIII. Hinc prope
 .XXX. Ea pugna adtritæ fuerunt imperii Ro. uires.
 Nam hii qui cæsi & numero & robore ad quæuis ex/
 terna bella satis fuissent: Magnentius postq̄ in tutū lo/
 cum se recēpit: reliquias profligati exercitus collegit:
 & nouo milite suppleuit. Cupidus rursus aleam dimi/
 cationis tentare: & priusq̄ experiretur misit unum e se/
 natoribus grandem natu ad Constantium quod uellet
 omnibus: præterq̄ Galliæ: Cōstantius hominem reiecit
 opinatus illum speculatorem uenisse. Post misit episco/
 pos nihil prouinciæ querens: sed tantū ut liceret mili/
 tare ducis titulo: quibus nihil responsum est. Quod cū
 ad cæpisset exercitus Tyrāni: plæriqꝫ milites abierūt ad
 uictorem: Tyrannus intelligens sibi dimicandum fore
 exercitum ex copiis Gallicanis reparauit: misitqꝫ dum
 milites cogeret adsuetum parricidam multis pollicita/
 tionibus Antiochiā qui Gallum confoderet: ut illo cæ/
 so Constantius relictis rebus hesperix cogeretur orien/
 tem petere propter Persas: cum trucidarius Antiochiā
 peruenisset domum cuiusdam uetulæ diuertit ad posi/
 tam fluuio Oronti: qui labitur per eam urbē: Orontes
 antea dictus Ophites: post ab filio Cambisæ regis Per/
 sarū ibi submerso uocatus Orontes. Hic in cæna post
 uina rem cōmunicauit cū paucis: quos inuitauerat: mi

LIBER SECVNDVS

nime expauescens mulierē atate confectam: illa clam se prōripuit & quod audiuerat ad Gallum rettulit: qui statim omnes comprehendi iussit atq; necari: ubi quæstionibus ordine suo negocium aperuerunt: Magnentius quia tale consilium irritum fuerat: rursus præliari statuit. Victusq; est & aufugit Lugdunum: comites ut uictori grati essent consilium ineunt Tyrannū capere & Augusto tradere: ille ubi se custodiri cognouit: cum fugæ locus deesset: furorem simulauit: & primū fratri Desiderio uulnera intulit: quæ nō fuere lætalia: post interfecit quosdam amicos: tandem se cōfodit: hic exitus fuit ingrati hominis. Decentius Cæsar qui Gallias tuebatur audito fratris casu sibi metuens laqueo apud Senonas usus est. Desiderius adcessit ad Cōstantiū ab quo liberaliter exceptus est: Gerutiū Magnētianæ factiōis comitē exilio uictor multauit dum in Gallia esset.

BRITTANNION.

BRITTANNION Ante Tyranni pericula quo cū conuenerat & Imperator ab Illuriciano exercitu adpelatus Mursæ: quo tempore & Nepotianus Romæ posita purpura & Gallica ueste indutus Constantiū adiit & obuius ueniēti factus est in Thracia: obuolutis pedibus ueniam petiit & impetrauit. Imperator senem ducem amplexus patrē eū uocauit & Cænæ adhibuit: ab quo multa de Magnētio intellexit. Deinde iussit abire Prusiada Bithymniæ caput & ppinqua oppida uoluit ut ad uictum Senis cōtribuerent: qui plures ministros secū ducēs illic magna qete uixit An. VI. post decessit.

LIBER SECVNDVS
SILVANVS.

SILVANVS Bonitii. F. in Gallica natus qui bello Liciniano clarus sub Constantino: Tribunus sub Magnētio fuit: Post defecit ad Constantium: ab quo missus in Galliā est. Imperator uero qui calūniis aures facile præbebat successus eius suspectos habuit. Quærebat igit̃ insidiis circūuenire: Siluanus ubi adcepit pro cōcione quæstus est. Ita a militibus Cæsar adpellatus: ad hunc motum opprimendum mittitur Vrsicinus qui pecunia Tribunos Siluani corrupit ut occiderent. Agrippinæ igitur de industria factō tumultu cæsus est. Cuius cæde tam magno gaudio exultauit Constantius ut fere in sanus haberetur: præfuit paulo plus. II. mensibus.

GALLVS.

GALLVS Narus est in Massa Veternensi patre Constantio fratre Magni Cōstantini matre Galla Rufini & Cerealis: qui Cōsulares erāt: sorore ac liberaliter educatus feros mores uincere non potuit: pfectus ad orientē confedit Antiochiæ: ubi stimulante uxore omne genus seuiendi exptus est. Illud uero nefandū & abhorrendū noctu cū Satellitib⁹ incognitus errabat per lupanaria & tabernas explorans submissa uoce Græco sermone. Quid de Cæsare sentirēt: & notabat singulos qui oblocuti fuissent. Post aliquo repto figmēto trucidabat: qđ antea in urbe Roma fecisse Gallienū memoriæ pditū est. Vtrūq; uxoris stimuli exagitabant: missus est ad eū Domitianus præf. præf. ab Impatore qui de sceleribus Cæsaris iam senserat: uti cū Gallo secretius ageret: & p/

LIBER SECVNDVS

suaderet uenire ad principem: quod cū parū pficeret:
 addidit mādāta & minas: indignatus Gallus hominem
 cōprehēdi iussit: & custodia tradidit. Montiuū etiā quæ
 storē: qui tale facinus nō probabat. Coniecit in uincula
 suadente uxore ambos per forꝝ tractos: & uerberatos in
 fluuiū proici mādauit. Quod ubi adcepit Imperator:
 misit qui Gallum adducerent: ille uxore Cōstantiā ire
 ad fratrem iubet: placaturā eius indignationem: & hæc
 in itinere decessit. Cuius morte audita Constantius edi/
 cto Gallū dignitate priuauit: exilio damnat: & ne lon/
 gius rem protrahat (omnem autem eius securitatem in
 morte Galli posuerat) percussoribus mandat iuuenem
 obtruncare. Hii fuere Seruianus reus maiestatis pau/
 lo ante absolutus: & Pentadius notarius: & Apodemius:
 qui presso Gallo: & uti noxio manus post terga re/
 uincto: ceruicem absciderunt. In foro truncus relictus
 est: post paulo q̄ illi missi sunt penituit Imperatorem:
 & destinauit citissimos qui prohiberent: & hii retenti
 fuerunt ab Eusebio Eunucho. Is enim erat præpositus
 cubicali: cuius consilio princeps fere omnia agebat:
 quæ Gallus meruerit pænas dare imperauit An. IIII.
 Vixit unde .XXX. Constantiæ corpus delatum ad
 urbem: & in suburbano uiæ nomentane post primum
 lapidem sepulchro maiorum inlatum est. Constantius
 in oriente aduersa fortuna res gessit. Hostis enim semp
 superior fuit, Anno .XI. imperii Persica palma præce/
 pta semel est temeritate militū ad Singaram. Nā octies
cum hoste congressus: & in hoc prælio cum uictoria

LIBER SECVNDVS

pro eo staret ad hostes transiit non sine graui uulnere
 amissa est Singara: & Bizabda & Amida cū adcepis/
 set de fratris cæde dubius agebatur permaneret ne con/
 tra acerrimos Persas: an ad uindicandam Europam re/
 mearet. Sapore Armenias uexabat. Iamq; Nisibis ob/
 sedit quā urbem Luculli arma iuris Romani fecerant;
 Quo tempore Mitridates Pōticus ad opem Tygranis
 Soceri confugerat: Nisibis urbs est Mydoniæ: sic ad/
 pellauere proxima Syriæ Macedones a nostris dicta
 Antiochia huic cū capta fuit a Lucullo præerat Guras
 Tygranis frater: quem Romanus dux apud se honori/
 fice tenuit. Barbari Nisibim Antiochus Antiochiā no/
 minauit. Expugnādæ urbi intētus Sapore bellica tor/
 menta admouit. Alueū fluii qui me/
dium secat urbē alio ductis fossis deduxit. Sed ex hoc
 non obfuit propter frequentes illic fontis puteosq; qui
 fatis suppetebant. Cumq; hoc non procederet occlusit
 meatum fluminis: deinde emisit: unde impetus aquarū
 subuertit partem menium: Nisibenses noctu citissime
 obstruxerunt: tabulis: trabibus: & terrā. Cum inluxit
 dies rex uetitus ab expugnatione re infecta mestus abiit:
 Nisibenses muros restaurauere. In hac expeditione re/
 rum amisit, XX. mil. hominū: Massagetæ absentia re/
 gis ex superiore parte Persida inuaserant abigētes præ/
 dam: Rex regno tuendo properauit: Constantius sub/
 sidiarios milites misit: Nisibim & menia firmari iussit:
 inducias cum Sapore fecit: & priusq; Europam peteret
 Gallum patruelē Cæsarem pronuntiauit: innoxitq; ei

LIBER SECVNDVS

matrimonio uxorem Constantiã sororem suam: præfe-
 citq; copiis orientis. Ipse contra Tyrannos prope-
 raui- & pacem ubiq; fecit: & cū undiq; in Europa late uictor
 esset: sedatis bellis ciuilib9 ludos arelate dedit ante. vi.
 Eiduum Octob. Quo die imperiū sumpserat Italiam
 uenit: Mediolani cōstitit: & inde ut Gallis subueniret
 Iulianū patruelem adoptauit: misitq; in Gallias cū pau-
 cis militibus: ipse petiit urbem comite Ormisda regis
 Persarum filio: nobilitatem urbis & maiestātē admira-
 tus est. Nobilitatē stans audiuit: uulgus sella curuli se-
 dens in foro: & qm̄ hostes præter Persas deerāt suis ma-
 nibus scripsit: Constantius totius orbis dominus: insa-
 nior Domitiano: qui inscripsit. Dominus & deus uester
 Domitianus: hui9 Emulus cæpit odio habere uiros cla-
 ros: cum opera urbis intueretur: ardor incessit statuam
 equestrem erigere similem illi quæ Traiani erat. In eius
 atrio & Ormisde qui pone sequebatur mentē aperuit.
 At ille subridens respondit prius oportere stabulū fieri
 molis equi capax. Imperator conticuit: locus admonet
 de Ormisda inspicere: Narses plures habuit more Per-
 sico uxores: ex inlustrib9 suscepit Adarnassem: Ormis-
 dam: & Narsen. Ex humili generis uxore. Verū supra
 cæteras formosa: genuit Saporē: Adarnasses successu-
 rus erat: quia maior natus: sed coronā non adsecutus est
 ob ingenitam sæuitiam. Mesopotamii tentoriū ex co-
 rio camelorum intexto auro arte Babylonica dono mi-
 serunt ad Narsen: filio dedit Narses & interrogauit an
 placeret. Respondit Adarnasses magis ei placere si im-

LIBER SECVNDVS

peraret: quod ex hominū coriis lōge pulcrius facturus
 esset: huius uocis memoria & alia crudelissima quæ in
 initio regni fecit regnū abstulit. Itaq; omnibus præpo/
 situs cōmuni cōsensu Persarum Sapore: qui cæso illo
 Narsem fratrē luminibus priuauit: Ormisdā in uincu/
 la cōpegit. Huius uero mater & soror & uxor: corru/
 ptis pecunia custodibus: carcerem ingressæ limā iuue/
 ni dederunt: quā secum tulerant: quo instrumēto sibu/
 la compedum dissoluta est. Vbi opus peregit illæ pin/
 gue cōuiuuiū custodibus exhibuere: qui dum cibo & po/
 tu graues quiescunt Ormilda aufugit: & in castra Ro/
 manorum uenit ultimis Constantini magni annis: Sa/
 pores re intellecta uxorem sequi maritū iussit. Ormils/
 da bello ciuili a Cōstantio præpositus est turmis equi/
 tum. Fuit enim uir fortis ac certus Iaculator: nunquā
 Iaculum frustra emittens: ante designans quo esset Iac/
 ulaturus: bellis Europeis eius claritudo omnibus no/
 ta fuit: & magnam sibi laudem propagauit. Cōstantio
 redeunti ad orientem legati Saporis occurrūt ad Sir/
 mium petentes restitui Mesopotamiam & Armenias:
 aliter pax non esset: Constantius Augustus ad hæc re/
 scripsit Persas seruisse Macedonibus: & Macedonas
 seruire Romanis: hac ratione iniuria petis Mesopota/
 miam maiores nostros cæpisse Persas inrupisse Iatro/
 num occupantium more Armenias cessisse Ro. impe/
 rio uictō Tygrane: contra quem iustum bellum gessit
 L. Lucullus: qui Mitridatem hostem populi Romani
 hospitio: & ad finitatem fouēdū exceperat: & ipsum Mi/

LIBER SECVNDVS

tridatem nulla contumelia laceffitum spōte iniuriis ac
 cædibus adfecisse Romanos & Persas inrupisse sæpius
 in Armenias: & a patre tuo Narse nō bello occupatas:
 sed insidiis interceptas: qua de re desine hæc petere quæ
 nostro iure tūemur: pacem quā petis minime: sed con/
 ditiones eius recusamus: Sapores Lectis litteris bel/
 lum mouit: Nisibim frustra obsidione tentauit. Nam
 inde repulsus est. Post in alias urbis profectus tantum
 Amido potitus est: quæ non satis firmo præsidio tene/
 batur. Eam solo equauit. Ea res coegit Constantium
 Consortem eligere: censuitq; adcersiri Iulianum patre
 lem. Galli fratrem: quem adoptauit pro concione ad
 milites: & Cæsare fecit. Non me præterit qui sub Con/
 stantio militarunt scribere Iulianum adoptatum fuisse
 in Gallia Cisalpina: propter inruptionem Germanorū:
 qui Gallias uastabant: ut ab rapinis hostilibus Gallias:
 quas præcipue amabat: liberaret. Alii scribunt Athe/
 nis adoptatum: ubicūq; fuerit ad sensu militari purpu/
 ram induit ante diem. VIII. Eiduum Nouemb. Arbi/
 tione & Lolliano cos. & Galliam missus priusq; profici
 sceretur Helena Constantii soror ei iuncta matrimonio
 est: & quia periculū iminebat Kal. Decēbr. egressus cū
 exiguo supplemento deductusq; est p aliquot milia pas.
 ab Aug. maturauitq; iter Taurinos uersus. Ferūt cōsi/
 lio Eusebii: quærētis pdere totū genus Cōstantini: pau
 cos milites fuisse datos Iuliano: ut ab hostib; occideret:
 quod illud præcipue indicat: qm obesso apud Senonas
 auxiliū nō misit: secus euenit: re, n. bene gesta ī Galliis

LIBER SECVNDVS

sæpius hostes profligauit: ultra renū coegit: multos ca-
 ptiuos abduxit. XI. fere milia nostrorum: qui belli iure
 seruiebant: ab Alamānis recepit: & prope Argentora-
 tum urbem Gallix totum fere Alamānorum exercitū
 pdidit. Iam inde Barbaricæ cladis monimentū habuit:
 quod nisi cōtigisset urbs minime nota in obscuro esset:
 & præter omniū opinionem in solo hostili multa præ-
 clara gessit. Cumq; eius successus felix haberetur nō ca-
 ruit calumniis apud Augustum: & erant qui adpella-
 bant eum loquacem Talpam: alii purpuratam Simiā:
 alii Græcanicū Litterionē: & erāt qui mollem Asianū:
 Græculumq; fallacem: & sub specie sapientiæ stolidū:
 Cōstantii. n. aures ad fidem præstandā faciles pronæq;
 erant. Quod cum sciret Iulianus egre tulit: & metuit
 ne idē sibi quod Gallo fratri eueniret: ideo iam tūc cæ-
 pit cautior esse: & post uictoriam ingentis pugnx cum
 hostium peremptorū magni acerui essent cadauera in
 fluuium proiecta: concordī adsensu uictoris exercitus
 uocatus est Impator: & inde Augustus: nomen Augu-
 sti pertinacissime renuit: hinc tumultus militū fuit nu-
 datis ensibus cogentium meritū cognomen accipere:
 Itaq; ut illi quiescerent adnuit: nō reperiebatur diade-
 ma: facere tentauerunt ex mūdo muliebri: Iulianus ue-
 tuit adserens non esse boni euentus auguriū. Tribunus
 coronā adtulit non longe differentē ab corona quæ so-
 let in Xysto uictorib; dari. Marcellinus scribit Mau-
 rum comitē ordinis detraxisse sibi torquem. Dracona-
 rius enim erat: & capiti præcipis aptasse. Post uero usus

LIBER SECVNDVS

est diademate micantib⁹ gemnis exornato: factus cum Alamánis percussit illis restituentibus ablata. Deinde misit ad Constantium pentadium quendam magistrū copiarū cum litteris in quibus erat tantūmodo Cæsaris titulus: summa litterarū hæc fuit: milites sapius uictores: & qui diu pro re. p. pugnauerūt: ut præmia laborū & diuturni sudoris petere possent: me: licet repugnātē: imperatorē adpellauere. Non ignoras antiquæ consuetudinis esse: qui sub ducibus ac Cæsaribus militant nō licere præmia Romano iure poscere: q̄a ea causa iusta censerī debet: te exoro qui cōmunis es parens: ut equo animo ad cōmunionē imperii me patiaris: ne miserī milites frustra effudisse sanguinē uideantur: addebat in fine se polliceri missurū certatores equos ex Hispaniis: & promptos milites ex Galliis: id quidem erat annuū tributum. Erat Constantius cum adcepit epistolam Iuliani Cæsareæ in Cappadocia: ultra solitum excanduit. Cæsarea ante dicta Mazaca est posita in radicibus Argei montis: & nihil rescribens edixit expeditionē cōtra Persas: pro qua orientē petierat: ita suadentibus qui utilitatem rei. p. quærebant: eius animus cū legīt litteras præcepit fuit uertere copias cōtra Iulianum: post paulo legatos placide abire iussit: quibus cū misit Leonā quæstorem cū mandatis. Cui & litteras dedit: in quibus ad monebat iuuenem ut Cæsaris nomine contentus Augusti maiestātē poneret: Leonas Parisiis exceptus honorifice est: & postq̄ in campū cū armata multitudine stans pro tribunali uelut concionaturus litteras imperatoris

LIBER SECVNDVS

legit. Cum uentū est ad Cæsaris nomē: oīs turba clā-
 tare cæpit. Iuliane Auguste Salue: Iuliane Auguste dii
 te seruēt: Iuliane Auguste dii te sospitēt. Postea unū ex
 hiis quæ mādauerat Cōstantius actū est: hoc est Nebri-
 diū præf. præf. factū: submoto Florētio: & hoc minime
 pcessisset ni Iulianus ex sua snia puenire diceret. Iulia-
 nus: ne ardor militū frigesceret: legatos rursus ad Con-
 stantiū mittit: ipse pfectus est ad limites Germaniæ. Im-
 perator interea aduersus Arfacē regē Armeniæ uti fi-
 dus cū Romanis pseueraret: neu fallaciis Persarū aiad-
 uerteret: post milit ad reges Transygritanos ut in fide
 pmanerent ne deficerēt ad Persas: Iulianus ordinatis in
 Germania reb⁹ statuit Viennæ hiemare: nō defunt qui
 scribant mandatū fuisse leone ut obiceret beneficia im-
 peratoris Iuliano: ut homini ingrato: & illū quæstū ēt
 de Constantio de Cæde parentū ac frātis: & inuocasse
 ulctores deos: deinde inssisse abire oēs ab exercitu qui
 dicta Cōstantii pbarēt. At uxor Cōstantii Augusti mo-
 ritur & ducta est Faustina: utraq; forma pulcherrima.
 Sed illa mestitia ac dolore interiit in potentia Genialis
 tori. Cum ad bellū ciuile Iulianus se pararet: existimās
 Constantiū nūq; ad Cōcordiā uenturū. Vxor eius He-
 lena morit. Iussit corpus Romā perferri: & sepeliri in
 suburbano nomētanae uiæ: ubi antea Cōstantia soror se-
 pultra erat. Falsum est qd̄ iā pridē uxorē expulerit: quæ
 castissima erat. Iulianus fert̄ dixisse militib⁹ ut se para-
 rent cōtra Cōstantiū: priusq; ille aduersus se moueret im-
 petū. In ipsa expeditione: q̄a multi erāt in exercitu chri

LIBER SECVNDVS

stiani: iussit uti quoscumque coleret quos uellet deos. Ipse uero: ne ab fide abhorrens animos militum alienaret: ingressus templum in natali Saluatoris: ut alii dicunt in sollenni Epiphania & una cum cæteris adorauit: & diuinis rebus interfuit. Post ut se corrigeret dicebat se peccare ut coniungeret exercitus: & præsciret quo die esset Impator moriturus: ut per nocturnam quietem præmonitus erat: quoniam uocem audierat: cum Iuppiter erit in fine Aquarii: & Saturnus in. XXV. parte Virginis: Constantius dominus Asiae morietur. Cum ex Antiochia uenisset Tarsum Impator Aug. ut Iuliano obuiam iret: incidit in febriculam semper equalitatusque est gestatione aboleri: uentus lectica est per iuia itinera usque ad radices Tauri montis: ibi in statione quadam: quæ adpellatur fons Mopsi: Græce Mopsocrenis: intrinsecus exurere calore: febris aucta est: adeo ut corpus tangi non posset. Hic cum deficeret successorē statuit Iulianum: post paulo mortuus est anno. III. non Octobr. Vixit Anno. XL. & paucos menses. Impauit Anno. Iulianus ubi adcepit de morte Constantii citissime petiit Constantinopolim: corpus principis conditum in loculo Iulianus: qui post Impauit: domesticorum protector cum regia pompa Constantinopolim perduxit: & sepulchro maiorum intulit: interque diuos relatus est: prope finem uitæ se palam adcurare solebat: quod occisor suorum fuerit. Quod Iulianum Cæsarem fecisset: & quod in noua credulitate numinum esset. Natura debilis ad cohitum fuisse tradit: in uictu parcissimus: lata lege uetuit phasianum & sument conuiuui inferri: nunquam spuisset memoratur. In iudiciis iustus & moderatus si

LIBER SECVNDVS

secretiores consultores non habuisset: ad iram tardus: bellis ciuilibus fortunatus: Persicis semper infelix. Sarmaticis uarius: bis Sarmatici cognomē inscripsit. Nā cum Sarmatis Dacis & Quadis federa feriret: & in su gestu orationem haberet: Barbaris male audientibus quod ad hoc opus adueti non erant: unus e Quadis secessit: & stercore alterum e calceis repleuit: sub ueste tulit: & propius adcedens in uultum concionantis proiecit. Id dedecus mereri puto qui inter rusticos aut philosophari aut rhetorice loqui uolunt. In fide semper fauit Arrianis: quoque causa Synodum habendam praecepit. Statuta est conuentus dies. Imperator indignatus erat: quod mandauerat Alexandro episcopo nouae Romae ut in cōmunionē exciperet Arrium: cum tota factiōe & Alexander negauerat: qui prostratus orabat ne sineret deus a pernicioso lupo suū ouile corrumpi. Tēpus adpetit Arrius cū argumētosis sillogismis ingressus est fauente Eusebio Eunuchō: & in initio: priusquā pudendū os solueret: correptus Ciliaco dolore secessit: ut onus uentis deponeret: & cum niteretur uī expellere una cum stercore animā omisit: hūc finē meruit homo Perfidus: ac malignus: qui uenenum in urbe dei latius seuit aconito uehementius: unde geniti in fide Saluatoris ignes in extinguibiles: quib⁹ Asia Africa & bona pars Europae fidelibus & iuxta credentib⁹ ereptae sunt praesuit Alexander An. XXIII. Successit Paullus homo iustus: quē Cōstantius cōsilio Eusebii Eunuchi submouit: & in eius locum subrogauit Eusebiū episcopū

LIBER SECVNDVS

Nicomediensem militē Arrii Paullus ad urbem Ro. se contulit: petiitq; ab episcopi Ro. auctoritate restitui in suam dignitatē: & qm̄ uitæ sanctitas merebatur ab Iulio Pont. in sedem restitutus est. Cōstantius indignatus hominem exilio prius mulctauit: deinde minime contentus interfici iussit. Quae de re Heretico Arriano successit Macedonius Arrius. Hoc in loco digredi non ineptum putemus ut scilicet ostēdamus episcopum Romanū caput catholicæ fidei semper fuisse: Roma ipsa terrarum dea & gentium regina poscere uidetur dei sedes & imperii generis humani. Sed ubi noua Roma præsens Augustis lacertos extulit: absentia principum nostra Roma paululum imminuta: utraq; tamen urbe principatū sibi uindicante. Nescio quo fato præsens obtemperauimus: & aliquando Augustulis: & sepe numero regibus Gothorū. Itaq; per ea tēpora episcopalem maiestatem nutibus imperatorū Constantinopolis sibi usurpauit. Nos uero nō cessimus: sed passi fuimus ne ira principum obesset: qui urbis sacratissimæ dignitatem Barbarorum prædæ reliquerant. Res non potuit diu differri. Phocas imperator totius maiestatis decus iniuria ablatū restituit: & publico decreto sanxit. Nam plarūq; episcopi Constantinopolitani male usi auctoritate prauis opinionibus fidei simplicitatē turbauerant. Romani uero pōtiffices semper habiti Orthodoxi & iustissimi: ut ipsi Græci in historiis tradiderūt. Episcopus igitur Romanus: & diuino iussu: & humanæ rationis uinculo: generis humani parēs & princeps est. Nā illud

LIBER SECVNDVS

perpetuo mansurū quis dubitat. Tu es Petrus & super hanc petram edificabo ecclesiā meā: Constantius eques optimus & certus Iaculator: eloquēs: & carminibus cōponendis aptus: quod fuit in suos ferus non caruit exēplis: quod sic fecisset: Callicula: Domitianus: & Cōmodus: & .F. Seueri Antoninus: in ceteros ut Gallienus: qui tormentis adigebat homines fateri quod uellet. In Galliis & Pannoniis triumphales arcus erexit: magno prouincialium dispendio.

FL. CL. IUL. IULIANVS Natus est Cōstantinopoli patre Constantio Constantini fratre matre Basilina: nobilissima fāmīna forma liberali: ingenioq; ad litteras: & ad arma satis adcomodato. Mater grauida somniauit se pariturā Achillem: excitata marito narrauit: peperit anteq; pariendī tēpus sentiret: hīnc parentibus bona spes de filio fuit: datusq; est & initiandus & erudendus Eusebio episcopo Nicomediæ: primo bonæ indolis puer adparuit. Vtinam non habuisset rhetorē Libanium: ab quo ita institutus est: ut: prætermīssa ueritatis cognitione: puerilem animum ad antiquorum crudelitatem flexerit. Itaq; sub illo imutatus est Mercuriū præponens cunctis. Non caruit tamen in ceteris laude: similis existimatus Tito: ut frater Gallus Domitiano: belloꝝ successibus comparatus Traiano: res ei fuit cum ferocibus Germanoꝝ populis: ut Traiano contingit: non dum principi: clementia Antonino. moderatio ne. M. Aurelio litterarum studio magnis philosophis. Cumq; his aduetus soporifere quieti multū detrahens

LIBER SECVNDVS

in somnes noctes aliquando: cum utilitas rei. p. posce-
 ret: ducebat: & musis uigilias impendebat: nulloq; ad-
 hibito remedio minimo strepitu excitabatur. Philoso-
 pho uenienti statim occurrebat: ne ab litteratis rustici-
 tatis reus citaretur: memoria plurimum ualuit: in re-
 bus gerendis optimos imitabatur principes. In re Ve-
 nereā citra omnem suspitionem uixit: modesta libera-
 litate semp̄ usus: Eunuchis & Pantomimis & Morio-
 nibus nihil unq̄ largitus. Illud incredibile dictu postq̄
 solus imperauit hostes populi Romani intra suos ter-
 minos se continuerunt: & in laudes noui principis ad-
 cendebantur. Restabant profligādi & domandi Persæ.
 Itaq; cum ingenti adparatu egressus Constantinopoli:
 transmissis Bosphoro: a Calcedone Nicomediam pro-
 cessit: quæ olim regia & ampla urbs edificiorum sum-
 ptibus terremotu conruat imemor quod illic educatus
 erat ingemuit: per Bithynnos Gallogræciā uenit: & in-
 de Antiochiam Orontis petiit: orientis apicem: & cum
 loci situs omnes aduoluptatē inuitet: princeps ibi sua-
 pte natura cōtinentissimus fuit. Ex eius imperādi ordi-
 ne iustitia e cœlo ad mortales rediit. Iulianus quartum
 iniit cōsulatum adscito Sallustio cōlega: quem præfe-
 cerat Galliis præfectum: cū uer adpeteret Hieropolim
 uenit: hinc ī Mesopotamiā signa cōmouit: post puenit
 Cercusiū: fere instar insulæ inter Euphratē & Xabore-
 etorā amnes positū est: qđ Dioclerianus menibꝯ ampli-
 ficatū excelsis turribus circūdedit. Hic morāti adlatæ
 sunt ab Sallustio lræ ut expeditionē ī Persas differret:

LIBER SECVNDVS

& diis uetantibus cæderet. Sed q̄s fato repugnat: trās/
 gressus flumen pontē auelli iubet: Zaitamq; uentū est:
 ubi Gordianum imperatorē exercitus tumulo intulit:
 quē Licinius hostis bonorū euertit. Iulianus ubi hostes
 propere adesse intellexit: concionē hobuit: adferens ma/
 iorum nostroz exempla: initiū faciens a Ventidio usq;
 ad Maximianū: quod fere oēs rediere Laureati: præter
 Gordianū & Carum. Ille insidiis mortaliū hic ira deoz
 sublatus: hostes a prælio abstinuerunt. Ipse a Assyriam
 depopulatus urbis oppida partim ui cæpit: plæræq; de
 ditionem fecere: uictorq; cum ingēti gloria: profligato
 exercitu hostili: usq; Cthesiphontē peruenit. Castra ali/
 quandiu illic habuit cum exercitu satis lecto: dum re/
 meat facē sereno uidit cælo: Aruspices Etrusci uetabāt
 quidq; tentandum: quia signum erat infelix. Iulianus
 & hoc contempsit ut ante Sallusti mōnitus. Postq; inlu/
 xit castra mouit: Persæ sæpius afflicti terga inuadunt:
 & priusq; laborantibus subueniretur hostilis ex impro/
 uiso Globus in Cataphractos inruit. Sic mos Parthoz
 ut confusos cædāt: dumq; imperator cautius sese infert
 uulnus excæpit. Emissa hasta incerti militis transmissio
 brachio & costis hesit fibræ iecinoris: dum auellere co/
 naretur scidit digitorum neruulos: prolapsus in cerui/
 cem equi ueloci cursu in castra relatus est. Adhibita fo/
 menta paululum dolorem leniuere: poscit Equū & ar/
 ma ut prælium reuisat: cum spiritus deficeret concionē
 habuit: differuitq; mortē esse summū præmium. Petiit
 inde quid ageret Anatolius: Sallustius respōdit: Beate

LIBER SECVNDVS

degere. Ingemuit amici casum: quod interfectus esset: circumstantes: qui dolore conciti deflebant: sua aucto-
 ritate castigauit. Turpe quidē principem sideribus cō-
 ciliatum lugere: inde cum philosophis sermo ei fuit de
 immortalitate anime: epotaq; frigida aqua uita solutus
 est: annū agens alterum &.XXX. ante. VI. Kal. Iulii:
 in suburbana uilla Agritharsensis Iulian⁹ sepultus est:
 & in diuos relatus: successor si uixisset decreuerat nobi-
 le sepulchrum. Homo statura exigua & gracili maiesta-
 te cōspiciuus inter ueteres Heroas cōnumerandus: am-
 pliando imperio: & rei. p. gubernandæ satis idoneus:
 si fata cōmisissent: ore & manu: ut inquit ille: consultor
 patriæ impauit solus An. I. Mens. VII. ab eo quod Cæ-
 sar fuit An. VII. corpus. Procopius Tharsum usq; per-
 duxit & tumulo dedit. Inde abiit & nusq; nisi ex iproui-
 so Constantinopoli purpuratus adparuit. Mirū credi-
 tu Barbaræ nationes eum plurimū diligebant: a militi-
 bus adeo obseruatus: ut in creando nouo principe Lu-
 uianum legerint: ab uocis similitudine una littera im-
 tata. Memoria & liberalitate clarus tributa parcius exi-
 genda mandauit: licet sint qui nolint gloriæ cupidius
 adpetens: & cū christianos nimis insectaretur sanguine
 tamē abstinuit: hostes morte nrī principis elati: & cir-
 cūfusi: castra: quæ spatium. III. mil. pas. complebant:
 disperdere quærebant. Romanis uero controuersia fuit
 in eligendo. Constantiani Abilum præponebant. Pro-
 cures Gallorum Sallustium: qui propterea quod senex
 & ualitudinarius esset recusauit: dumq; mora fieret ob

LIBER SECVNDVS

certamen clamātibus militibus maturandum esse: Iu-
uianus eligitur domesticorum primus.

VARRONIANVS Comes ordinū agri Indigonē-
fis Incola in Pānonia liberos utriusq; sexus cum plures
subtulisset: merore anxius: ut q sine ple esset: admoni-
tus est p nocturnā quietē uti filiū: q nasceret: Iuuianū
uocaret fore ut uiueret: & ad purpurā uēturus eēt. Itaq;
editū filiū Iuuianū adpellauit: præceptoribus: cū ætas
posceret: erudiēdū dedit: nō parꝫ liberalibꝫ artibus pfe-
cit. Ingenio ualde ad oēs disciplinas p̄mpto. Pater mili-
tia clarus notissimus erat: & iam Emeritus secesserat in
auitos agros ut quiesceret: & agricolationi incūberet.

IUVIANVS.

IUVIANVS Electus est princeps: & statim Antesi-
gnani Iuuianū clamauerūt: qui in medio qq; postremi
erāt opinati Iulianū reuixisse: ingenti lætitia effusi cho-
reas ducebāt: cū nouus Imp. purpuratus castra: comitā-
tibus primoribꝫ: circuiret: & cōspectus esset ab ignaris
homo incuruus: statura p̄cera: statim lachryme oborta
sunt: auspiciū haud felix præsentis imp̄ii. Reductus in
tentoriū de iminēti piculo sermonē fecit: adhibitis tri-
bunibꝫ: & comitibus. Instabat totus exercitus deduci in
Mesopotamiā hostes a tergo territabāt: quis semp uicti
Fames in castris erat: & rex penuria: & quis noster exer-
citus uictor esset: rex difficultatibꝫ: & recēti cæde du-
cladē: captū ē cōsilio iter. Institere hostes cū elephātis:
qui graui nidore terruere equos: opem ferētibus Iouis

LIBER SECVNDVS

& Herculiis: Gallis restiterūt Beluis. Vbi Carras uentū
 est infelicitate Crassi nobis tāta trepidatio nō fuit. Hinc
 durā oppidū hoc ī loco q̄triduū cōsumptū ē: hīc miles
 cū abiret puenit ad Tygridē iam auctū cælestib⁹ aqs.
 Mætus erat trāsire: Galli adsueti fluēta pfrigere: ingēti
 aīo ingressi: ad alterā ripā pueniūt: ibiq; hostes obseruā
 tes ripas obrūcāt. Illos secuta est cætera turba. Ad hæc
 uener oratores a Persis Surenas: nomē ē dignitatis post
 regiā: & alii pceres offerētes cōditiōes pacis: si nō æqs:
 attē necessarias: cōsultauerūt cū Imp. primates. Ictūq;
 est fædus nō sine calamitate Ro. impii. Prouinciæ qnq;
 Trāsrygitane: q̄s uictor Galeri⁹ Maximian⁹ ad capat:
 restitute sūt. Asarzamena: Mozena: Zabdicena: Rheu
 mena: Carduena: tradita & Singarena: & Nisibis: & ps
 Mesopotamiæ: nō tradita tñ ē Cthesiphō: & ita fines ue
 teres īnouati nō sine magno impii dispēdio: adcessit ma
 ior ignominia. Vetitus ē popul⁹ Ro. Arsaci regi Arme
 niæ amico ac fido auxiliū cōtra Persas ferre. Q d nūq;
 antea ad hoc coactus ē: uisq; ē libertas uictoricū armo
 rū cōruisse. Ictū ē ignobile fæd⁹ ad an. xxx. & religio
 so ritu utriusq; gētis cōfirmatū. Exercit⁹ inde in tutū p
 duct⁹ ē. Iuuiā⁹ cū puenit ad locū: Dadastana uocat: q
 diuidit Bithynnos a Galathis: absiduo labore lōgi iti
 neris: aut recēti tectorio: positus ibi prunis mortuus est:
 Sūt q scribūt incidisse ī morbū ex uarietate ferculoꝝ:
 qb⁹ repletū corpus: qd̄ auidissime illic sumebat: cōquo
 quere nō potuit: & cruditate piisse: uixit An. XXXIII
 Impauit mēsis. VII. a Valētiniano ī diuos relatus est.

LIBER SECVNDVS

FL. VAL. VALENTINIANVS AVG.

POST Iuuiani mortē exercitus Niceæ: quæ urbs ca-
 put est Bithynniæ Valentinianum Gratiani filiū Imp.
 elegit. Nā. L. Equitius: qui Illurico prærat: qm̄ absens
 præteritus est. Augustus Cæs. Valentem fratrem Tribu-
 num Stabuli fecit. Post Paulo Constantinopolim cū
 uenisset: & in suburbanum concessisset: cōsensu omniū
 ipsum Valentem Consortem imperii & Aug. pronun-
 ctiauit. Prærat eo tpe Romæ Rufius Turcius Apro-
 nianus litteris & reip. moderandis Habenis uir clarus
 & inlustris: Procopius: qui genus suum ad Constan-
 tinum referebat: & paucis suffragationibus purpu-
 ram induerat: pænas cæpti morus dedit. Porro Va-
 lens Gothos: qui Procopio auxilia miserāt: uictos Thra-
 cia exegit: & Victor Magister Eq; Atalarichū regem
 Gruitugrorum: bellicosa gens est: uertit in fugā: & pa-
 cem dedit. Interea Valētinianus Saxonas oceani adco-
 las inter inuias paludes domuit: Alemannos adtriuuit:
 & Victor ad oceanum peruenit. Deinde in febrem inci-
 dit: qua liberatus pro cōcione exercitu adsentiente alte-
 rum ex filliis Gratianum: insignibus ornatum: adpel-
 lauit Augustū: statimq; expostulatus publicæ reꝝ ad-
 monuit: & urbi Romæ præfecit Orphitū: Picti & Sco-
 ti Germaniæ gentes Britanniam inuadunt: illi Caledo-
 nios & Veturionas occupāt: hii depopulantur insulam
 Sarmatæ præsidem: quem Romanus Imperator dede-
 rat expulerunt: Parthi suo consilo qui Armeniam inru-
 perant: occurrēte Arintheo legato: abierūt. Sic puincia

LIBER SECVNDVS

liberata est. Alia uia Sapore res Persarū rupto fædere
 nos tentauit. Cthesiphontē cepit: ibiq; hiemauit: & Va
 lens Antiochiæ ad Aquilonē in quieta rebellat Germa
 nia. Eo missus cum exercitu Theodosius primus Magi
 ster Eq; cuius p̄speri successus similes ferebantur actis
 .L. Domitii Corbulonis i Armenia sub Nerone: & .L.
 Veturini sub Traiano. Valentinianus exacta treueris
 hieme Gallias reuertitur: & post paulo dum intentus
 audit legatos Quadorum: qui latrocinia excusabante
 subita ira adensus incidit in morbū: quo arescentibus
 uenis cū nil sanguinis emitti posset mortē obiit. Impe
 rauit An. XI. Mensis. VIII. D. XX. Interea Vnni: seu
 Alani: qui sunt Tartari & Nomades Scythæ: qui lōge
 antea a regione Trans Tanaim uenerāt: superato Istro:
 qui limes erat: uagi Pannonias Epirumq; & Thessaliā:
 direptis & incensis aliquot urbibus: grauiter uastaue
 runt. Maiores nostri uiri boni non ambitiosi non cōten
 tiosi: sine auaritia: ac luxu. Scythas irruētes sapius rep
 pulerunt. At uero cū opes in pretio fuere: & mensæ ma
 gnis sumptibus parate: & maior cibi condiendi q̄ uirtu
 tis cura: Scythis bellatoribus cessimus: grauiā uulnera
 perpeffi sumus. Imperatores duo Decius pater ac filius:
 non sine magna strage: cum Scythis congregientes ui
 cti cecidere: at post Valens propere ex Antiochia adci
 tus tantam pestem auertere nō potuit. Sed magna cla
 de uictus terga dedit: & in fuga uulneratus decidit ex
 equo: adceptusq; est in uile tuguriū: inter fomenta ex
 pirauit. Victor Halanus cū persequeret locū armatis

LIBER SECVNDVS

sepsit: & quia capere primo impetu non potuit: inscius quod illic Imperator esset ignem iniicit & absumpsit. Hic fuit Valentis finis: qui modo terror oriētis erat bo reali incendio fomentū præbuit: Vnni Halanicq; & Gothi uictoricibus signis Constantinopolim obsident: per solutaq; ingenti ui pecuniæ ab dominica Aug. Vxore Valētis cepta reliquerūt. Dum hæc infeliciter ad Aquilonem geruntur: Theodosius pater eius qui postea imperauit Theodosii. In Aphrica firmum noua molientem prælio uicit ac cepit. Et Gratianus Treueris agens fratrem suum Valentinianum: Iustina matre editum: consulente Merobaude Tribuno titulo Cæsaris Aug. Consortem imperii fecit. Ipsum uero Gratianum ociosum: dum suos negligit: & habitu ac morib; Halanis: quos sibi post obitum patruī conciliauerat: placere studet. Maximus ab exercitu nostro dux electus ex impro uiso adoritur: & in Italiam transire properantem dolo circumuenit: & occidit: & ab eodem Iunior Valentinianus Italia exactus ad Theodosiū: qui in oriente res gerebat concessit: a quo liberaliter exceptus est.

THEODOSIUS.

THEODOSIUS Qui sex ante años a Gratiano: ut orienti præfret: Olymbrio & Aufonio cof. Augustus pronunctiatus erat: bello ciuili cōmotus uictoricibus signis Aquileã per inuias alpīs raptim contendit. Maximū ibi secure degentē ui cepit: & occidit: statimq; Andragalium præfectus classis: & socius Maximi: certior de cæde factus in mare se præcipientē dedit. Valenti-

LIBER SECVNDVS

nianus in occidentis regnum restitutus ab Italia in Gal-
 lias profectus est: & dum Viennæ negligentius mora-
 retur: fraude Arbogasti: Halanorū præfecti: noctu in
 cubiculo strangulatus: creditus subita aut uoluntaria
 morte obisse. Sic interiit Gratianorū ples: satisq; fauēti
 cælo uisum est uno uelut cursu quattuor eā numerasse
 Augustos: inter quos tertius parū bellicosus: non Auo:
 non Patri similis: Romæ cū a palatio adhortos Sallu-
 stianos secederet: dicebat se confecisse Parthicam expe-
 ditionem. Extincto etiam in Galliis uictore: quem pa-
 ter Maximus: ubi copiis præfecerat: illa orbis pars mi-
 nime quieuit. Arbogastus enim occulta iuuenis morte
 Eugeniū imperatorē cum exercitu facit: hac scilicet uia
 sub titulo illius occidentis regnum inuadere studebat:
 multis milibus coadunatis de summa reꝝ cum Theo-
 dosio configere statuit. Dux noster inuictus: deo ho-
 minibusq; adceptus. Cum Honorio filio ingenti ani-
 mo opus adgressus: hostilia arma: pugnantibus etiam
 pro eo uentis: qui sponte carceris eolii cædente obice
 eruperant: profudit atq; deleuit. Eugenius captus pæ-
 nas luit. Arbogastus ut cruciatibꝯ se eximeret sua ma-
 nu usus occubuit. Victor ingenti gloria potitus am-
 plissimo triumpho liberati orbis: subactis undiq; domi-
 tisq; Tyrannis: administrationi rei. p. animū adiecit.
 Filios Honorii & Arcadium: quos ex Flaccilla susce-
 perat: Consortes fecit imperii: & quia nō dum ætas ma-
 tura Imperio erat ductores legit qui adessent: testamen-
 toq; sanxit. Rufinum Arcadio adiungit: & Honorio

LIBER SECVNDVS

Stiliconem. Ipse interea Mediolani morbo absumptus
 Olymbrio iterum & Prino cos. Imperavit An. XVII.
 genus a Traiano ducere se iactabat: nec ab re. Nā mori
 bus & uultu & successu rex similis fuit. Ille labentem
 rem. p. in pristinas uires restituit. Sub hoc imperium
 Ro. quod ocio & negligentia trium principum conse/
 nuerat dissentione partium dilaceratum: uelut reiquē/
 nescēs lacertos mouit. Ille pacata Europa ad Indos usq;
 arma intulit. Hic prius auspiciis atq; armis paternis ad
 ferta Lybia: ad trita bellicosa Germanorū gente: dataq;
 sua uirtute toto orienti pace: postremo subactis arden/
 tissimis Gallis: non omissa Britannia parenti gentium
 urbi Italiæq; suæ uictrices Aquilas reportauit: subq; eo
 fortunæ simulachrū nusq; prætorium mutauit: Arcadius
 igitur Cōstantinopoli: Honorius Romæ imperat. Sed
 quis animorū recessus intueri potest. Veterē fidē & san/
 ctissimū legati ius cupido regnādi uiolauit. Prior Ru/
 finus clam missis muneribus Alarico Gothorū regi ca/
 pere arma contra Arcadium persuadet: ut sub eo metu
 diadema orientis capiti suo imponeret. Re intellecta a
 militibus Italicis pñitiosus tutor occisus est. Caput cū
 dextra præcisum ante ipsas Cōstantinopolis portas pe/
 pendit: ac spectantibus ludibrio fuit. Caianus Rufini
 imitator auxilio Gothorū fretus bellum ciuile mouit.
 Adrisit ei primo prælio fortuna: post nauali inter Hel/
 lespontum & Cheronnessum uictus: dum fugit: captus
 est. Caput eius Pilo suffixū Constantinopoli spectaculo
 fuit. Arcadius cū regnasset An. Paullo minus. XIII. de

LIBER SECVNDVS

cessit: Basso & Philippo col. relicto filio Theodosio: quē antea Cæsarem fecerat. Cui ex matre Eudoxa & Augusto patre tres sorores erant. Flaccilla, Martina & Pulcheria: quæ uirginitatem perpetuo seruauit: summa bonitate integritateq; & sanctitate religionis obseruâtissima Cultrix Virgini deipare nobile templū ædificauit Blachernis in quo inclusas argenteo tabernaculo prætiosas Mariæ uestes: quas e Palestina suis manibus tulit: summa cum Veneratione posuit. Eudoxa ante uiribitum tribus annis: morbo soluta est. Honorio, III, & Eutitiano col. Gildo regnum Aphricæ adeptus Mascezelis fratris filios enecat. Is Italiã nauigauit ab Honorio copias adçæpit. Mirū dictu cum quinç; milibus pugnatorū fraternas copias deleuit: ipsiusq; Gildonis a fuga tracti ueloglobam: quibus mandatum est: fregere. Hoc modo Mascezel. cædem filioꝝ ulctus est. Interea Stilico secretiore uia filio regnum parat. Mariã Honorio nuptui dat: quæ cum ante nuptiarum diem obisset: Thermatiam filiam alteram despondit: & hæc illius fatum uirgo secuta est. Mœstus parēs Eucherium filium Cæsarem uifere cupiens: Sueuos Vuandalosq; & Almannos: magna prædæ spe sollicitauit. Ille properans: cum rege Rhadagasio numerus fuit. CC. miliū. Stilico matū simulat. Hostis urbis potiēdæ caussa in Italiam inrumpit: occursum nostrorū subito repellitur. In Etruriã fugit: ibiq; uictus est. Rex uero a fuga retractus & i carcere strangulatus est. Hostes deinde qui superfuerūt cū ad solita loca se recepissent: eligendo duci intenti: Ala

LIBER SECVNDVS

ricum regē salutauere: qui statim legatos ad Honoriiū
 misit: qui agros ad habitandū peterent: Gallia ab impe-
 ra tore cōcessa est. Quo dum pergit: cum omni suppel-
 lectile fraude a Stilicone de industria petitus: iter omi-
 sit: Victores inuocans deos. Quod ius gentium uiola-
 tum sit: indignatus toto ut dicitur impetu cælo duce
 Romam contendit obstipescens cunctis. Qua iter
 faciebat uoto potitus est. Pauca ædificia incendit: non
 multa honestus præda sexto die egressus est captiuam
 abducens Placidiam: Magni Theodosii filiam: quam
 in foro Cornelii Ataulpho propinquo suo uxorem de-
 dit. Ex lectione historiarum illud compertū habeo ui-
 ctoriam semper fore in ea parte quæ iure pugnat. Vi-
 ctories olim Galli post captam urbem si a sæda Inno-
 centium nobilium cæde abstinuissent: cōscendisse Ca-
 pitolium Romanis minime profuisset: & Anseris clan-
 gor Manlium non excitasset. Capta est urbs Anno. A.
 .V.C. Millefimo. C. LXIII. Ignominia potiusq̃ cla-
 des inlata est. Victor deinde Alaricus in Siciliam tra-
 nare naufragio uetitus dum consentiæ hiemat morbo
 interit. Milites metuētes ludibria effossi cadaueris Al-
 ueum Bussenti amnis mutauerunt: excauatoq̃ Hipo-
 geo regis tumulū: congestis opibus: posuerunt: & flu-
 uium pristino Alueo in miserunt: & præposito copiis
 Ataulpho rege ad urbem diripiendam redeunt. Dux
 uero Ataulphus moribus uxoris Placidia Lenitus sæ-
 dus cum Romanis percutit: ibi indignati regem dolo
 substulerunt. Jamq̃ Stiliconis fraudes in aperto erant.

LIBER SECVNDVS

Igitur cum filio Romano in foro pacis occisus est. Etiam eius factionis plerique cecidere. Interea in Britannia occiso Gratiano Tyrano Constantinus præficitur: propter nomen dūtaxat ad hoc dignus existimatus. Is cū exercitu in Gallias nauigauit: & Constantem filium Cæsarem ab eo factum cum parte copiarum ad occupandas Hispanias frustra misit. Cum hoc adcepisset Honorius Constantiū ingentis animi uirū ad liberandas Gallias proficisci iubet. Qui Constantinū ad primos impetus cōpressit: & filius sortē patris secutus a Gerontio Viennæ occiditur. In cuius locū exercitus homicida Cōsultore Maximū legit: qui dum in Hispania exularet urgente rege tenuitate periit. Extinctis undique in Galliis Hispaniisque & Lybia surgentibus Tyrannis suasionem Cōstantii Placidia ad Honorium fratrem remittitur. Qua liberalitate Gothorum rex Vuallis pacem ab Romano principe impetrauit. Porro Placidia iubente Honorio nupsit claro uiro Constantio quem dux Cæsarem & Consortem imperii simul fecit. Ex quibus nuptiis Raunenæ. V. non. Quintilis natus puer est Valentinianus. Moma & Plintra coss. Magno post adparatu Honorio tricennialia celebrauit: que uouerat pro imperio liberando. Rursus Scotorum & Pictorum copiam e Britannia ab legionibus nostris pelluntur: & in Hispania res pro uoto successerunt. Post obitum Constantii Placidia cum filiis Valentiniano & Honoria iussu Augusti pelluntur: & ab Theodosio Arcadii filio: qui orienti præerat: hospitaliter excipiuntur. Post Paulo

LIBER SECVNDVS

Honorium Febris inuasit: quæ decessit: rebus gerendis
 dissimilis patri. Nā qui eius acta recensent in quibusdā
 magni Constantini. F. Constantium imitatū fuisse repe/
 riunt. Imperauit An. XXXI. cum patre. II. cum fra/
 tre. XIII. cū fratris filio. XVI. Theodosius Iunior au/
 dita patruī morte Valentinianum Cæsarem fecit: & cū
 matre Romam misit. Aduentus satis oportunos fuit.
 Nam Ioannem factione Castini Imperatorem factum:
 & Aphricā sibi uindicantē nouus princeps oppressit.
 Theodosius Cōstantinopoli uicenalīa ædificauit. XVI.
 & Festo col. Gensericus rex Vandalorum aduersus a
 Bonifacio: qui de Aphrica tenenda desperauerat post
 multorum cædem Carthaginem occupauit. Ad Aquī/
 lonem Belba & Attila fratres Vnorum reges Illicū:
 & Thraciam populationibus infestando Thermopy/
 las usq; occupauerunt. Omnia Theodosius magna glo/
 ria tutatus est: & uictor uota tricenalīa ædificauit. Sic erat
 imminentibus periculis cōsuetudo: ut Iudi uouerentur
 quod triūphalia monimēta ex marmure: ære: argento:
 auro: & indicant & testant. Sub ea figura uotis. XX:
 uotis. XXX. Hoc est uicenalibus & tricenalibus: quod
 etiam indicat Annos Imperii.

VALENTINIANVS In quo magna & non uana
 spes adserendi occidentis erat adclamatione totius Ita/
 liæ Augustus ab Augusto adpellatus est. Aetius du/
 ctor Gothos in Gallia uicit: Burgundionū regem adffi/
 xit. Sed in Aphrica fortuna nobis obfuit. Vandali sub
 Genserico Carthaginē ædificauerunt: nec contenti

LIBER SECVNDVS

contenti Siciliam inuadunt: Theodosius frustra mouit
 arma. Quoniam pro Barbaris uictoria stabat. Qui in
 Brittannia erant cum Scotorum & Pictorum rapinas
 & impetus ferre non possent, Anglorum regem Verti/
 gomarum ad opem ferendam poposcerunt. Secus eue/
 nit: Angli insulam suæ dicionis fecere. Sunt etiam hii
 Saxonum Germanorum populi feroces atq; pugna/
 ces: qui adhuc cum Scotis interiectis limitibus impe/
 rant. Valentinianus Constantinopolim concessit: fi/
 liam principis uxorem adæpit: post nuptias Italiam
 repetiit. Mira res aliquot annis quieuit oriens: existi/
 mo ut uires resumeret: & fortius insurgeret. Theodo/
 sius uelut longo imperii potentatu adfluctus impera/
 uit. n. annos. XLVIII. Febre solutus est: Attila toto po/
 titus Septentrione orbis imperio inhians Gothos: qui
 in Gallia erant: socios adcersit: Aetius hæc longe ante
 præuides missis legatis Theodoricum regem certo sæ/
 dere Romanis coniunxit. Conueniunt ducum copiar
 in Gallia. Hinc nostri cum auxiliaribus: illinc Vni/
 Gepydæ: Sarmathæ: Scythæ: Sueui: Quadi: Heruli:
 Vgri: fauentibus etiam regulis quibusdam pugnatum
 est a mane ad uesperam utrinq; acerrime. Nusquã cum
 maiore hostium numero congressi sumus: nusquã ma/
 ior cædes obstinatione animorum. Nam pugnae con/
 tra Xerses: & Persarum cõtra Aegyptios fide carent.
 Prælium nox diremit. Ceciderunt supra. CC. milia for/
 tissimorum hominum. Nemo loco cessit: uulnera ad/
 uerso pectore infixa. Nemo iudicium ferre potuit qui

LIBER SECVNDVS

cadauera inspexit: utra pars ardētius pugnauerit. Age-
 batur enim de toto imperio: Barbari tam diu regnasse
 Romanos egre ferebant. Ro. illos toriens impulsos ac
 uictos insultare non patiebantur. Riuulus qui prope
 erat humano sanguine auctus rapidissimi torrentis in-
 star effluxit. Sed quāuis superiores fuimus: non parua
 iactura fuit Theodorici cædes: quam eius filius Toris-
 mundus capite Attilæ rependisset: ni Aetius cōsuluis-
 set ei expedire paternum regnum defendere: ueritus ne
 profligato Attila impetum in nos conuerteret: sed per-
 nitiosum fuit consilium. Attila enim reparatis in Pan-
 nonia uiribus seuiore animo inuasit Italiam: plærasq;
 urbes diripuit. Istriæ: Venetiæq; & Togatæ Galliæ ac
 Insubrium. Ad eum Leo Ponti. Maxi. legatus uenit
 salutem Italiæ perorans impetrauit. Reuersus in Pan-
 noniam Attila dum in nouis nuptiis nimis uino indul-
 get: & quieti se dedisset: ferocius stercendo mero reple-
 tum spiritū efflauit. Vicio laborauit Bonosus impera-
 tor: qui cognium uini epotabat. Qua re cum pepēdit
 nō hominem pependisse sed Amphoram in prouerbio
 fuit. Veteres Græci Heroes ut plenius ingurgitarent.
 Quod hinc existimabant lætitiā fore magnis corni-
 bus epotabāt. Vnde scribit Atheneus cornutum pingi-
 bacchum: satiusq; est quod sapientes uiri monent uino
 abstinendum: quod immoderate sumptum proueneno
 est. Aetius: uel maximi figmentis: uel iussu principis:
 qui illius successus metuebat: occisus est: qua de re non
 longe post Romæ in Cāpo Martio Trāstyła & Ocry

LIBER SECVNDVS

Ia milites Acetii ipsum imperatorē confoderunt: con/ filio ut ferunt Maximi. Qm̄ statim adripuit imperiū: qui tertio post mense a Populo Romano membratim cæsus. **EVDOXA.** Valentiniani uxor in ulctio/ nem cædis uiri Gensericum ex Aphrica adcersunt: ille magno cum exercitu nauigauit: urbē ingressus a rapi/ nis nō temperauit: ut cuiq; Libitum est præda abacta: abducta & Eudoxa cū duabus filiis: quæ altera Tra/ simūdo Genserici filio nupsit. At milites auidi prædæ in Campaniam inrumpunt. Capuam euertunt: urbis alias diripiunt: honusti præda Lybiam repetunt.

FL. VALERIVS. MARCIANVS.

DVM Hæc in occidente aguntur orienti præficitur Marcianus fauente ad imperium pulcheria Arcadii fi/ lia: cuius cōsilia nō dum patefacta Populo Theodosii: morte id factum est: Marcianus hūmili genere natus prima stipendia meruit in Lycia: cum egrotaret hospi/ talitate usus cuiusdam Tatiani & Iulii: Germani erāt: Postquā conualuit animo recreando uenatum exiere: fastiditi ardore solis sub arbuscula quieuerunt. Tati/ nus prior excitatus conspexit Aquilā supra caput Mar/ ciani in aere pendere: quæ pansis alis solis radios arce/ bat. Ille fratrem ut uideret excitauit: ubi somnus abiit: militi quæ uiderant aperuerūt: regnum ex eo portendi nunctiantes. Igitur abeuntem uiatico. CC. Argenteorū p̄secuti sunt: hoc idem prodigiū ei cōtiguit sub Aspare

LIBER SECVNDVS

contra Vandalos militaret: captus cum cæteris capti-
 uis quiescebat. Res cupidus eos recensendi uidit Aquilam
 supra caput illius: per eiusmodi imaginem abire iussit: & si
 quando eueniret sædus cum Vandalis iniret orauit: Seu
 Aquila seu Vultur regnum portendit. Taliū prodigiorū plenæ
 sunt historiæ. Pulcheria in eligendo cesare princeps Senis
 Marciani capiti diadema imposuit: & quāuis satis cognitus
 ordinibus erat: boni ac probati mores eum principatu dignū
 fecerunt. Ideo magis expedit eligere quā ex hereditate mereri
 principē: Nouus imperator statim pro Tatiano & fratre misit
 illum Constantinopoli. Hunc Iluricis præfecit: cū Vandalis
 sædus percussit. Arma nunquā nisi prouocatus mouit. Qui
 uictis amator Quietū orientem habuit. Dicere solebat donec
 liceret in pace uiuere non decere principem sumere arma.
 Romæ Populus Romanus cum toto Senatu Auitum Patricium
 imperatorem legit: sed nō diu uixit. Marcianus cum præfuis-
 set Paulo amplius Anno .VI. naturæ concessit: ut quidam
 tradunt: conspiratione Asparis. Qua de causa post creationem
 noui principis cum filius Asparis: Qua de causa. Ardaburius
 Cæsar esset a Leonte pronuntiatus: populus patrem interfecit
 cum filio.

FL. VAL. LEON. PRIMVS:

Factione & suffragiis Asparis Leon dicitur Imperator &
 Augustus adpellatus: qui post cædē Ardaburii Cæsaris
 nepotem ex filia Zenonis filium Leontem Cæsarem fecit.
 Quidam filium scribunt. Aspar. n. ita con-

LIBER SECVNDVS

uenerat cum Leonte: ut factus imperator. Ardaburium
 eius filium adoptaret. Quod Leon obseruauit: popu-
 lus ubi hæc nouit Ardaburium cum patre interemit:
 Anthemium Patricium Cæsarem pronuntiauit: Ro-
 mæq; misit: eiq; imperium occidentis tradidit. Quod
 Maiorianus mortuo auito sibi uindicauerat. Is quarto
 anno necatus Dagalaipho & Seueriano cos. Sed Ra-
 uennæ Seuerus imperiū adripuit. Qui superato Bior-
 go rege Alanorum Lauream meruit. III. Anno occu-
 buit. Quidam tradunt Anthemium factum impera-
 torem post mortem Seueri. Vt cũq; res conuenit: nam
 ante Marcianum res cepta est: Anthemius cum genero
 suo Rhicimere a Gothis oriundo diu certauit: & cum
 utriusq; copiæ paratæ essent: & per factiones diuisa ur-
 bs & Italia esset: Leon e Constantinopoli Olymbrium
 misit purpura indutum: qui uiuenti Anthemio regnū
 auferret: res non ita successit. Quoniam Rhicimer ad
 Aelium pontem: superatis auxiliariis Gallis: cum Bli-
 mere Anthemium gladio transfodit. Ciuum Ro. bo-
 na data sunt prædæ: exhaustisset etiam uiscera ni Cilia-
 cus dolor hominem extinxisset. Olymbrius sine con-
 trouersia succedens. VII. post mense decessit. Iam Basi-
 liscus Gensericum redeuntem in Italiam prælio uice-
 rat: Rauennæ exercitus Glicerium imperatorem salu-
 tat. Et a nepote: sic erat illi nomen: Sororis filio regno
 pellitur. Interea Basiliscus Zenonis: qui postea impe-
 rauit: gener ingenti gloria uictor magni nominis fuit.
 Nepos ab Oreste pulsus Salonis: nomen uillæ in agro

LIBER SECVNDVS

Romano: cæsus est: Oresten Odoacer Gothorū rex su-
 perauit: & Placentiæ misit: iussit interfici: & Oreste fi-
 liū Augustulū iam Romæ imperantē exilio dānauit.
 Exulauit in Lucullano Campaniæ. Scribunt alii hunc
 ne caperetur a Gothis spōte imperium reliquisse: in eo
 sanctissimū Augustorum cognomen memoratur. Et
 si Iustinianus postea iura uindicauit neminē purpura
 & diademate insignitū: ipse & alii qui secuti sunt prin-
 cipes occidēti præfecerūt. Gothi ab Augustulo ad Iu-
 stinianum regnum tenuere. Mirares: ne quod integrū
 maneret defecit cognomen Augustorum in uno cōsu-
 le Basilio: cum consulatus antea duos fuisset. Quod
 scilicet fore portēdit urbis Ro. excidiū. Hæc sunt Tite
 Arunti quæ tu ante aliquot sæcula prædixisti ex Ro-
 muli Vulturibus: utrum confusus fuisset numerus ne-
 quis tutelam uinciēdo iacturam peroraret. Matheleos
 peritus homo inuenit rem sacerdotū uicio turbatam:
 nec clauī in pariete Mineruæ tā liquido constitere: nec
 annales sub titulo consulum tenere numerū potuerūt.
 Odoacer igitur Tyrānus Romæ in tota Italia. XIII.
 regn. An. cogitauit de urbe transferēda: & noua Colo-
 nia deducenda: ut ab suo noīe urbē adpellaret Odoa-
 criam. Primus exterarū nationum quietus per. X. An.
 possessor. Postea infelicem regno ac uitæ finē dedit. At
 Leon i oriēte. XVI. præfuit An. Leon secundus præfuit
 annū: uterq; morē nō belli studiosus. Eodem anno quo
 Roma capta est Equestris Theodosii magni statua po-
 sita in foro Tauri supra coclidē columnā spōte cōruit.

LIBER SECVNDVS

FL. VAL. ZENON.

ZENONEM Leon secundus sua manu coronauit. Fuit Zenon ex Isauris Ciliciæ humilib⁹ parētibus natus: humili & incognita uilla: non minus uultu q̄ moribus deformis: imperauit nō ut Augustus: sed ut Tyrannus: sub eo Ilus: quid nō audet fortuna e sua gente mutilatus auribus: una cum Leontio: in oriēte ciuilem motum fecere, Theodoricus rex Ostrothorum mire a Zenone diligebatur: ab eo factus cos. conlega Venāti impetrauit ab Augusto Italiā si Odoacrē supasset. Cui Zenon adensus est: comendauitq; ei urbē Romā populūq; Ro. Theodoricus cum exercitu per Iluricos Italiam petiit: occurrentē Odoacrem prælio uicit: & fugauit. Fugiens intra menia urbis non admissus ciuissime Rauennam contendit: triennium ibi obsessus: tandem captus in cæna iussu uictoris crudeliter excarnificatus uictor ingenti lætitia ac palusu ab obuiosenuo populoq; Romano exceptus plurimumq; dilectus quod gratuita liberalitate caritatem annone fugauit: hoc scilicet imperii conseruandi salubre fomētum: multaq; ædificia urbis instaurauit: & si ab sanguine quorūdam senatorū abstinuisset: nemo fuisset Theodorico adceptor. Anno. II. Zenonis imperii Basiliscus a sorore: quæ Augusta erat: quia imperator aberat: in regali solio positus. M. filium Cæsarem fecit: rediens e Syria Zenon ius suum repetens in Capadocia Basiliscum cum filio relegauit: qui Lemnis: nomen oppidi est: fame consumpti sunt. Præfuit Zenon An. XVII.

LIBER SECVNDVS
FL. VAL. ANASTASIVS.

Anastasius Diocorus magno cōsensu princeps electus
statim donatium militibus dedit: legatos Indogæ cum
muneribus uenientes placidissime audiuit: a mari ad
Zelybriam longum murū duxit: ne incursiones My/
sorum Bulgarorum & Scytharum cum fierent obesse
possent. Statuam Aeneā equestrem in auratam sui no/
minis ac tituli supra columnam fori tauri posuit. Lau/
dabilius si illam Theodosii magni restituisset. Atheno/
dorus Tiramnus in Cilicia penas luit: cuius caput Isau/
ricus miles ueruto adfixum ante portas Tarsi tulit: ibi
q̄: relictū aruit. Priscus Antiochiæ quæ est ciliciæ lon/
ginum Selymantheū cæpit: & uinctū catenis ad Ana/
stasium misit. Cuius iussu Niceæ Bithynniæ tãq̄ fera
dilaniatus est: & Vnni non contenti Armenorū spoliis
Capadociam uastauerunt: & usq̄ Licaoniam urbes di/
riperūt. Ad Aquilonē uero Vitalianus magister mi/
litiæ grauē fecit motum: & ut quiesceret nongenta pon/
do auri ab imperatore adcæpit: Getæ Macedoniam
Thessaliā Epirum diripuerūt: multos fecere captiuos:
pro quibus redimendis cū aurum misisset Anastasius:
& non sufficeret hostium uotis: Barbari captiuos: aut
in domibus suffocarūt: aut pro menibus in conspectu
multitudinis trucidarunt. Anastasius: ut credibile est:
malo genio actus in diuinis præcepit non trinitatem:
sed quaternitatem adorandam esse: huic ciuiles motus
adeo creuere: ut nisi simulasset se mutasse mentem im/
perio priuatus dedisset pænas: sed cælestem iram quis

LIBER SECVNDVS

uitat: ictus fulmine occidit. Marcellinus tamen tradit
eū natū supra An. LXXX. subita morte occubuisse:
Imp. An. XXIII. Mensis. II. D. XXIX.

FL. VAL. IVSTINVS

IVSTINVS Thrax sine imaginibus: sine Tribu.
utroq; parente ignobilis: a teneris annis suum custos:
deinde boum: post lignarii cuiusdam minister: natus
annos. XVI. militare cepit: manu promptus: & doctus
hostem ferire sortem mutauit: princeps ordinis fuit: &
hinc promotus comes factus est. Mortuo Anastasio ad
eum Amantius Spado libertus superioris Aug. ditissi-
mus uenit: magnam uim pecuniarum secum ferens:
orauitq; ut in toto exercitu ductoribus & militibus par-
tiretur: & ipse adiceret quātum uellet: promitteret do-
natiuum per singula capita: & longe maius q̄ priores
fecerunt: si Theocritianum imperatorem legisent: pe-
cunia satis integre soluta est: non ad uotum Amantii:
sed Iustini: qui pro se suffragia caute emit. Itaq; cum
princeps eligeretur nemine discrepante Iustinus pro-
nuntiatus est: quem curuli adceptum sella diademate
ornatum adorauerunt omnes: Amantius & Theocri-
tianus & Andreas minister a cubiculo insidias princi-
pi parauerūt. Ea de causa e medio sublati sunt. In oc-
cidente Theodoricus. XXX. milia Gallorum praelio
cecidit. Ioannem Pont. Max. Romæ carcere consum-
psit. Inde subita morte occubuit: regnumq; Atalarico
ex filia nepoti tradidit: in oriente Iustinus sororis suæ fi-
lium Iustinianum consulem fecit cum Valerio conle-

LIBER SECVNDVS

ga: qui consulatus contra legem Marciani adeo infir-
gnis fuit ludis atq; muneribus: ut facile priores supera-
uerit. XX. Leones iubatos & .XXX. Pardos exhibuit:
aliasq; innumerabiles feras. Item gladiatores & scænas
Circensescq; & magna aurigarum premia: in quibus ul-
ma tantū mappa a populo propter factiones denegata
est. Anno impii eius nono. Kal. Aprilis. Iustinianū ado-
ptauit consortē imperii fecit: quarto post mēse decessit.
Imperauit An. VIII. Meñs. II. Mauortio consule.

FL. VAL. IVSTINIANVS.

IVSTINIANVS reparādo impio animū admouit.
Persas: qui trāsgressis limitib; Mesopotamiā Celestyriā
Syriāq; prædati sunt; Belisari; legat; ab Augusto mis-
sus prælio fudit fugauitq;. Trās Euphraten abire coe-
git. Vēteres firmavit limites. Iura impii toto oriētī ad-
seruit. Cū uictoria redeuntē & aureo curru triūphantē
Iustinianus magna lætitia excepit. Idēq; dux triūpho
in signis: & reb; gestis clarus: recuperata Africa: Geli-
merē Vandaloz; regē uinctū catenis Cōstantinopolim
misit. Carthaginē Firmius q̄ antea restituit. Triūphus
maior ac prætiosior Persico fuit præferebant puluina
ria ornata auro ac gemmis. Signa militaria: Tapetes:
Mensæ: Pocula: Vestes prætiosæ: pepla: regiaq; hæc
suppellex distincta auro: lapillis: & margaritis. VII. ma-
gna uasa plena auro: & uasa quædam e gemis. Quid
gratius præberi oculis potuit: q̄ captiuū intueri regem:
cum uxore: & regia familia: cum ad cōspectum impe-
ratoris uentum est: iussusq; est rex adorare principem:

LIBER SECVNDVS

ferunt eum pleno ore semp risisse. Existimabant ingēti dolore p̄cussum mēte captū esse: illūq; dixisse se ridere fortunæ humanæ uicissitudines; ut q̄ modo rex fuisset iam seruiret: eadem sententia fuisse Aimilii Paulli memoratur. Cum post captum Persen Macedoniæ regem de mutabilitate fortunæ: non sine lachrimis: differuisset: consul factus Belisarius: quæ dignitas prima post imperatorē erat: e Sicilia in Aphricam rediit: rebellantes compressit. Solonioni præsidi partem inuictarum copiarum reliquit. At uero in Italia Atalarico defuncto: qui regn̄. An. III. Successit Theudatus: qui cū suspectus esset: in loco: qui dicitur Quinctus: tumultu militari occisus est. Opinio fuit Vitigitē: qui statim regnū adcepit: auctore cædis fuisse. Vilisarius cū uictore exercitu iussu principis in Italiā nauigauit: Neapolim resistentē ui cepit: sæuitūq; est sine sexus ætatis & sacerdotii discrimine. Romā cū uenisset pauidi Gothi Rauēnā p̄fugerūt: Vitigitis coadunatis innumerabilibus copiis Romā cōtēdit: obsidet: nihil cū p̄ficeret suburbana oīa incēdit. Ita Belisario acriter defendēte urbs nō capta ē. Post annū uitigitis re infecta Rauēnā reuersus. Deinde qd̄ uix credibile esset Belisari⁹: cū parua manu: cū tāta multitudine cōfligit: p̄fligatoq; hoste Vitigitē sugauit. Captus a Ioāne magistro militiæ Romam ductus est: & inde a Belisario Constantinopolim. Iustinianus regii nominis memor ne sine dignitate uiueret Persico limiti in ripa Euphratis hominem præposuit. Vbi sequentibus annis diem obiit: dum hæc in Italia geruntur.

LIBER SECVNDVS.

Gothi in Aphrica duce Gundoricho rebellarūt, Belisarius rem sedauit cælo auctore: qui dux erat. Gothi Cumpadani Hildebrandū regem creant. Cui post paulo interfecto substituitur Vatrius: qui uix annum præfuit & cæsus est: eius locum adsentientib⁹ copiis adcepit. Badula cognominatus Totila: quo ductore Gothi populationibus & incendiis totam Italiam infestam reddiderunt. Aueratium Pont. Ausinatū legatum ad imperatorem misere ut eis liceret urbem & Italiam tenere: quemadmodum maiores eorum tenuerāt. Quibus respondit Iustinianus res Italicas commisisse Belisario & Ioanni: cum illis agerent: Gothi intellexerunt sibi armis decernendum fore. Itaq; sine spe uenix ac pacis omnia rapinis cædibus incendiis ruinis: antequam Belisarius rediret: ingenti miseratione sedarūt. Urbem Ro. proditione Isaurici militis. XVI. Kal. Ian. porta Celimontana ingressi imperio potiti sunt: nec eo contenti bona diripiunt. Mænia bona ex parte solo equat: domos aliquot igni absumunt: Incolas omnis cuiusq; gradus atq; ordinis rex potissimū Totila ab urbe abire præcepit: ducturus alio in loco Coloniam. Multitudo omnis in propinquas urbes se recæpit: sine abitorib⁹ urbs relicta est: mansitq; in ea solitudine amplius. XL. dieb⁹. Hæc sunt tua monimenta parēs Romule. Hæc est illa æterna urbs terrarum dea gētiumq; Roma. Cui par est nihil & nihil secundum: quæ undiq; uicto pene orbe aduectos triumphos recæpit. Cuius imperiū occidētis oceano: & Transygritanis regnis terminatum.

LIBER SECVNDVS

Tu ne illa Roma ad quam quot sunt sub cælo gentes
conuenire ius erat: quæ innumerabiles colonias emi-
sisti. Sed iam ciuili intestinoq; odio eo lapsa es: ut ho-
norificentior habereris: si nomen tuum tantūmodo ex-
taret. Quoniã dissentione partium: & adsidua uasta-
tione Romani agri. Ita a tuis præsertim dilaniata es: ut
exactam uetere pómèrio mutilatamq; in Campo uix
consistentem nostra ætas: non sine lachrymis: cospiciat.
Auget præterea dolorem q; qui præsumt licet uelint ad
iumentum tamen ferre non possunt. Interea Belisarius
morbo liberatus silentio & ruinæ Squalidam urbem:
& graui dolore depasti incendii fetidam: ingressus est.
Ferunt incendium surgentibus flâmis. XIII. dies emi-
cuisse. Dux cautus mænia raptim reparauit: linguis
& ruinis ciues redire iussit: quorum maior pars etiam
non uocata reuerfa est. Sed non omnia ædificia in ci-
neres ierant: quæ magno redeuntibus adiuuētō fuere.
Verumtamen regiones tres: porta Capena: Piscina pu-
blica: & Auentinus adeo consumpsit: ut neq; tunc: neq;
postea restitui potuerint: Totila adæpto huius rei nūn-
tatio cum infesto exercitu ad euertendam urbem rediit.
Sed repulsus Aimiliam petiit. Et si Belisarius persecu-
tus esset Gothicæ uictorie laudem Narseti ademisset:
Belisariū a rebus Italicis fama belli Gallici reuocauit.
Germanus Patricius Augusti patruelis contra Gothos
missus in Iluria morbo occubuit. Itaq; Italicæ expedi-
tioni præficitur. Narses in Aphrica Artabanes Stozã
Tyrannū prælio uicit ac cepit: dumq; cisalpinæ Gal-

LIBER SECVNDVS

liæ Totilas auxiliū præstat a Longobardis occisus est. Deinde Gothi audito Narsetis aduētū obsides Romanos: quos & secum habebāt ad unū interfecere omnes: Narsetes deinde cū Gothis magno prælio cōfligit: & felici usus uictoria oēs pene deleuit: etiā rex ipse ne superstes dedecori eēt gladio pugnādo trāssixus una interiit ob uictoriā ludī editi: & in Circensibus ex factione Prasinorū & Venetorū tanta seditio ex certamine orta est: ut magnā fecerit cædem. Tale spectaculū aurigæ prebent & inanis spectantiū fauor nunq̄ quiescit: sic Rufi Albi Veneti & Prasini Mappas in circo querunt. Sed ultima fere semper in ambiguo est: sic pro uili pāno miserorum mortalium animi huc illuc distracti pendent. Princeps tandem adfectus morbo Iustinum ex filia nepotem Consortem imperii fecit: caputq; diadema te exornauit: fortunæq; fauentis signum in cubiculum illius transferri iussit: ingrauescente morbo non sanus mente decessit. Imperauit An. XXXVIII.

FL. VAL. IVSTINVS. II.

IVSTINVS Patre Ilurico matre Augusti filia a teneris annis: non ut nepos: sed uti filius in aula principis educatus: magno in honore habitus est: natura facili: & ad omnia desteriore ab initio principatus orāte Sophia eius uxore Aes alienū soluit: tāta liberalitate usus aīos ciuiū simul & militū cōiunctissimos habuit. Cum Persis solutis induciis pacē fecit. Narsetes post Gothicā uictoriā tenuit Italiā An. XVI. adculatus a quibusdā

LIBER SECVNDVS

seditiosis ciuibus apud Iustinum: quod nimis austerus ac senus in iudiciis esset: per litterā se expurgauit: Sophia ut hominem irrideret ad eum scripsit: ut ad pensa muliebri opus rediret. Eunuchus enim erat: ille indignatus sollicitauit Langobardos: qui in Pannonia erāt: quorū auxilio delendis Gothis usus fuerat: uti Italiam occuparent. Natio fuit Germanica: quæ ex Cimbrica Penninsula ad querendas sedes profecta erat: & nō statim cepit arma: fere triennio post cum uxoribus: & liberis: & omni suppellectile Italiam petierunt. Numerus fuit. CC. militū: sub rege Albuino subactam ac domitam Italiam in potentatus diuisere. Tenuerunt An. .CC. IIII. illo tempore Vgri Glacialis oceanī adcolæ querendo sedes Pannonias ingressi ibi cōmorati sunt: quam adhuc pacifice tenent: rebus bellicis ita clari: ut nulli ferocissimarū gentium edant. Iustinus cum grauius dolore pedum laboraret obiit. Tibernis: quē ante adoptauerat: ei successit.

TIBERIVS.

TIBERIO Pax erat cum Langobardis qui se paratos fore ad omnia principis mādata per legatos fuerāt polliciti: regem sibi creauerunt Cepen: qui cū a suorū sanguine etiā nō abstinere in insidias lapsus cædi meruit: quo cæso Langobardi. XXX. duces legeret: qui Italiā regerēt: quæ a Samnitib⁹ ad alpis præter urbē Romā & portū dicionis eorū erat. Tiberius in oriēte Persas sæpe pfligatos intra suos fines cōpulit: recepta Mesopotamia Langobardi: rupto cū impatore fædere: urbē Ro.

LIBER SECVNDVS

gravi obsidione premunt. Sed eos multitudo decedentium Hymbrium a manibus reppulit. Qui existimantes sacrū quodam uiolari magno silentio eo animo cōcesserunt amplius cum hostilibus armis non redituri. Secuta est Hymbres longa siccitas: & inde caritate annonæ laboratum est: Tiberius Mauriciū generū suū adoptauit. Tiberii felicitas multi nominis fuisset si res in occidentē ut in oriente ei successissent: Imperauit An. VII. Mauriciū generum suum. Consortem imperii fecit qui successit.

MAVRICIVS.

MAVRIGIVS gerendis rebus in initio felix Armenos & Persas per legatos fudit. Mœsia Scythas reppulit. In Italia Langobardos repressit: Deinde auspiciis Theodosii filii sui & Germani soceri uictos Vnnos Pannoniisq; exactos ad solitudines fugauit: & Chaganū adflixit illoꝝ ducem. Romanus quidā Patricius non abnuente Augusto cum Langobardis sæpius pugnauit: & uictor primus Italiæ exarcus factus est. Felix est qui uictoriam adsecutus temperare se didicerit. Romanus Græcis mundiciis nutritus ad delicias animum flexit: simulq; ad rapinas. Mauricius uero uetuit: cuius mēs: quia pax erat: cumulandis thesauris ad censa finem nō inueniebat. Ea de cā tenax factus stipendia aut rara aut nulla dabat. Factaq; contra eū conspiratio est ab exercitu: qui Sarmatico limiti præpositus erat, Cuius dux Phocas. Rumor ad Augustum peruenit: qui Philippi cum generū se adcersiri iubet: cui aperuit. Quomodo

LIBER SECVNDVS

per nocturnā getē bis terue admonit⁹erat uti cū tota fa-
 milia a phocate precaueret. Philippic⁹ admirās dixit se
 noscerē hoīem q̄ tale facin⁹nō auderet: cū nimis timidus
 eēt. Improb⁹ tñ pp̄ id inq̄t Maurici⁹ mibi cauēdū ē.
 Nā q̄ timidi sunt. Postq̄ scelera ineunt parcere nesciūt:
 & saui⁹ agūt. Cogitem⁹ igit̄ ne res eueniat tū Philippi-
 cus liberalitate opus est: ea sola milites eēt irati sedant:
 Maurici⁹ surdis aurib⁹ audiebat: aut cogitabat inferos
 pecunia placare ne adcipent admitterētq̄: aut ne priua-
 tus ut antea inter notarios lateret. Notarius. n. fuerat:
 & ob diligētia a Iustino præfect⁹ uigilū fact⁹. Inde Ti-
 berii gener: post Augustus: lōge auarius antea oīa nego-
 cia p̄cipis agebāt: ut opinor ob factor⁹ necessitatē: cū
 milites id āplius ferre nō possent: præserti q̄ cōtra ipetū
 Scythar⁹ positi erāt: loco sterili ac difficili & gelu horri-
 do: cōiurauere ī caput Maurici⁹. Sed cū ad opus uentū
 est Calcedonæ tota domus fere cū p̄cipe cæsa ē: q̄d ei
 nō cōrigisset si nō fraudasset milites stipēdio: si ut dece-
 bat uixisset. Ferūt. n. nihil eē ī eo q̄ impat avaritia dete-
 stabili⁹: fædū crimē ē & parēs oīum maloz: hīc rapinæ
 hīc cædes: hīc dñandi cupido ortū habuere. Hæc ī p̄ti-
 nacē cætera uis: itegrū ac sanctū milites armauit: cōtra
 liberalitas Alexādro magno imperiū ppagauit. Utinā
 Maurici⁹ aut Iustinū aut socerū tuū imitari didicisses:
 ab illo Iustino æs alienū p̄solutū ē. Hic Tiberi⁹ cū uxorē
 Anastasia placido certamie idigētib⁹ largas opes dedit
 Sed tu uēti facto cōcederes Thesauris inhiādo
 gladio iugulū præbuiisti: impauit Maurici⁹ An. XX.

LIBER SECVNDVS
PHOGAS.

Phocas ab scelerato exercitu cui⁹ dux erat ipator lect⁹
est: q̄ pene Mauricii oblit⁹ nec tāta cæde edoctus auarissime tributa exigēda mādauit: tenaci⁹ priore aux̄ seruās: secreto cū suis aulicis Persico more oīa disponēs & hi legatos audiebāt: iudicia pēdebāt: magistratus dabāt: quo ī eo q̄ impat miser⁹ & deteri⁹ nihil est. Palatini. n. fumi grauiter ledere solēt. Gratiores apud eū erāt q̄ inexplibili rapacitate populos uexabāt. Stipēdia nūq̄ negauit: q̄ tñ parcissime dabat. Vnū porro sāxit qđ laudē meruit: hoc ē urbē Romā toti⁹ salutaris uitæ caput eē. Cū antea pp sedē p̄cipis Cōstātinopolis h̄ret. Desidia & ignauia impatoris Romanorū hostes potētiores facti occidētis diocesi Germanias cū insulis: Gallias: Hispanias & bonā qtē Italiæ Pānoniasq̄ & Meliā abstulerāt: & magnā ptē Aphricæ. Oriētis uero Iberos: Armenias Arabas & hīc Dardanos & Mediterranea Macedoniæ & Thraciæ: Chagan⁹ Thrax Vnnoꝝ rex mō huc mō il luc undiq̄ discurrebat: Mesopotamiā Assyriā Persæ occupauerūt: Aegyptū Saraceni uastauerāt: p̄ dedecus nræ uires adeo defecerāt p̄ luxū ac libidinē: ut imperiū Ro. solo tñ noīe cōstaret. Res. n. p. uindices nō hēbat: magnā spem in initio præbuit de se Phocas: qđ hō militaris: sed oēs sefellit opio. Itaq̄ ex omni pte reges soluti metu irruiebāt: eoq̄ uentū ē ut aut nomē impiū deleret: aut Phocas occūberet. Erat adceptus impatori Priscus Patrici⁹ genere Heraclonæ: hui⁹ fili⁹ Heracli⁹ pro prætore Aphricā admīstrabat. Hii tres de impatore occidē

LIBER SECVNDVS

do cōiurationē inierunt. Heraclonas q̄a magister mili-
tia erat i Thracia uelut defensur̄ regionē: & ppulsurus
Barbaros exercitū coegit. Heracli⁹ ex Aphrica Cōstāri
nopolim uenerat: ne p̄ defectiōis suspitionē faceret. Cō
ueniūt statuto tpe: sit de industria tumultus: dū milites
Prætoriani adcurrūt cōiurati p̄cipē obrūcāt. Milites
primū Heracliū Imp. Cæs. Aug. p̄nūtiāt. Populus de
inde & Senatus ingenti adclamatione pbauit.

HERACLIVS.

Heraclii Sergi⁹ Cōstātinopolitan⁹ P̄t. caput diadema
te cinxit. Eadēq̄ die Fabiā Eudociā duxit uxore: simul
q̄ & sacratissimæ coronæ & nuptiar̄ p̄pa celebrata ē:
totū oriētē uastauerāt Persæ: & legiōes sæpi⁹ reparatas
sæpi⁹ deleuerāt. Hic Scythæ & Auari Europā diripu-
erāt: & Romanos milites interfecerāt: paucissimi in tot
cædib⁹ superant: ex hiis q̄ militauerāt sub Mauricio &
Phocate: uix crediderim qd' qdā scribūt duos tm̄ super
fuisse. Ambigu⁹ erat Heraclius Europā ne an Aphricā
uindicaret. Crispū Capadociæ præfecit: Fædus cū Cha-
gano añ lōgū murū Anastasii pcussit: cū Langobardis
iduciæ nō dū exierāt: Aphricā firma præsidia tuebāt.
Itaq̄ tota mole ad orientē liberādū cōuersus est: priusq̄
bellū gereret legatos eis misit ad Cosroen: ut a uastatōe
urbū & Romanor̄ cæde cessaret: utq̄ iā satur hūano
sanguine rediret i Persida: dein frustra orauit inducias:
ille cū aius oīa pdēdi erat bis legatos cōtēpsit: tādē spre-
tis cōditionib⁹ pacis supbe & cōtumeliose r̄ndit: se nūq̄
cum Romanis geturū nisi postposita & abnegata Iesu

LIBER SECVNDVS

Nazarení crucifixi relligiõe. Mitrá hoc est solé: q̄ uni/
 cus ē de⁹: adorarēt. Impator indignat⁹ desp̄ata pace ex/
 peditionē: quā cepat: parauit. Ac rē delectū undiq̄ hñi
 iussit. Nouas legiões scripsit. Nam ueteres occiderāt: &
 priusq̄ ad bellū duceret exercuit: ut solet de Tyronib⁹
 fieri: ad liberādū oriētē p̄git. Cosroes fact⁹ de bello cer/
 tior Palestinā Iudeāq̄ diripuit: Hierosolymas post lon/
 gā christianorū occidionē: exhaustis oib⁹: & oī suppelle/
 ctile: cōsūpsit. Lignū salutiferæ crucis una cū sanctissi/
 mo urbis episcopo ī auita regna ferri iussit. Ostanē Sa/
 trapā cū ualido exercitu cōtra ueniētē Heracliū misit.
 Res primū leuib⁹ præliis tētata ē: dein totis uirib⁹ pu/
 gnatū ē Persæ uicti terga dedere. Cæsa sūt hostiū supra
 .xxx. milia. Ostanes fugit. Saraces & Sarabasses du/
 ces cecidere: nec tāta cæde uicti sumus: iāq̄ itere ac ter/
 tio uictores deleto ac cæso supplemēto lōge maiore cū
 duce Saie & Razetene ī uiscera p̄sidis supato Tygride
 penetrauim⁹. Sæuitūq̄ ē: n̄ mō ī hoies ueꝝ ī urbiū dire/
 ptiões. Nec tēpatū ē a p̄fanis hostiū tēplis: q̄ strage n̄ra
 uulnera recōp̄sauim⁹. Sc̄do & tertio prælio celesti au/
 xilio usi uictoriā adsecuti sumus. Sed tertio ille cōgres/
 sus cæsis multis milib⁹ finē bello p̄sico fecit. Cosroes de/
 spat̄is reb⁹ Cthesiphōtē aufugit: ubi a Siroe filio īterfe/
 ctus est: q̄ p̄ Medarse filio alteri: sed natu minori re/
 gnū tradiderat. Quare & hic cecidit uxoresq̄ negocio
 p̄fecto Siroes ablatas opes q̄s reppit captiuosq̄ Ro. &
 lignum uitæ restituit Heraclio: & prim⁹ ipse de morte
 p̄ris ac fratris scripsit ad p̄cipē: paxq̄ ei data ē: hiis cōdi/

LIBER SECVNDVS

tiōib⁹: ut limes p̄lici ac Ro. imp̄ii Tigris eēt: atq; Persæ
 Mesopotamiā nō adtentarent: tertiæ pugnæ dies fastis
 Ro. adscript⁹ adhuc magnæ ueneratiōis ē exercit⁹ ui/
 etoz⁹ & laureat⁹ honust⁹ ferculis atq; tropeis magna læ
 titia & iḡēti gloria Cōstātinopolim redit. Dux purpura
 tus aureo iuect⁹ curru nō laureā manu sed lignū crucis
 tenēs se lætātib⁹ populis spectādū præbuit. Gratū & sa
 lutiferū spectaculū occurrētib⁹ sacerdotib⁹ regio orna
 tu insignib⁹: p̄opaq; admirabili preeūte p̄ōtifice ī sacra
 tissimo tēplo positū ē: maior hic certe triūph⁹ q̄ de ge
 limere uictō & Afrīca recupata hītus ē. Impauit He
 raclius An. xxxi. ferūt Hidropīsi occubuisse. Alii scri
 būt nono cladis genere testiū folliculo sursum uerso: si
 mul cū uirili mēbro: & semp̄ tento: adeo ut quotiēs me
 ieret: nisi tabula Umbilico admota phibēte: uultū locio
 sparsisset: existimāt ob inlicitas nuptias id accidisse. La
 plus ēt fert̄ ī heresim monotelitar⁹. **MAGMED.**
 Hui⁹ tpe pdisse ī lucē Magmed memoriæ pditū ē: ob
 scuris genitū ī Arabia parētib⁹: captūq; ab scenitis: nu
 midaz⁹: more uiuūt: & mox uēditū: Abdimoneples Is
 maelitici gñis emit locuplex mercator: q̄ n̄ ut seruū sed
 libez⁹ loco educauit: forma puez⁹ cōciliabat: cū adole
 uisset mercimoniis præposuit: q̄ dexteritate ingenii cū
 ualeret cōmertio usus christianoz⁹ iudeoz⁹q; & alioz⁹: &
 lucro augēdo diligēs: primū dño gratus: inde ī notitiā
 pluri⁹: uenit. Erat tū ī Arabia Sergi⁹ mōach⁹. Eo. n.
 e byzantio fugerat scelestæ opionis penas metuēs: inq;
 domū abdimoneplis cōsuetudie diuertebat: Magmedi

LIBER SECVNDVS

plurimū fauens: nactusq; iuuenis facilitatē atq; prom-
 ptitudinē in diuersa haud difficulter deduxit. Interea
 Herus morit' sine liberis: uxor uidua dum uix quære-
 ret: & esset quinquagenaria: domiq; haberet ualidū annis
 inuenē: domesticis nuptiis usa traditur: Sergio: uti ego
 existimo: psuadente. Iuuenis magicæ uanitatis nō ex-
 pers: potēs pollēsq; carmine: intra paucos dies mulie-
 bri menti mirū de se studiū imiscuit: adeo ut illa nimio
 ardore deperiret. Cōripiebat' Magmed comitali mor-
 bo qd' ubi uxor aiaduertit egreferens rogauit: quid nā
 rei esset. Tum ille monitis Sergii desine mirari inquit:
 morbus abest. Sed cōspectū cælestis nunctii ad me dei
 iussu ueniētis ferre cū nequeā mens & mēbra obstipe-
 scūt. Idemq; cōtingere oib' pphætis narrabat: se quoq;
 pphætā esse dictitans. Vana spe elusa femina fidē præ-
 stitit: & quē mō amabat obseruare simul & colere cœ-
 pit. In ea psuasione cum diē obisset heredē uix toto ut
 aiūt axe scripsit. Hiis opib' fret' palā de se loqbat': mul-
 ti adsentiebāt: presertim feminæ: iter q̄s antea gloriabū-
 da uxor nomē laudēsque mariti & cælestiū cōgressus dis-
 seminauerat. Siq; uero repugnarēt cogebāt' armis: bre-
 uiq; sermone & metu exercitū satis amplū coegit. Ne-
 gligētia Cæs. Augusti aiōs præbuit q̄ exiguis copiis pri-
 mos illos conat' effringere potuit. Neglect' ignis pau-
 latim augescens: cū fomes suppetit: absumit oīa. Desi-
 diaq; n̄orū p̄nitiosa tabes creuit: cui fomētum medica-
 manus adhibere nequeūt. Arabes primi defecere: p̄xi-
 mæ dein regiōes: ipsaq; iuadiē Syria: in q̄ ferax Dama-

LIBER SECVNDVS

scus ui expugnata uiuentis Phylarchi & tēplū & diui-
nos honores princeps inspexit. Pugnassee postea fert cū
Persis & ptē copiarū amisisse: rediisseq; ad suos Arabas
copiasq; suppleuisse Scenitis manu tū bello ualidissi-
ma & reb; gestis clara quæ indignata ob negata stipen-
dia: fraude q̄storū: & Romani ducis tenacitate: Mag-
medi hesit: & tūc defecisse puincias qdā scribūt. Scri-
ptor haud ignobilis q̄ paulo post illa tēpora fuit tradit
Magmed cū plarissq; adseclarū cohortib; Syriā intras-
se: & p̄ legatos petiisse ab Heraclio regiōes ad incolen-
dū: atq; impetrasse: & ingentē illū numerū: cū alimēta
deessent direptionib; agrorū uillarūq; & urbiū ques-
uisse: adiciūt post rapinas reuersum eū ad antiquas se-
des: apuissēq; leges: & fuisse legislatorē: tandē natū an-
nos. XL. ueneno interisse. Quod ad fines dominorū ad
quos hereditas spectabat parauisse ferūt: & clam cibis
inmiscuisse. Eo sublato Ismahelitica gens qd̄ ab duce
didicerat ferre palā deterrita nō est. Tota fere quæ an-
tea cæperat cessit Aphrica: sed oræ Mediterranei ma-
ris longe serius. Demū desidia Romanorū principum:
eo supstitio creuit ut magnitudine eius atq; armis per-
territus oriens & bona pars Europæ: non sine cladæ:
& nostra ignominia: descīuerit.

DE PROGENIE HERACLII.

Heraclius ex Fabia Eudocia uxore suscepit Epiphaniā
& Heraclium: qui Constantinus nouus adpellatus est:
quē ab ineunte ætate sacro diademate adornauit pater.
Defunctæ Fabiæ funus cū efferetur puella sorte quadā

LIBER SECVNDVS

spuit p fenestrā: cōtigiq; tetigisse elatū Cadauer: nulla
 facta mora cōprāhēsa & rogo Fabiæ posita uiua exu-
 sta. Duxit postea Martinā filiā fris: lata lege ut idē oi-
 bus liceret: ex qua genuit Heraclonā. Successit primū
 p̄ri Cōstātin⁹ nou⁹q; regnū a p̄re adcepit: nō malū fidei
 dogma: nō dū ānū ipetrās a nouerca ueneno sublat⁹ ē.
 Adripuit impiū Martina cum Heraclona: q; nat⁹ erat
 an. x. & hii cōspiratiōe senat⁹ ān biēniū capti & i exiliū
 Capadociā missi: mulieri linguā præcidunt: ne ofone q̄
 plurimum ualebat: populos cōmoueret: puero abscede-
 rūt nasum: ne decor aut grā i uultu miserationē facerēt
 Senat⁹ tunc sine militib⁹ p̄ricipē fecit: qđ raro cōtiguit:
 & ān & post tacitū Aug. electus ē Cōstas Cōstātini. F.
 genit⁹ ex Gregoria filia Nicete P̄ricii: & is fili⁹ Grego-
 riæ q; multū dilect⁹ ab Heraclio fuerat: magnisq; hono-
 rib⁹ funct⁹. Cōstas uero dū frustra i Lāgobardos ipetū
 facit i suos cōuertit irā: laminas argēteas: qb⁹ P̄ateon te-
 gebat: & alia qđā prætiosa relliqas hostiliū prædaz ab
 q; incēdior; substulit: & secū i Siciliā tulit. Dūq; ibi in
 balneis se lauat a ministris auctore Mazese iterfect⁹ ē:
 qui dū pace Cōstātinopoli fruiē mortē obiit: regnūq; p
 manus filio Iustino tradidit. In hoc defecit Heraclii p-
 genes. x. iperii āno deiectus solio a Leōtio P̄ricio exuli
 pōto adflētus calamitate occubuit: abscissis narib⁹: so-
 li Heraclio iter oēs principes Ro. q̄tū rez gestaz moni-
 mēta docēt stirpis suæ apud inferos sextū legere Augu-
 stū Lachesis suo in extricabili uolumine cōcedit. Præ-
 fuerūt oēs An. LXXXVII.

Finis

POMPONII VITA

M. ANTONIVS SABELLICVS. M. ANTONIO MAVROCENO EQ VITI SALVTEM.

Omēdavit mihi p̄ lras suos Cæsares Pomponius Lætus iis paucis dieb⁹ qbus vita decessit: tantūq; mihi tribuit cōmendatione illa ut ex ipsius erga me animi affectu potius ea scripsisse libeat suspicari: q̄ q; me tā stultum putaret q̄ id genus laudis ab eo expectarē. In meis inq; Cæsari⁹ utere iudicio tuo: tuaq; lima castigatissima qua nihil accuratius nra nouit ætas: nō repugno sed acquiesco ingenio exercitatissimo exactissimoq; corrige igitur: emēda: subeasq; officiū nō lectoris sed auctoris: putaq; libellū a te amicissimo publicari q̄ diligentia ueteres puocas. Vides Maurocene quātū uir ille summus mihi tribuit: qui tā humane ne humiliter dicā res suas nro subiicit iudicio. Legi ego cupidissime historiā hois nra ætate ī recognoscēda uetustate diligentissimi: in qua præterq; q̄ integra fide oīa scribunt̄ delectauit me supraq; dici possit castissima oratio: ut nō Pōponiū me legere arbitrarer sed ex ueteribus unū aliquē. Intulisset itaq; libēs rē nostræ fidei creditā statim librariæ officinæ: ut p̄ me publicū sortiret̄: nō tā auctori qui ab eiusmodi publicatione nō abhorrebat: ut eius ad me epistola demonstrāt: q̄ nratibus uiris gratificaturus: sed offensusiunculæ quædā ut ad illū scripsi: nec adeo multæ nostrū ab ea re consiliū retardarūt. Hæc q̄ nō sine temeri-

POMPONII VITA

tatis suspitione mutari poterāt: ueritus ne priuū iudiciū
 secutus ea demū tollerem quæ auctor maxime pbaret:
 diu multūq; dubitauī quæ essent mei officii ptes in cō/
 mentariis his publicandis. Nā Pomponius haud multo
 postq̄ hanc suā ad me misit lucubrationē fato decessit.
 Sed tutiorē uīā ingressus librū Archetypū cū Pompo/
 nii chirographo ea conditione librariis obtuli: ut nihil
 illi adderēt: nihil adimerēt: qđ ut cōmodius fieret totū
 negociū detuli Democrito Taracinski. Miraberis scio
 in Pōponio nouā scribendi rationē qui neglecta recen/
 tiorū lege totus ex uetere quorundā grāmaticorū aucto/
 ritate pendet. Sed multo magis mirari possis nudā di/
 cendi futurā qui moribus & uitæ hoīs fuit tā similis ut
 nihil sibi ipsi similis esse possit. Ortus est Pōponius ut
 eius uita tibi breuiter deliniet in Calabris: qbus adēpto
 Græcorū cōmertio nihil est tota Italia simplicius. Clarū
 in familia stēma: sed in quo tātus uir nō sit legitime na/
 tus: ipse qđ miror Genesim suā semp i occulto habuit:
 aut certe ignorauit. Sed cur ignorasse credi possit: quū
 a suis qnq; p lras & nūtiōs ad id missos multis precib⁹
 domū accersit⁹ ut tātas necessitudines nō ignoraret: in
 hāc rescripsit sniam. Pōponius Lætus cognatis & ppin/
 q̄s suis salutē. Qđ petitū fieri nō pōt. Valete. Fuit & si
 nobili loco natus pax: tñ liberali facie: breui statura: co/
 lore sabaglo: capillo leniter inflexo: minutis oculis ac
 sub fronte penitus repostis: sed q in risu gratiā oīno ali/
 quā mererent: canitie multa resperlus: & qua iam grā/
 dis natu uelut intēpestiua: ut mihi dicitur: offendebat.

POMPONII VITA

Mūdus in uictu magis q̄ lautus: q̄ppe qui uno fere ci/
 bo uteret: quū solus cœnaret: uini paulo appetētior: Lu
 uenis sumptuose & frequenter cōuiuatus est: parcius iā
 senex factus: modica suppellectile cōtētus: & in qua ni
 hil præter mūditiē pbares: uestiebat fere Gallico pāno:
 ueste paululū a pedib⁹ retracta: pileatus hycme & co/
 turnatus pcedebat ī publicū: domū habuit in exqliis p
 modicā: & uineā ī qrinali: in q̄ succisiuis opabat̄ horis:
 Portii Catonis: Colūbellæ & Varronis: quorū studiosissi
 mus fuit præcepta uel ī paruis secut⁹: pari studio domi
 hortulū colebat alereq; simul amphibias aues atq; oisariā
 cortēses: feriat⁹ piscari q̄nq; aut uisco & rhetib⁹ occu/
 pari: cōmessariq; iterim ac potare auidi⁹ sub umbra flu
 uiali ripæ aut fontib⁹ accubās. Vbi puer & aquo fuerit
 institut⁹ icōptū hēo. Romæ qd̄ satis cōstat Petro Mon
 topolitano aliq̄diu dedit operā poetæ & oratori sua æta
 te clarissimo: mox sub Laurētio Vallenſe rātū pfecit ut
 eo defuncto cōtinuo ī magna noīs celebritate eē cœpit:
 ut q̄ ex oībus illius affectatoribus unus oīum prædica/
 tione dignus hēret̄ q̄ in defuncti locū succederet. Inci/
 dit inde ī maximū discrimen q̄ cū Calimacho Platina
 & aliis q̄busdā nō uulgari eruditiōe uiris ī Paulū Ponti
 ficē Maximū cōiurasse putabat̄. Estq; iam pegre pfe/
 ctus ea de cā sub custodia Romā deportatus: sed ī quæ
 stione datū est illi noxæ: qd̄ sibi & p̄ multis adolescētib⁹
 qui nostratiū līræ studia affectarent: nomē imutasset.
 Cæterū ī tanto discrimine nihil æque illi profuit ac li/
 berū ingeniū. Homo enī simplex ac nihil mali cogitās

POMPONII VITA

appellatus de Pōponii noīe a Vianefio Antistite q̄ quæ-
 stioni præsidebat qd̄ inqt̄ tibi & Paulo Pontifici si mihi
 sceniculi nomen indidistem. Custodia inde eductus in
 Romano Gymnasio magno omniū fauore collocatur:
 p̄ncipēq; locū ab initio adeptus duo ferme de. XXX.
 annos (nescias maiore gr̄a an auctoritate) tutatus est:
 nulli maledixit aut detraxit unq̄: ac ne pati qdē apud se
 alienā dignitatē lacerari. Silētiū in eo signū nō pb̄atis
 quæ temere alii mirarent̄: aut carperēt. susq; deq; ferre
 q̄ aliqs de se male opinaret̄. qua moderatiōe uixit oib;̄
 charissim;̄: fuit tñ (ex residuo credo odio ignominiaē ca-
 lūnioso illo reatu acceptæ) in clez; aīo paulo infestiores:
 & i magnoz; Antistitū fastu & luxuria insectāda oīno-
 dicacior. Sed mordacitas illa tā simplex ut gr̄a & fauor
 ex ea re nō odiū illi quæreret. Plæriq; Antistites ac su-
 premi ordinis lōge principes familiariter hoīem appel-
 lare. iuuare ēt pecunia aliisq; munerib;̄: ciuili seditione
 quæ i Xisti Pōtificis tpa incidit eius domo temere dire-
 pta tā multa sunt hīc inde illi cōgesta ab amicis & asse-
 ctatoribus ut pene plura accepisse credatur q̄ amiserit.
 Vixit tñ paruo cōtentus. fuitq; ab initio cōtemp̄tor reli-
 gionis: sed ingrauescēte ætate cœpit res ipsa ut mihi di-
 citur curæ esse. Veneratus est oīum maxime Romanæ
 urbis geniū: celebrauitq; natalem urbis quot annis fre-
 quēti doctoz; hoīum cōuētū: ubi adolescētes eloquētiæ
 studiosi panegyricis encomiasticisq; actionibus dabant
 prima ingenii expimēta: pari studio ueterē spectādi cō-
 suetudinē desuetæ ciuitati restituit: primoz; Antistitū

POMPONII VITA

atriis pro theatro usus: in quibus Plauti Terentii recentiorum
 est quaedam agerentur fabulae: quas ipse honestos adulescen-
 tes & docuit & agere praefuit: Nullus unquam magis ue-
 rustate miratus est: nullus in ea recognoscenda plus operam
 impedit: fastidire sua saecula ac pro despiciatis habere quae-
 cumque nostra tulisset aetas: consistere aemulo similis ad omnem ue-
 rusti operis occursum: interdum etiam ubertim flere: meliorum
 ut dicere solebat temporum admonitu: capiebaturque adeo
 Romanae urbis aspectu ut semel sit in uita extra Italiam
 peregrinatus uisurus ut ipse ad me scripsit quae circa Ta-
 naim Strabo pro incognitis reliquisset. Romanam iuuentutem
 usque ad infamiam dilexit: in qua siquid offendisset a ueteri
 indole degeneratum: ueluti aiebat maiores non tales fuere.
 Vixit cum eruditissimo quoque mutua charitate. Quae-
 renti mihi quae ex recentioribus doctissimum iudicaret:
 Theodorum Gaxam dixit: multum esse tribuere solebat & Ni-
 colao Perocto Sypotino Antistiti. Platinam & Marsum
 seniore unice dilexit. Petrum Casensem & ipsum cogno-
 mento Marsum Volscum Sulpitium & alia recentiora Ro-
 manae academiae lumina praeter charitate fouit: tantumque
 abfuit ut horum crescenti laudi sit officere conatus: ut ille se
 etiam studia homo minime ambitiosus praefert suis: per
 quae consecutus est ut eum cuncti patris appellatione di-
 gnarentur: patereturque sine contouersia academiae prin-
 cipem haberi. Profitebatur antelucanis horis descende-
 batque ex exiliis ad lumen laternae nisi prope luna esset.
 Nihil fere legit unquam nisi ex suo chirographo: pronuncia-
 bat canora uoce & iucunda: minimeque concitata: ob lin-

POMPONII VITA

guæ titubantiam sermo magis castus q̄ comptus. Cum
 Varrone diu luctatus est ut ī itegrū restitueret. In Cri/
 spo & Liiuo reposuit quādā: & si nemo religiosius ti/
 midiusq; tractauit ueterū scripta. In poetas & histori/
 cos semp aliquid dictauit. Ipse quātus in lectione fuerit
 eius discipuli facile demōstrāt. Scripsit de arte grāma/
 tica primo suo Tyrocinio ex ueteri grāmaticorū forma
 scripsit de magistratib⁹ urbis librū unū: de legib⁹ unū
 ad. M. Pantagathū: cætera studiosorū eius monumenta si
 qua fuere in direptione domus intercidisse creduntur.
 Scripsit postremo de Cæsaribus a iunioris Gordiani in
 teritu exorsus: descēditq; ī Iustini exiliū: estq; mira bre
 uitate usus: sed in qua ipsius studiū in recognoscēda ue
 rustate facile agnoscas. Sobria in eo figura dicēdi mini
 meq; ambitiosa: fides & diligentia nō uulgaris: quæ le/
 ctio eo magis & pdesse & delectare poterit quominus
 hæc quæ ab eo scribuntur sunt a multis pdita. Sed tu
 Maurocene q̄ ingenio & eruditione lōge præstas mul/
 to melius pēsitabis qd Pōponius sit supremo hoc huma
 norū operū labore meritus: qui quū ī hiis studiis (Græ/
 ca enim uix attigit) atq; in cætera uita talis esset iā ppe
 modū septuagenarius fatali est morte cōsumptus: fre/
 quēs ciuitas defunctum extulit: celebrarūtq; ei⁹ funus
 ad Coelii aram Antistites circiter. XL. liberarū ciuitatū
 & principū oratores plæriq; numero: & cū his oīs Ro/
 manorū lraꝝ claritas: estq; more maiorū pro cōcione lau
 datus. Et hæc de Pomponio ad te: ut homo tibi minus
 fuerudine notus qualis in omni uita fuerit non ignora

POMPONII VITA

res. Nec quū hæc scripsi omnia cōplecti potui: quū li/
brarii hęc epistolam efflagitarent: & si in quibusdā eorū
quæ executus sum fidem meā nō astringo. Et enim diu
absens plæraq; didici ex iis q post meū ex urbe digres/
sum uixerunt cū eo uiro cōiunctissime. Sed multo plu
ra erunt quæ a me quādiu iuuenis illi operā dedi dili/
genter obseruata sunt ac nūc demū exacta ætate ex the
sauro memoriæ repetita tibi uir clarissime huic episto/
læ inserui, Vale & Sabellicum tuum ama.

Finis.

Domici Palladii Sorani Tetrastichon.

Hic iacet exigua Lætus Pomponius urna:
Cuius honos merito pulsat utrūq; polum.
Lætus erat Romæ uates sublimis: & idem
Rhetor: nunc Campis lætior Elysiis.

Omnes sunt diurni

Impressum Venetiis per Bernardinum
Venetū Anno dñi. M. cccclxxxix.
Die, XXIII. Aprilis.

7180

fuit cum feuntias iudice et eridant

Nicol. de Valle

1492

Mantuanus 1489

Tompon Laetus 1490

Valerius pro...

erom. Bal...